

Programmabegroting 2024

Datum: 17 oktober 2023
Zaaknummer: 2023-226552

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	3
2. Algemene beschouwingen.....	4
Uitgangspunten	4
Begroting in evenwicht.....	5
Programma's Dienstverlening en Ontwikkelperspectief	6
Doelenbomen en beleidsindicatoren	8
3 Programmabegroting.....	9
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning.....	9
Programma 2 Veiligheid	14
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat.....	18
Programma 4 Economie	22
Programma 5 Onderwijs.....	27
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie.....	33
Programma 7 Sociaal Domein	41
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu	52
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing.....	60
Algemene Dekkingsmiddelen	65
4 Paragrafen	70
Paragraaf Lokale heffingen	71
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	76
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	104
Paragraaf Financiering.....	110
Paragraaf Bedrijfsvoering	114
Paragraaf Verbonden partijen	119
Paragraaf Grondbeleid	126
Paragraaf Openbaarheid	130
Paragraaf Taakstellingen	131
5 Financiële begroting	133
6 Bijlagen	144
6.1 Taakvelden.....	144
6.2 Toelichting structurele mutaties in de reserves	146
6.3 Inkomensoverdrachten en subsidies	147
6.4 Nieuwe budgetten	151

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u de programmabegroting voor 2024 aan. Het financiële perspectief voor onze gemeente op korte termijn ziet er erg gunstig uit. Vanaf 2026 is er nog heel veel onduidelijk. Daarom plaatsen onze ambities ons voor lastige keuzes, zeker als het gaat om structurele financiële gevolgen.

We kunnen u op dit moment geen sluitend meerjarenperspectief melden. Dit is in lijn met de kadernota 2024-2027. Onze koers is gebaseerd op de resolutie “Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief” van de VNG, die door alle gemeenten is omarmd tijdens de algemene ledenvergadering op 14 juni 2023. De VNG voert onderhandelingen met het Rijk, om goede afspraken te maken in verband met de negatieve perspectieven van (bijna) alle gemeenten. Als er op korte termijn geen duidelijkheid komt dan betekent dit dat wij in 2024 het gesprek moeten voeren over een mogelijk nieuwe bezuinigingen per 2027.

De kadernota 2024-2027 is op 20 juli 2023 door de raad vastgesteld. De structurele en incidentele budgetaanvragen voor 2024 zijn integraal in deze programmabegroting verwerkt. Hiermee hebben we weer een flinke slag gemaakt met het financieel invullen van de ambities uit ons collegeprogramma "Sûn wurkje oan de takomst". Er is ook een flinke slag gemaakt met het actualiseren van de beheerplannen, vooral de aansluiting bij de fors gestegen prijzen. Wij zijn trots dat we in deze omvang kunnen investeren in een fijne en leefbare gemeente, waar de brede welvaart van onze inwoners centraal staat.

Een belangrijke actuele ontwikkeling is de Regiodeal met het Rijk, die in afrondende fase verkeert. Na de ondertekening van het convenant kunnen de plannen om het woon- en vestigingsklimaat van de regio Noardwest-Fryslân te versterken worden uitgewerkt. De hoofdlijnen waar we aan gaan werken zijn: -het versterken van de economische structuur, -kwaliteit van leven voor de bewoners, -zorg voor bodem, landbouw, landschap, waterbeheer en energie. Dit doen we samen met de gemeentes Leeuwarden en Harlingen, Provinsje Fryslân en het Wetterskip.

Franeker, 17 oktober 2023

namens het college van B&W
M.C.M. Waanders, burgemeester

J.K. IJkema, secretaris

2. Algemene beschouwingen

Uitgangspunten

De gemeente Waadhoeke is financieel gezond en wil dat ook blijven. Belangrijk is welke uitgangspunten we hanteren bij het maken van keuzes die passen bij een verantwoord financieel beleid. De uitgangspunten die we hanteren bij het maken van de kadernota en begroting zijn ieder jaar in grote lijnen hetzelfde. Dit komt omdat ze voortvloeien uit landelijke wetgeving zoals het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en gemeentelijk beleid zoals de Financiële verordening en de nota's Reserves en voorzieningen en Activering, waardering en afschrijving. Daarnaast is de begrotingscirculaire die de provincie jaarlijks publiceert van belang. Daarin staat relevante en actuele informatie over de wijze waarop zij onze begroting en meerjarenraming beoordeelt vanuit het financieel toezicht.

De voorgestelde begroting is opgesteld in lijn met de uitgangspunten zoals eerder beschreven in de Kadernota 2024-2027.

Hierna beschrijven we de belangrijkste uitgangspunten voor de begroting 2024.

1. Ruimte nieuw beleid

In de jaren 2024-2027 is jaarlijks € 250.000 cumulatief beschikbaar voor nieuw beleid. Dit zetten we in voor de uitwerking van het coalitieakkoord.

2. Onvoorzien structureel

In de Financiële verordening staat dat er een bedrag onvoorzien structureel van minimaal € 1 per inwoner wordt opgenomen (meerjarig cumulatief).

3. Taakstelling wordt ingevuld

In de meerjarenraming is een bezuinigingstaakstelling opgenomen. Deze taakstelling ter grootte van € 600.000 is met ingang van 2024 geconcretiseerd. De nog resterende taakstelling van € 600.000 met ingang van 2025 moet nog concreet ingevuld worden.

4. Dekking incidentele lasten

Incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten of door bestemmingsreserves dan wel algemene reserve.

5. Indexering uitgaven

Aan de inkomstenkant wordt in de uitkeringen van het Rijk en eigen inkomsten zoals OZB rekening gehouden met indexering. De uitgaven worden niet automatisch geïndexeerd. Alleen die uitgaven waarvan duidelijk is dat indexering onontkoombaar is, zoals loonkosten eigen personeel in verband met nieuwe CAO-periode. Ook bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen, tarieven Omrin en dergelijke worden geïndexeerd. Het resterende bedrag tussen inkomsten en uitgaven wordt als stelpost voor loon- en prijscompensatie in de begroting opgenomen.

6. Inflatiecorrectie Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Voor de OZB passen we jaarlijks inflatiecorrectie toe.

7. Kostendekkendheid afval en riool

De tarieven voor afvalstoffen- en rioolheffing worden niet automatisch geïndexeerd maar houden gelijke tred met de ontwikkeling in de kosten voor afval en riool. In deze kostenontwikkeling wordt rekening gehouden met indexering.

8. Dotatie in verband met het verbreed gemeentelijke rioleringsplan (vGRP)

Om het vGRP te kunnen dekken over de gehele looptijd is binnen de planperiode gestart met een ingroeimodel voor dotatie aan de voorziening waarbij het uitgangspunt is dat de extra lasten volledig worden omgeslagen over inwoners en bedrijven.

9. Structureel begrotingsevenwicht

De baten en lasten moeten structureel in evenwicht zijn in de eerste jaarschijf. Dit sluit aan bij het toezichtskader van de provincie.

10. Plafond BTW compensatiefonds

Voor de ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds (BCF) houden we rekening met 50% van de laatst gerealiseerde ruimte (zie toelichting algemene dekkingsmiddelen onder Gemeentefonds).

11. Middelen Jeugd

Rijk en VNG werken aan de Hervormingsagenda jeugdzorg (met passende financiële afspraken). Inmiddels ligt er een principeakkoord. Op basis van dit akkoord zijn de instructies voor het verwerken van deze middelen als volgt:

- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2026 en 2027 de middelen zoals die in de Hervormingsagenda zijn afgesproken als structurele en reële raming meenemen in hun meerjarenraming.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de uitgaven van € 500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken.

Het principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd geeft helder aan hoe het Rijk met deze verantwoordelijkheid om gaat. Als het niet lukt om tijdig maatregelen te treffen dan worden de gemeenten gecompenseerd via het Gemeentefonds.

Als laatste: de kolom Begroting 2023 onder "wat mag het kosten" geeft de stand van de begroting 2023 weer tot en met de zevende begrotingswijziging die op 20 juli 2023 is vastgesteld.

Begroting in evenwicht

De basis voor de begroting is de kadernota 2024-2027, met daarin gepresenteerd de structurele begrotingsruimte. De analyse van de mutaties ten opzichte van de kadernota is opgenomen in het hoofdstuk Financiële positie.

De jaarschijf 2024 sluit met een positief saldo van afgerond € 200.000. De begroting 2024 is structureel in evenwicht, zodanig dat structurele ruimte in 2024 gebruikt wordt voor incidentele lasten.

De provincie hanteert voor het financieel toezicht op gemeenten het gemeenschappelijk financieel toezichtskader 2020 Gemeenten (GTK). Eén van de toetsingsregels is dat de eerste jaarschijf structureel en reëel in evenwicht moet zijn. In de begroting 2024 is geen sprake van taakstellingen. Daarmee voldoet deze begroting van 2024 aan deze regel. De verwachting is dat bij Waadhoeke in 2024 het repressief toezicht van toepassing al zijn.

Het meerjarenperspectief sluit in 2027 met een negatief saldo van afgerond € 2,15 miljoen. De bijgewerkte meerjarenraming geeft hetzelfde beeld als in de kadernota, namelijk grote overschotten in de jaren 2024 en 2025, de (vrijwel) nul-lijn in 2026, en een forse daling in 2027. Dit is het beeld bij nagenoeg alle gemeenten. De grote daling van het gemeentefonds is een onderwerp waarvoor de

VNG een stevige lobby voert richting het Rijk. De verwachting is nog steeds dat het rijk op tijd met een passende oplossing komt. Dit traject is echter wederom vertraagd door de val van het kabinet.

In deze meerjarenraming is het laatste jaar van de bezuinigingstaakstelling opgenomen: € 0,6 miljoen structureel met ingang van 2025. De zoekrichtingen voor invulling zijn in de kadernota 2024-2027 verwoord en komen in deze programmabegroting terug in de paragraaf Taakstellingen. Qua planning betekent dit dat we er naar streven om in de kadernota 2025-2028 met concrete voorstellen te komen voor de invulling van de taakstelling.

Naast de bezuinigingstaakstelling met ingang van 2025 is in het meerjarenperspectief ook nog steeds een onzekerheid wat betreft de middelen jeugd. Met het opnemen van de ontvangsten en een verwachte besparing op de kosten van de jeugdhulp is ook hier sprake van een financieel risico. De verwachte besparing is onlosmakelijk verbonden met de Hervormingsagenda jeugdzorg, waar Rijk en VNG nog mee aan het werk zijn. In de paragraaf Weerstandsvermogen hebben we het risico nader geduid.

Net als vorig jaar toont deze meerjarenraming dat de positieve saldo's van de eerste jaren niet structureel benut kunnen worden, vanwege de grote daling in 2026 en 2027. In de kadernota 2024-2027 is dezelfde route voorgesteld als bij de begroting voor 2023: de ruimte in 2024 incidenteel inzetten. Dit besluit is conform verwerkt in de voorliggende begroting voor 2024.

Bedragen x € 1.000

Meerjarenraming 2024 - 2027	2024	2025	2026	2027
Geraamd resultaat voor bezuinigingstaakstelling	200	8.684	-515	-2.747
Bezuinigingstaakstelling	0	600	600	600
Geraamd resultaat na bezuinigingstaakstelling	200	9.284	85	-2.147

De berekening van het saldo en verloop van de algemene reserve zoals opgenomen in onderstaande tabel is berekend op basis van de stand van begrotingswijziging 7 van 2023.

Voor de volledigheid: inmiddels is de 8e begrotingswijziging vastgesteld die effect heeft op de algemene reserve. Deze besluitvorming is niet vertaald in onderstaande tabel.

De incidentele budgetaanvragen 2024 zijn verrekend met de algemene reserve. Het totaaloverzicht is ter informatie opgenomen in bijlage 6.4.

De incidentele budgetaanvragen uit de kadernota voor de jaren ná de begroting 2024 zijn in onderstaande tabel niet meegenomen. Deze worden in de volgende kadernota opnieuw in de integrale afweging meegenomen. Dat betekent dat het saldo 31-12-2024 kan worden doorgetrokken naar de jaren daarna.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting	Meerjarenraming		
Stand per 31-12-2024	2024	2025	2026	2027
Algemene reserve	15.667	15.667	15.667	15.667

Programma's Dienstverlening en Ontwikkelperspectief

Programma Dienstverlening

Dienstverlening speelt onmiskenbaar een steeds grotere rol in Waadhoeke. We willen betrouwbare en toekomstbestendige dienstverlening leveren aan onze inwoners en ondernemers. We gaan voor: 'Goed dien, Waadhoeke!'. Dit betekent een geleidelijke overgang naar een andere manier van organiseren. Hierbij hebben digitale technologieën een belangrijke rol om onze dienstverlening te

verbeteren. We stellen de wensen en behoeften van onze inwoners en ondernemers centraal. Continu blijven we in gesprek en vragen we feedback, om onze dienstverlening nog beter te maken.

Om meer te kunnen bereiken pakken we de (digitale) transformatie ook op in onze bestaande regionale samenwerking en benutten we de koers en ondersteuning vanuit BZK (nationale digitaliseringsstrategie) en de VNG (digitale agenda 2024). Hierdoor zijn we efficiënter en effectiever in de uitvoering.

Voor de verdere jaren gaan we er vanuit dat er afspraken worden gemaakt over investeringen en batenmanagement in de dienstverlening.

Het programma geeft uitvoering aan het uitvoeringsplan 2023 en 2024, en draagt direct bij aan het verder verbeteren van de dienstverlening van de gemeente Waadhoeke. Naast de gebruikelijke monitoring van de uitvoering, gaan we uit van de volgende meetbare indicatoren voor het welslagen van die ambitie:

1. Persoonlijkere dienstverlening: In 2025 ontvangt de gemeente Waadhoeke een 8,5 op klanttevredenheid over bereikbaarheid, product en dienstverlening.
2. Meer beroep op dichtbij én samenwerken: In 2025 heeft 35% van onze inwoners vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd. In de burgerpeiling is ons cijfer voor samenwerking met onze inwoners en ondernemers gelijk aan het landelijk gemiddelde.
3. Meer digitale producten, meer online en meer zelf-service: In 2025 wordt de digitale dienstverlening van de gemeente Waadhoeke beoordeeld met een 7. We scoren 50% op digitale volwassenheid.

Programma Ontwikkelperspectief

Het programma Ontwikkelperspectief is het strategisch en richtinggevend programma voor de unieke, onderscheidende ontwikkelopgaven van Waadhoeke. Het geeft Waadhoeke positie en vormt de strategische agenda voor externe samenwerking en belangenbehartiging. De vier ontwikkellijnen zijn beschreven in het Ontwikkelperspectief 2018-2028. De ambities en inspanningen zijn benoemd in hoofdstuk 3 (programma 1).

De vier ontwikkellijnen in het programma Ontwikkelperspectief zijn vertaald naar concrete inspanningen: wat gaan we doen en met welk beoogd resultaat. Met dit programma willen we onze ambities en visie met meer slagkracht aanpakken, in nauwe samenwerking met inwoners en organisaties. Deze weg hebben we ingeslagen maar moeten we ook op koers houden. In 2023 zijn we daarom gestart met inspiratiesessies over de toekomst van Waadhoeke. De resultaten daarvan gebruiken we in 2024 worden voor de tussentijdse herziening (herijking) van de agenda van het Ontwikkelperspectief.

Om daaraan bestendig te kunnen blijven werken zijn gedurende meerdere jaren substantiële middelen nodig. Hiervoor is een ontwikkelfonds ingericht. Daarmee zijn we in staat snel en wendbaar in te spelen op kansen en mogelijkheden, zoals cofinanciering uit de provinciale, landelijke of Europese fondsen of uit samenwerking met strategische partners (multiplier-effect). Ook de Regio Deal Noordwest-Fryslân financieren we voor een groot deel uit dit fonds. Daardoor kunnen we gedurende vijf jaar met extra middelen en menskracht uitvoering geven aan de speerpunten uit het Ontwikkelperspectief.

Naast de inspanningen voor de vier ontwikkellijnen zijn inspanningen nodig die randvoorwaardelijk zijn voor het succes van deze lijnen of nodig zijn om Waadhoeke in positie te brengen, waaronder:

- Inzet regionale monitor Brede Welvaart om kennis te creëren op de thema's die relevant zijn voor de regionale ontwikkeling.

- Netwerken en belangenbehartiging op provinciaal, rijks- en Europees niveau op basis van de strategische ontwikkelagenda.
- Samenwerking in regionaal (of breder) verband op gemeenschappelijke thema's, zoals via Europapact Fryslân, 1Dyk, het Fries Programma Waddenkust en Regio Deal.

Doelenbomen en beleidsindicatoren

In de kadernota 2024-2027 is per programma de geactualiseerde doelenboom opgenomen onder het kopje 'wat willen we bereiken'. Deze visualisatie van het beleidsmatig kader is overgenomen in de programmabegroting 2024. De beleidsindicatoren die het voorgaande jaar ter illustratie waren opgenomen bleken niet passend te zijn. We zoeken aansluiting bij de Monitor Brede Welvaart. Er is contact gelegd met het Fries Planbureau, die ons zal ondersteunen in dit proces naar goede beleidsindicatoren met als doel een eenduidig abstractieniveau van monitoring.

De beleidsmatige kaders komen terug onder de w-vraag "wat gaan we er voor doen?". Per punt is opgenomen welke activiteiten er in 2024 worden ondernomen. Hiermee is een duidelijke verbinding gelegd tussen doelstellingen (wat willen we bereiken?) en activiteiten (wat gaan we er voor doen?). Op deze manier worden er sterkere verbindingen gelegd tussen doelen en doen, tussen woord en daad. In de bestuursrapportage wordt op deze onderdelen tussentijds verantwoording afgelegd.

De verplichte beleidsindicatoren die voorgeschreven zijn vanuit het BBV en afkomstig zijn van [waardstategemeente.nl](https://www.waardstategemeente.nl) worden aan het einde van elk programma weergegeven.

3 Programmabegroting

Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

Hoofdkenmerken

Het doel van dit programma is er voor zorgen dat het bestuur haar taken zo goed mogelijk kan uitoefenen. Daarbij gaat het niet alleen om de wettelijke taken, maar ook om samenwerking met mede-overheden, kwaliteit van gemeentelijke dienstverlening en om het uitoefenen van een informatieve en interactieve bestuursstijl.

Het college van B&W is belast met de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Vanuit deze verantwoordelijkheid ontwikkelt zij samen met de gemeenteraad nieuw beleid. Dat gebeurt op een (pro)actieve manier: het college (en soms samen met de raad) zoekt samenwerking met inwoners en andere belanghebbenden om tot gedragen resultaten te komen. We betrekken onze inwoners, ondernemers en organisaties tijdig bij het maken van keuzes in ons beleid. Zo ontstaat een breed draagvlak, maar ook ruimte voor creatieve ideeën, die aansluiten bij wat er nodig is of waar behoefte aan is. Feiten en analyse zijn daarbij van belang, zodat er niet iets wordt ontwikkeld wat onhaalbaar of onwenselijk is. 'Nabij besturen' betekent voor onze dienstverlening: persoonlijk, dichtbij en online. Onze dienstverleningsvisie 2018-2025 is de leidraad voor de verdere ontwikkeling en professionalisering van de organisatie.

Vanuit de plicht tot actieve informatievoorziening zorgt het college voor terugkoppeling van resultaten van beleid zodat de raad kan toetsen of doelen gehaald worden.

Naast deze meer bestuurlijke taken is het college van B&W verantwoordelijk voor wettelijke (dienstverlenende) taken op het gebied van onder meer burgerzaken, verkiezingen en de Wet Open Overheid.

Bestaand beleid

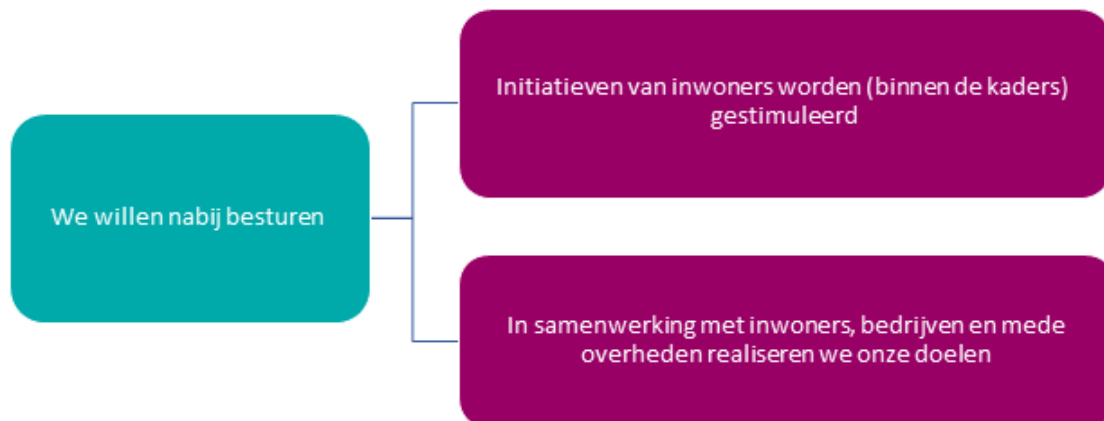
Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Harmonisatiebeleid;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Visie op Dienstverlening tot 2025;
- Spoorboek Dienstverlening 2025;
- Visie op Nabij Besturen.

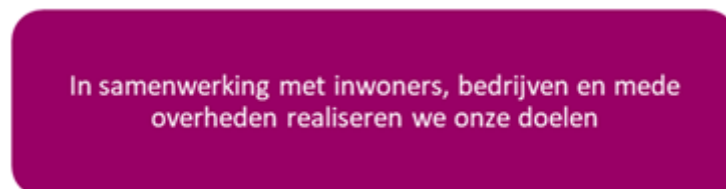
Ontwikkelingen

Programma Ontwikkelperspectief

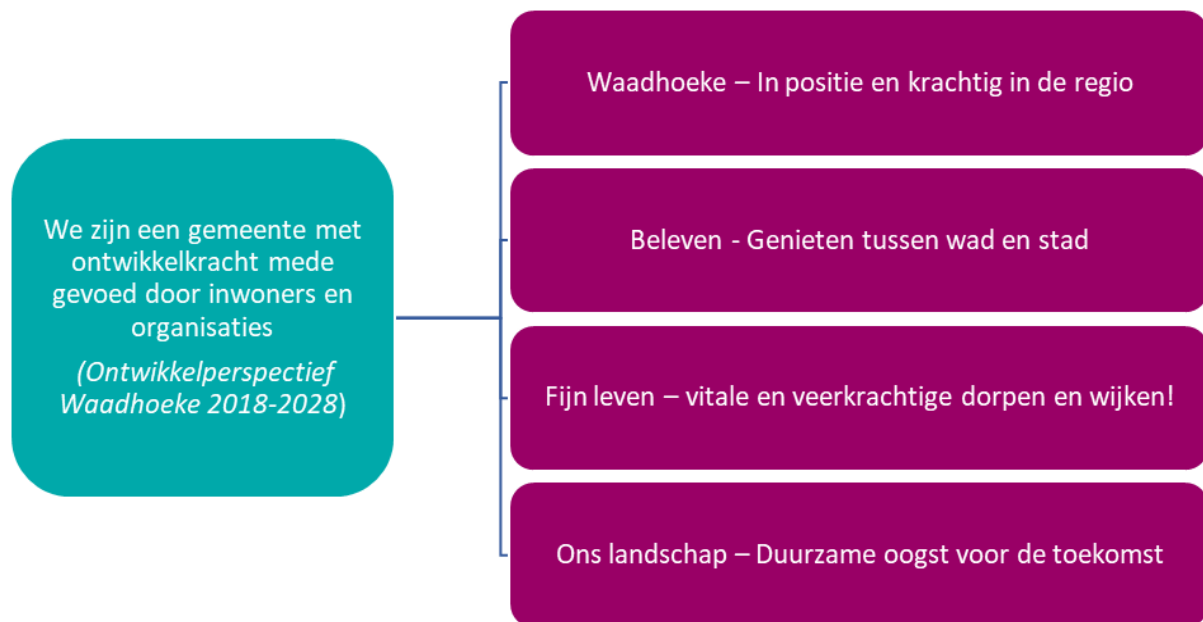
Dit Ontwikkelperspectief schetst een toekomstbeeld met ontwikkelijnen die gaandeweg steeds concreter zullen worden ingevuld. De concretisering en uitvoering ervan zal niet van de een op andere dag gerealiseerd zijn, maar is een proces dat het gemeentebestuur samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners zal vormgeven gedurende een aantal jaren.

Nabij besturen - Wat willen we bereiken?**Nabij besturen - Wat gaan we daar voor doen?**

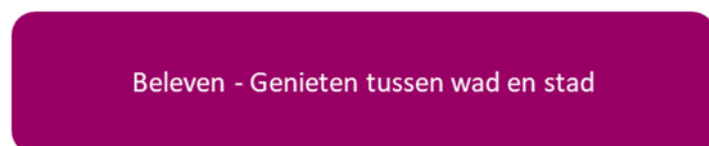
- We zetten dorpen- en wijkencoördinatoren in
- We subsidiëren initiatieven vanuit het dorpen- en wijkenfonds
- We zetten dorps- en wijkbudgetten in

- We stimuleren dorpen/wijken bij dorps- en wijkvisies
- We experimenteren met de DOM-methodiek
- We betrekken burgers en bedrijven bij de totstandkoming van de omgevingsvisie
- We experimenteren met het participatie-instrument 'De stem van Waadhoeke'

Programma Ontwikkelperspectief - Wat willen we bereiken?**Programma Ontwikkelperspectief - Wat gaan we daar voor doen?**

- We faciliteren innovatie.
- We zetten in op behouden en aantrekken van talent.
- We versterken het vestigingsklimaat.
- We werken slimmer samen.

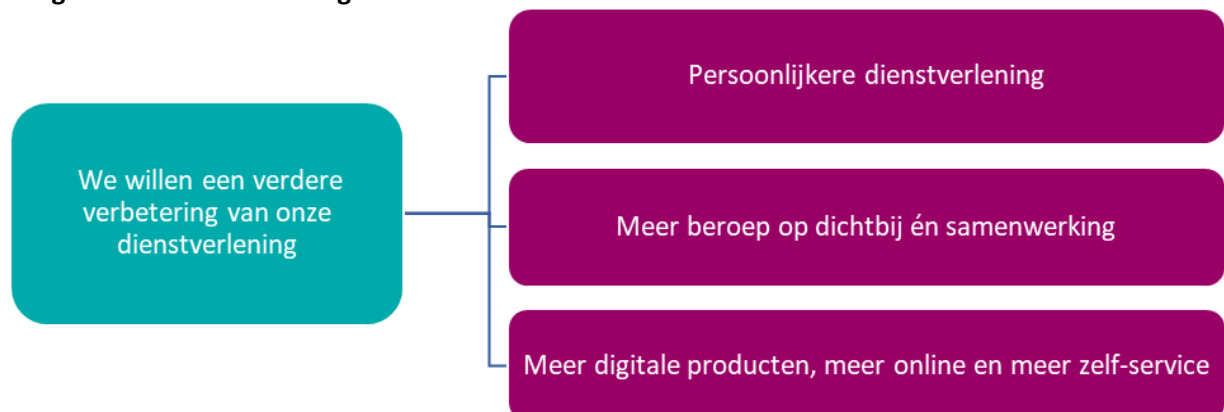
- We promoten het Planetarium Wereld Erfgoed en zoeken de verbinding met andere culturele hotspots.
- We realiseren het project Op paad Lâns it Waad.
- We werken samen met Academie van Franeker.
- We nemen deel aan Sense of Place (o.a Dijk van een Wijf)
- We onderzoeken hoe het oude stadhuis van Franeker een bredere functie kan krijgen.

Fijn leven – vitale en veerkrachtige dorpen en wijken!

- We zetten in op Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM).
- We lobbyen voor middelen voor transitie van bestaande woningvoorraad.
- In minimaal 3 kernen of wijken waar de leefbaarheid onder druk staat of dreigt te staan, willen we concrete maatregelen nemen om de leefbaarheid te versterken.
- Middels pilots innovatief publiek vervoer willen we aan de slag met het verbeteren van het mobiliteitsaanbod in de regio.

Ons landschap – Duurzame oogst voor de toekomst

- We nemen deel aan Greidhoeke plus.
- We werken samen met het kenniscluster verzilting.
- We nemen deel aan een initiatief waarbij gemeentelijke groene reststromen beschikbaar worden gesteld voor toepassing in de agrarische sector.
- We zetten middels een landbouwcoördinator in op netwerk- en relatiebeheer met agrarische bedrijven.

Programma Dienstverlening - Wat willen we bereiken?**Programma Dienstverlening - Wat gaan we daar voor doen?**

Persoonlijkere dienstverlening

- Verbeteringen doorvoeren vanuit het onderzoek telefonische bereikbaarheid.
- Teksten toetsen op helder en makkelijk taalgebruik, en waar nodig herschrijven (het zogeheten B1 niveau). Interne bewustwording en training realiseren door het organiseren van de 'Week van de Taal' of 'maand van de Taal'.
- Start van het Serviceloket in Sint Annaparochie.

Meer beroep op dichtbij én samenwerking

- Experiment uitoefenen met participatietool 'Stem van Waadhoeke'.
- Pilot uitvoeren in het kader van reisdocumenten aan huis bezorgen.
- Methodiek klantreizen evalueren en evt. borgen in de organisatie.
- Klantreis "intake" bij het gebiedsteam.

Meer digitale producten, meer online en meer zelf-service

- Implementatie voorbereiden van een volledig digitale balie.
- Implementatie realiseren van e-diensten voor Burgerzaken producten.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-4.654	-4.586	-4.297	-3.691	-3.700	-3.747
Baten	1.132	586	852	852	852	852
Saldo voor bestemming	-3.523	-4.000	-3.446	-2.839	-2.848	-2.896
Dotatie/beschikking reserves	54	-3.717	0	0	0	0
Saldo na bestemming	-3.469	-7.717	-3.446	-2.839	-2.848	-2.896

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.1 Bestuur
- 0.2 Burgerzaken

Beleidsindicatoren

N.v.t.

Programma 2 Veiligheid

Hoofdkenmerken

Het doel van dit programma is er aan bij te dragen dat elke inwoner zich veilig voelt in zijn of haar leefomgeving. De gemeente heeft, als eerste overheid, een grote verantwoordelijkheid voor de veiligheid van haar inwoners. Dit programma omvat crisisbeheersing, brandweer en openbare orde en veiligheid.

Veiligheid is een breed begrip. Het begrip veiligheid is onder te verdelen in sociale en fysieke veiligheid. Sociale veiligheid heeft betrekking op criminaliteit, op ernstige vormen van overlast en op subjectieve gevoelens van onveiligheid. Fysieke veiligheid heeft betrekking op brandveiligheid, externe veiligheid (zoals risico's voor de omgeving bij bedrijven die omgaan met gevaarlijke stoffen) en beheersing van rampen en crises.

Voor alle veiligheidsitems geldt dat vraagstukken in samenhang worden opgepakt. De gemeente heeft daarbij vaak de regie en werkt intensief samen met veiligheidspartners, zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de Veiligheidsregio Fryslân (VRF). Maar ook het jongerenwerk en het gebiedsteam Waadhoeke zijn vaste sparringpartners. Bij multiproblematische casuïstiek wordt de gemeentelijke regie overgedragen aan het Veiligheidshuis Fryslân (VHF).

De dagelijkse brandweezorg is ondergebracht bij de VRF. Brandveiligheid maakt daar deel van uit. De VRF geeft advies bij vergunningverlening, brandpreventie en brandveilig leven.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Algemene plaatselijke verordening Waadhoeke (APV);
- Integraal Veiligheidsplan 2019-2022;
- Regionaal Beleidsplan VRF;
- Regionaal Crisisplan VRF 2022-2025;
- Jaarwerkplan politie;
- Beleidsregels 13b Opiumwet gemeente Waadhoeke;
- Beleidsregels Wet Bibob gemeente Waadhoeke 2019;
- VTH Beleid 2023-2025;
- Drank- en Horecaverordening 2019;
- Evenementenbeleid 2019-2023;
- RIEC-convenant;
- Plan van Aanpak Ondernijning gemeente Waadhoeke;
- Hennep-convenant;
- Convenant ter voorkoming van radicalisering en extremisme;
- Convenant AVE Waadhoeke;
- Samenwerkingsverband Zorg- en Veiligheidshuis; en
- Intentieverklaring Friese Norm.

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen Openbare Orde en Veiligheid

Ook in 2024 gaat het team Openbare Orde en Veiligheid aan de slag met de diverse 'reguliere' veiligheidsonderwerpen, zoals de Wet tijdelijk huisverbod, maatwerkoverleggen, de jaarwisseling en de (inrichting van de) crisisorganisatie. Ten opzichte van voorgaande jaren zijn daarin een aantal verschillen, zo is bijvoorbeeld de gemeente Waadhoeke in 2024 voorzitter van de zogenaamde 'driehoek Noord West': het overleg tussen teamchef van de politie, het Openbaar Ministerie en de burgemeesters van de gemeenten Harlingen, Terschelling, Vlieland en Waadhoeke.

Daarnaast zijn in 2023 zijn er een aantal ontwikkelingen geweest -met name op het snijvlak tussen sociaal domein en openbare orde en veiligheid- waarvan het nog niet duidelijk is wat het effect is voor het team OOV. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit in 2024 meer concreet worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de invoering van een regionaal beleid rondom de aanpak van mensenhandel, een onderzoek naar prostitutie in Fryslân door Sociaal Domein Fryslân en de invoering van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams).

Integraal veiligheidsplan 2023-2026

De gemeenteraad heeft eind 2023 het nieuwe Integraal Veiligheidsplan 2024-2027 vastgesteld. Dit is het beleidsplan waarmee de lange termijn visie op het gebied van integrale veiligheid staat beschreven, zodat sturing en coördinatie op het onderwerp mogelijk is. In 2024 wordt gestart met de uitvoering van de acties rondom de geprioriteerde thema's zoals beschreven in het IVP. Deze thema's zijn:

1. Digitale veiligheid;
2. Ondermijnende criminaliteit;
3. Jeugd en veiligheid; en
4. Maatschappelijk ongenoegen, polarisatie en radicalisering.

Regiodeal

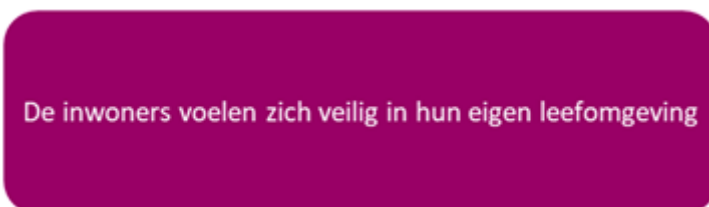
Het thema 'ondermijning' komt terug in de Regiodeal, namelijk binnen de pijler 'Kwaliteit van leven: Vitale kernen'. Hierdoor is het mogelijk om samen met de gemeente Harlingen en Leeuwarden een aantal acties (met name preventief) op het gebied van ondermijning te organiseren. Denk hierbij aan de inzet van Artificial Intelligence en onderzoeken naar drugs in rioolwater. Dit zal in 2024 meer vorm krijgen.

Jeugd en veiligheid

In 2023 is gestart met een verstevigde aanpak op het onderwerp 'jeugd'. Door intensiever samen te werken met ketenpartners (zoals politie, de scholen en het RIEC) willen we voorkomen dat de jongeren op jonge leeftijd al met de politie in aanraking komen en mogelijk in criminele netwerken terecht komen. In 2024 wordt de samenwerking en bijbehorende aanpak geïntensiveerd. Door het instellen van een regietafel jeugd werken we vanuit het oogpunt van preventie samen aan een ketengerichte aanpak om de weerbaarheid van jeugd te vergoten.

Wat willen we bereiken?**Wat gaan we daar voor doen?**

- We werken samen met veel verschillende ketenpartners, zodat we bijzonderheden vroegtijdig signaleren.
- We geven collega's, inwoners en ondernemers voorlichting over veiligheidsthema's.
- Er wordt handhavend opgetreden volgens de beleidskaders.
- We sturen besmettingsbrieven bij inbraken.
- We doen horeca-controles en passen het sanctiebeleid toe.
- We maken een integraal preventieve/repressieve aanpak op jeugdoverlast.
- We nemen jaarlijks deel aan een crisisoefening.
- We voeren het geactualiseerde integraal veiligheidsplan uit.
- Starten met de regietafel Jeugd.

- Het integraal veiligheidsbeleid aan de hand van de geprioriteerde thema's uitvoeren.
- Meer aandacht besteden aan bewustwording over ondermijning en georganiseerde criminaliteit.
- Meer aandacht besteden aan bewustwording over cybercrime.
- Meer aandacht besteden aan bewustwording over maatschappelijk ongenoegen, polarisatie en radicalisering.
- De boa's gemeentebreed inzetten, daar waar dat het meest nodig is.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-4.014	-4.460	-4.962	-5.019	-4.998	-5.008
Baten	134	56	56	56	56	56
Saldo voor bestemming	-3.879	-4.403	-4.905	-4.962	-4.942	-4.951
Dotatie/beschikking reserves	-110	127	0	0	0	0
Saldo na bestemming	-3.989	-4.276	-4.905	-4.962	-4.942	-4.951

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
- 1.2 Openbare orde en veiligheid

Beleidsindicatoren

Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 inwoners van 12-18 jaar	4	8	Stichting Halt	2022	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf.
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,8	2,3	CBS - Diefstallen	2022	Het aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,6	4,6	CBS - Criminaliteit	2022	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	1,4	CBS - Diefstallen	2022	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	4,6	4,6	CBS - Criminaliteit	2022	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Hoofdkenmerken

In dit programma zijn de twee belangrijkste taken: het waarborgen van de bereikbaarheid van de stad en de kernen in onze gemeente en het verbeteren van de verkeersveiligheid.

De bereikbaarheid van de stad en de kernen betreft niet alleen de bereikbaarheid over de weg (auto, fiets etc.), maar ook de bereikbaarheid over waterwegen en per openbaar vervoer (spoor en bus).

Dit programma omvat de wegen, waterwegen, spoorwegen, fietspaden, openbaar vervoer en het parkeerbeleid. Het regulier onderhoudsplan is terug te vinden in de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen'.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030;
- Nationale Agenda Laadinfrastructuur;
- Provinciaal Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2021;
- Mobiliteitsvisie Waadhoeke;
- Beheerplan wegen 2023-2026.

Ontwikkelingen

Omgevingswet

De Omgevingswet gaat over het gebruik van de fysieke leefomgeving en over activiteiten die gevolgen daarvoor kunnen hebben. Zo kan verkeersveiligheid in bepaalde gebieden tot extra voorzieningen leiden, bereikbaarheid tot parkeernormen en duurzaamheid en milieu tot maatregelen gericht op beperking van geluid en emissiewaarden. De in 2021 vastgestelde Mobiliteitsvisie kan zonder grote aanpassingen als onderlegger worden gebruikt voor de Omgevingsvisie.

Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030)

Het Rijk, de provincies, de gemeenten en de vervoerregio's hebben samen met de maatschappelijke partijen een nieuwe aanpak beschreven om de verkeersveiligheid structureel te verbeteren (SPV 2030). Door samen te werken en ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren kan de veiligheid in het verkeer worden verbeterd.

Elektrisch rijden

Het aandeel elektrische auto's groeit gestaag en worden meer betaalbaar voor huishoudens.

Daarmee zal ook de vraag naar de benodigde laadvoorzieningen toenemen. Een enorme opgave. Via de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) werken overheden aan het waarmaken van deze opgave.

Fietsverkeer

Door de aanhoudende groei van het fietsgebruik en met name van de e-bike zullen fietsvoorzieningen moeten worden uitgebreid en geoptimaliseerd. In het kader van fietsveiligheid is het van belang dat bestaande paden een kwaliteitsimpuls krijgen. Daarbij gaat het onder meer om passende breedte, veilige wegkruisingen en oversteken en rijcomfort. De thema's fietsverkeer en veiligheid hebben een prominente plek in de gemeentelijke Mobiliteitsvisie.

Fietsveiligheid

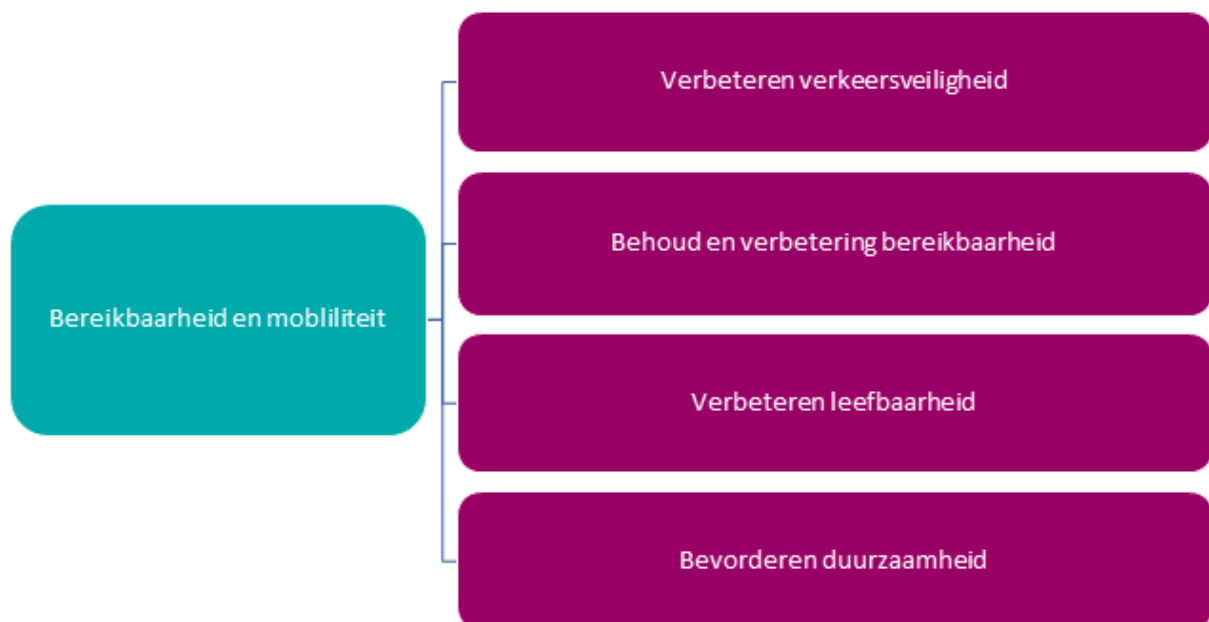
Het aantal verkeersslachtoffers stijgt, vooral onder ouderen. Van de fietsongevallen is maar liefst 45% ouder dan 60 jaar. Veel ouderen durven na een ongeval niet meer te fietsen. Dat heeft impact op de gezondheid, zelfredzaamheid en sociale betrokkenheid in de maatschappij.

Waadhoeke was de 2e Friese gemeente waar het project Doortrappen wordt uitgerold. Doel van dit project is iedereen zo lang mogelijk veilig laten fietsen, zowel jong als oud. Bewustwording van het aspect fietsveiligheid staat daarbij centraal.

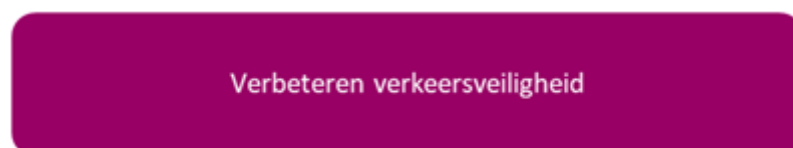
Subsidieregelingen

Gezien de landelijke aandacht voor de verkeersveiligheid en ontwikkelingen binnen dit terrein zijn er meerdere subsidiemogelijkheden. In de Mobiliteitsvisie en in deze begroting is daar rekening mee gehouden door er van uit te gaan dat voor een deel van de maatregelen uit de Mobiliteitsvisie ook cofinanciering beschikbaar is. Voorwaarde is wel dat, om voor subsidie in aanmerking te komen, je ook zelf budget beschikbaar moet hebben. Bij de vaststelling van de Mobiliteitsvisie is een meerjarig uitvoeringsbudget van € 700.000,- gesteld.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

- We maken een eenduidige ordening en inrichting van wegen. De grootste knelpunten zijn in de Mobiliteitsvisie benoemd en geprioriteerd.
- We zorgen dat er veilig binnen en buiten de bebouwde kom gefietst kan worden. Zo realiseren we een fietspad tussen Winsum naar Hatsum, treffen we enkele maatregelen op het tracé Leeuwarden-Franeke, onderzoeken we de situatie in en rond Berltsum en verwijderen we paaltjes op fietspaden.

- Op de locatie van de niet actief beveiligde overgang (NABO) bij Deinum realiseert Pro Rail in nauwe samenwerking met provincie en gemeente een tunnel.
- We gaan in gesprek met scholen om de locatie om de school te verbeteren en dit te combineren met voorlichting.
- We geven verkeerseducatie, doen aan gedragsbeïnvloeding en handhaven daar waar nodig.

Behoud en verbetering bereikbaarheid

- We maken aantrekkelijkere fietsvoorzieningen/- netwerk
- We overleggen met de provincie over de kwaliteit en het behoud van het openbaar vervoer
- We werken samen met de provincie aan de voorbereidingen voor de verbreding van de bocht van het Van Harinxmakanaal
- In de kadernota staat iets over Ried. Krijgt dat hier een plek? We plegen groot onderhoud aan de haven in Ried (damwand en hekkelen)

Verbeteren leefbaarheid

- We starten voorlichtings- en gedragscampagnes zoals de 'moddercampagne', 'wij gaan weer naar school' en zijn actief deelnemer van het project 'Doortrappen'.
- Via het verruimd werkbudget pakken we - in nauw overleg met betrokkenen - eenvoudige problemen en wensen op

Bevorderen duurzaamheid

- We plaatsen laadpalen
- We overleggen met de provincie over de kwaliteit en het behoud van het openbaar vervoer
- Vanuit een positieve grondhouding kijken we naar nieuwe ontwikkelingen rondom duurzame mobiliteit.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-9.233	-13.281	-10.251	-9.182	-9.182	-9.182
Baten	722	627	135	135	135	135
Saldo voor bestemming	-8.511	-12.655	-10.117	-9.048	-9.048	-9.048
Dotatie/beschikking reserves	-601	3.708	1.069	0	0	0
Saldo na bestemming	-9.112	-8.947	-9.048	-9.048	-9.048	-9.048

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.2 Parkeren
- 2.3 Recreatieve havens
- 2.4 Economische havens en waterwegen

Beleidsindicatoren

N.v.t.

Programma 4 Economie

Hoofdkenmerken

Dit programma beschrijft onze ambities op het gebied van economie. Het omvat alle activiteiten die bijdragen aan een krachtige en toekomstbestendige economische structuur. De activiteiten van het programma zijn gericht op het aantrekken/behouden van bedrijven en toeristen. Dit bevordert de werkgelegenheid en daarmee het woon- en leefklimaat van Waadhoeke.

Provinciaal beleid en rijksbeleid hebben invloed op onze lokale economische mogelijkheden en omstandigheden.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Verordening Romte e.a. provinciaal beleid;
- (Geactualiseerde) Binnenstadvisie Franeker;
- Convenant Bedrijventerreinen Noordwest Fryslân;
- Nota Recreatie en Toerisme 'Beleef Waadhoeke';
- Sociaal Economisch Actieprogramma NWF.

Ontwikkelingen

Algemeen

De Nederlandse economie groeide in 2022 met 4,5 procent. De groei was groter dan gemiddeld in de Europese Unie. In 2021 groeide de Nederlandse economie met 4,9 procent. Ondanks een hoge inflatie en historisch laag consumentenvertrouwen droeg de consumptie door huishoudens voor ruim de helft bij aan de groei. Huishoudens hadden vooral meer te besteden doordat meer mensen in 2022 werkten en hogere lonen ontvingen.

Zwaar getroffen branches door corona, zoals de horeca, het vervoer, de recreatie- en cultuursector, en de reis- en uitzendbranche droegen in 2022 substantieel bij aan de economische groei. Verder lag de productie van de industrie in 2022 gemiddeld hogere dan in 2021 en werd in april 2022 het hoogste niveau ooit bereikt. Het conjunctuurbeeld kantelde in juli 2022 en was begin 2023 negatief, onder andere door een laag consumentenvertrouwen en een afkoelende woningmarkt.

De effecten van de conjunctuur, volgen voor de provincie Fryslân altijd later. De Friese economie groeide in 2022 met 3-4%. Noord-Fryslân deed het met 3% iets minder dan de groei van Zuidwest- en Zuidoost Fryslân met 4%.

In Nederland is de werkloosheid in 2022 verder afgenomen en bereikte een nieuw laagterecord. Het werkloosheidspercentage daalde van 4,2% in 2021 naar 3,5% in 2022. De werkgelegenheid steeg met 2,9%. In Fryslân steeg de werkgelegenheid met 2,6% en in Waadhoeke was er een afwijkend beeld met een groei van 0,1%.

Grootste opgave voor de komende jaren is de vervangingsvraag van personeel. Door demografische ontwikkelingen zijn er over 8-10 jaar 4.000 fulltime banen die vervuld moeten worden.

Leren en werken in je eigen regio

In bepaalde sectoren is het voor bedrijven lastig om aan goed personeel te komen. De gemeente kan kansen benutten door (meer) met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen samen te werken aan het optimaliseren van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit is een belangrijke pijler in het Sociaal Economisch Actieprogramma. Doel is het behoud van jongeren in de regio met passend werk en het borgen van continuïteit van bedrijven door o.a. innovatie.

Retailsector

De detailhandel herstelde zich na twee zware coronajaren, maar heeft naast de toenemende internethandel, demografische ontwikkelingen (ontgroening en vergrijzing), schaalvergroting van winkels, nu ook te maken met de hoge energieprijzen. Verwacht wordt dat hier klappen zullen vallen. Leegstand in winkelgebieden ligt op de loer.

Bedrijventerreinen

Handel, industrie, dienstverlening en overige bedrijvigheid zijn voornamelijk geconcentreerd in en rond Franeker en de grotere kernen St.-Annaparochie, Berltsum, Dronryp, Menaam en Winsum. Met de ontwikkeling van Kie II komen er weer vrije kavels in de gemeente. Verkoop van kavels zal vooral ook afhangen van de vraag of bedrijven tijdig op het energienet kunnen worden aangesloten.

Land- en tuinbouw

Het platteland wordt gedomineerd door de landbouwsector en (glas)tuinbouw. Het zijn belangrijke economische pijlers van de gemeente. De glastuinbouw is in Waadhoeke bij Bitgum en Berltsum sterk vertegenwoordigd. Sexbierum was eveneens een belangrijke locatie voor de glastuinbouw, maar op dit moment wordt er door de hoge energieprijzen niets meer geteeld en is het de vraag wat de nieuwe koper met deze locatie gaat doen.

Toerisme

Toerisme groeit. De verwachting is dat vergeleken met 2017 het aantal buitenlandse toeristen dat Nederland aandoet in 2030 minimaal met zo'n 50% stijgt van 18 miljoen in 2017 naar 29 miljoen in 2030. Los van deze lange termijn ontwikkeling zien we als gevolg van Corona dat in 2020 en 2021 het binnenlands toerisme een enorme groei heeft doorgemaakt. In Waadhoeke lijkt deze trend zich door te zetten en zien we een aanhoudende groei van diverse kleinschalige initiatieven. Zowel in de stad Franeker als in het buitengebied.

Door concreet aan de slag te gaan met de drie actielijnen uit het uitvoeringsprogramma uit de nota Toerisme, onderscheiden we ons positief als recreatief-toeristische regio. UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en het Planetarium in Franeker zijn hierbij belangrijke trekkers. Met als gevolg meer bezoekers, bestedingen en werkgelegenheid. Tevens kunnen we hierdoor slim groeien met oog voor belangrijke opgaven op het gebied van landbouw, natuur en leefbaarheid. We zetten hierbij de leidraad Bestemmingsmanagement van het NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen) in als strategie. Het uitgangspunt hiervan is dat het gastvrijheidsdomein een grote(re) bijdrage kan leveren aan maatschappelijke opgaven en de welvaart van alle Nederlanders in brede zin. De stip op de horizon is dat iedere Nederlander in 2030 profijt heeft van toerisme.

De regiodeal zorgt voor een versnelling van projecten als Dijk van een Wif en het uitvoeringsprogramma van de nota Toerisme.

Duurzaamheid

Het klimaat verandert door de uitstoot van broeikasgassen. De energievoorraad van olie en gas is eindig en milieubelastend. Bedrijven zullen daarop moeten anticiperen en de gemeente wil hierin ondersteunen. Naast een brede duurzame bedrijfsvoering zie je de afgelopen periode dat vooral

opwek van energie en de beperkte net capaciteit aandacht vraagt. Bedrijven die willen uitbreiden of willen verduurzamen, worden geremd door de netwerkcongestie.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

Behouden en aantrekken werknemers, bedrijven en bezoekers

- Dit is de rode draad van het sociaal economisch actieprogramma (SEAP). In dit plan geven we uitvoering aan deze ambitie via de 13 businesscases. Voor 2024 werken we aan een actueel SEAP II waarin ook de (gevraagde) middelen van de regiodeal worden betrokken.
- We informeren de raad periodiek over de voortgang van het SEAP.

Stimuleren van waardevol toerisme

- We zetten in op het verbeteren van zichtbaarheid en samenwerking in nauwe samenwerking met onze externe partners door o.a. een meerjarenplan op te stellen voor de marketing van regio Noardwest, bijeenkomsten te organiseren,
- We gaan de informatievoorziening verbeteren door te werken aan het productaanbod, de zicht- en vindbaarheid, de naamsbekendheid en de doorontwikkeling van toeristische informatiepunten.
- We doen mee aan de Pilot Green Destinations, waarmee we onze regio middels een certificaat op de kaart willen zetten als duurzame bestemming

- We versterken Franeker als toeristische trekker door voorbereidingen te starten voor de realisatie van een Toeristisch Overstap Punt in Franeker, het ondersteunen van het Planetarium met nieuwe Unesco Wereld erfgoedstatus en onderzoek te doen naar het toegankelijk maken van de toren van de Martinikerk.
- We versterken het landschap als toeristische trekker. Dit doen we onder andere door te werken aan de realisatie van 'Dijk van een Wijf'. We doen locatieonderzoek naar wat er nodig is voor het bevaarbaar maken van de recreatieve vaarrondjes: Rondje St.Annaparochie, en omgeving Franeker-Tzum. We realiseren Toeristische Overstappunten in Dronryp en Ouwesyl. We gaan verder met de uitwerking van het project Op paad lars it Waad, ondersteunen stichting Bunker Koehool bij de renovatie en verbreden van de openstelling van de bunker en ondersteunen Stichting Rembrandt & Saskia bij het verder brengen van hun plannen.

Zorgen voor vitale en aantrekkelijke winkelcentra (Franeker en St. Annaparochie)

- We blijven in nauw contact met de ondernemers in deze winkelgebieden o.a. door periodiek overleg, het beschikbaar stellen van subsidies en het innen (en uitkeren) van reclamebelasting.
- We investeren in de openbare ruimte, zoals de verlichting en de Dijkstraat in Franeker.
- We zetten in op kwantitatief en kwalitatief meer aanbod van activiteiten en evenementen en meer bekendheid door inzet van diverse promotiekanalen.
- We gaan aan de slag met de acties die voortkomen uit de geactualiseerde binnenstadsvisie voor Franeker waaronder het vergroenen van de inrichting van de stad en een verder upgrade van de Dijkstraat.
- We zetten de samenwerking via het binnenstadsmanagement Franeker voort.
- Samen met de ondernemers uit Sint Annaparochie gaan we aan de slag met Dorpsvisie + Uitvoeringsagenda Vitaal Sint Annaparochie.
- De afgelopen jaren hebben we gemerkt dat een verbindende schakel tussen ondernemers, overige stakeholders en gemeente noodzakelijk is voor het goed functioneren van de winkelcentra. We werven een binnenstadsmanager Franeker en een verbinder/aanjager voor Sint Annaparochie.

Verbeteren ondernemersklimaat

- We verbeteren dienstverlening naar ondernemers o.a. door het bezoeken en in gesprek gaan met ondernemers met plannen.
- We houden het digitaal Ondernemersloket up-to-date en verbeteren vanuit de signalen die wij van ondernemers krijgen.
- Ondernemers bieden we ondersteuning bij het zoeken naar subsidies en mogelijkheden om te verduurzamen en te innoveren.
- We communiceren actief via diverse mediakanalen waaronder het verzenden van digitale nieuwsbrieven.
- We werken aan de relatie gemeente-ondernemer door bedrijfsbezoeken, bijwonen en/of organiseren netwerkbijeenkomsten en periodiek overleg met ondernemersverenigingen.
- We bieden een programma aan voor startende ondernemers en voor ondernemers die nadenken over het toekomstperspectief van hun bedrijf.

Wat mag het kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-8.318	-2.563	-1.948	-1.693	-1.411	-1.399
Baten	7.354	1.481	446	670	387	387
Saldo voor bestemming	-964	-1.082	-1.502	-1.024	-1.024	-1.012
Dotatie/beschikking reserves	126	179	490	12	12	0
Saldo na bestemming	-838	-903	-1.012	-1.012	-1.012	-1.012

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 3.4 Economische promotie

Beleidsindicatoren

Programma 4 Economie						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Funciemenging	%	43,7	53,8	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research	2022	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken).
Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inw.15-65jr	164,1	174,1	LISA	2022	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Banen	Aantal per 1.000 inwoners	580,2	825,4	LISA	2022	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Programma 5 Onderwijs

Hoofdkenmerken

Het doel van dit programma is een bijdrage te leveren aan kwalitatief goed onderwijs. Dit moet een kansrijke ontwikkeling bieden aan alle in de gemeente woonachtige kinderen en jongeren, en soms ook aan volwassenen.

De gemeente heeft de regiefunctie in het lokaal onderwijsbeleid. Dit betekent dat we ons richten op de huisvesting van scholen en op kinderen met (onderwijs-)achterstanden. Daarnaast zorgt de gemeente voor de gymnastiekaccommodaties en het vervoer daar naartoe, voor het leerlingenvervoer speciaal onderwijs en voor het bestrijden van schooluitval.

In regionaal verband biedt de gemeente basiseducatie, beroepsonderwijs en het NT2 onderwijs (Nederlands als tweede taal) aan statushouders.

Waadhoeke hecht aan goed en bereikbaar onderwijs. Het primair onderwijs moet evenwichtig gespreid zijn over de gemeente. Als dat voor instandhouding nodig is, stimuleren we totstandkoming van samenwerkingsscholen door bekostiging van (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding van scholen. Samen met onderwijsbesturen heeft Waadhoeke een toekomstvisie op goed bereikbaar onderwijs gemaakt. Demografische ontwikkelingen -o.a. leidend tot daling van leerlingenaantallen- hebben in deze visie een prominente plek.

Vanuit onze gemeentelijke regiefunctie bevorderen we verbinding tussen het onderwijsveld en het sociale domein. We richten ons onder andere op het voorkomen schoolverzuim, aanpak van onderwijs- achterstanden en samenwerking met ons Gebiedsteam. Eveneens bevorderen we de verbinding tussen het voortgezet onderwijs en de regionale arbeidsmarkt: het programma 'leren en werken in je eigen regio'.

Verder zet Waadhoeke in op terugdringen van laaggeletterdheid. Het Friesland College verzorgt in opdracht van de gemeente opleidingen op het gebied van alfabetisering, Nederlands als 2e taal en training van de vrijwilligers en taalcoördinatoren van de zogenaamde DigiTaalHuizen. Volwassenen kunnen daar onder andere terecht om te leren beter te lezen, schrijven en rekenen. We hebben twee DigiTaalhuizen in onze gemeente: in Franeker en in St.-Annaparochie.

Dit programma omvat basisonderwijs, voorgezet onderwijs, gymnastiekonderwijs, onderwijshuisvestingsvoorzieningen, onderwijsbegeleiding, leerlingenvervoer, onderwijsachterstandenbeleid en onderwijs aan volwassenen.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Verordening Leerlingenvervoer Waadhoeke 2023;
- Onderwijsvisie Kansen voor elk talent – onderwijs voor de toekomst;
- Integraal Huisvestingsplan 2021-2024;
- Beleidsnotitie onderwijsachterstandenbeleid;
- Subsidieregeling Peuteropvang en Voor- en vroegschoolse educatie, gemeente Waadhoeke.

Ontwikkelingen

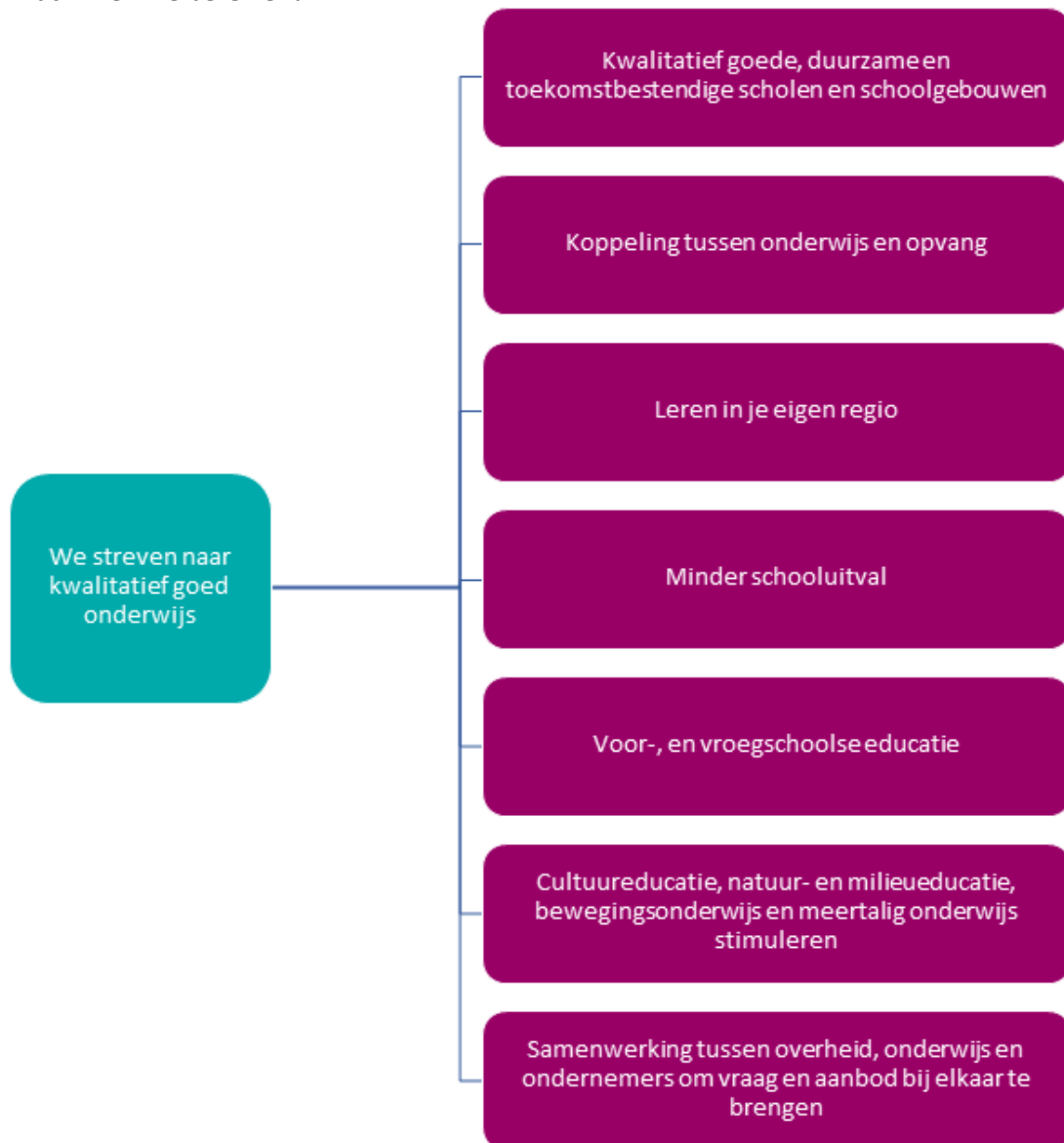
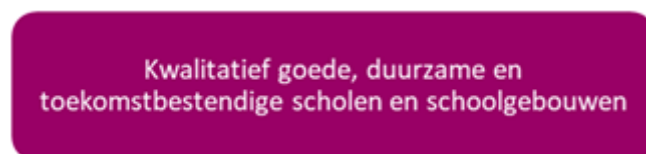
Het lopende onderzoek naar de clustering van de nieuw te bouwen scholen AMS en De Kabas krijgt een vervolg. In het vervolgonderzoek kunnen ook de nabijheid van sportvoorzieningen en de gewenste nieuwbouw van het zwembad worden betrokken. Dat betekent dat de geplande investeringen uit het IHP opschuiven in tijd.

We werken in de schooljaren 2023-2024 en 2024-2025 aan een 'Rijke schooldag', een naschools kennismakingsprogramma sport en cultuur voor jongeren van het voortgezet onderwijs. Dit programma past bij de onderwijsvisie van de gemeente en de schoolbesturen 'Kansen voor elk talent – onderwijs voor de toekomst'. Het doel van dit project is om zoveel mogelijk jongeren kansen te bieden en kennis te maken met verschillende vormen van vrijetijdsbesteding, te ontdekken waar interesses liggen en talenten te ontplooien.

De uitvoering van het project 'Rijke schooldag' kan worden gezien als een opstap naar de pilot Drempelloos sport en cultuur (zie Programma 6).

Per 2022 is een VVE-pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie in de kinderopvang een verplichting. De ervaring met de taken van de VVE-pedagogisch beleidsmedewerker en de VVE-coaching zijn zeer positief. Dit gaan we in 2024 verder versterken door de ontwikkeling en implementatie van pedagogisch beleid, het verhogen van de kwaliteit van de voorschoolse educatie op de locaties, het onderhouden van contacten met de verschillende partners en het coachen van de pedagogisch medewerkers. Daarnaast is meer aandacht voor de ouderbetrokkenheid, de doorgaande ontwikkelingslijn en het taalbeleid in Waadhoeke. Deze ambities zijn vertaald in de Notitie Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026.

Vanuit de klantreis Leerlingenvervoer blijkt behoefte te zijn aan het verder verbeteren van de dienstverlening door digitalisering van het aanvraagproces. In 2024 wordt het aanvraagproces leerlingenvervoer gedigitaliseerd.

Wat willen we bereiken?**Wat gaan we daar voor doen?**

- We voeren een locatieonderzoek uit voor de nieuwbouw AMS en De Kabas. Daarbij worden geschikte locaties voor de clustering van beide scholen onderzocht.
- We gaan een nieuw integraal huisvestingsplan onderwijs opstellen voor de periode 2025-2028.

Koppeling tussen onderwijs en opvang

- We financieren een naschools aanbod van sport- en cultuuractiviteiten voor jongeren van het voortgezet onderwijs door met het project 'Rijke schooldag' het aanbod op en rondom scholen naar jongeren te brengen.
- De middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zetten we in om de samenwerking tussen onderwijs, opvang, sport, cultuur en zorg te versterken en uit te breiden, door met vertegenwoordigers van kinderopvang en onderwijs keuzes te maken voor een aanvullend onderwijsaanbod.

Leren in je eigen regio

- We financieren het project Maatschappelijke Diensttijd waarmee wordt ingezet op de verbinding tussen basis- en voortgezet onderwijs en de lokale arbeidsmarkt.
- Het Friesland College verzorgt in opdracht van de gemeente opleidingen op het gebied van alfabetisering, Nederlands als tweede taal en voor de training van vrijwilligers en taalcoördinatoren van de beide DigiTaalHuizen in Franeker en Sint Annaparochie.

Minder schooluitval

- We gaan het pilotproject met It Twâlûk en De Bolder evalueren. Doel van de aanpak is om meer leerlingen uit de buurt van Franeker een passend aanbod te geven en inclusiever onderwijs na te streven. Daarbij onderzoeken we de mogelijkheden van het breder uitzetten van deze methode binnen onze gemeente

Voor-, en vroegschoolse educatie

- We werken de resultaatafspraken VVE voor de vroegschoolse educatie met het primair onderwijs verder uit, waarmee er een ononderbroken leerlijn komt binnen de VVE.
- We zorgen ervoor dat de peuters op het AZC een educatief aanbod krijgen met een erkend VVE-programma en we versterken de ouderbetrokkenheid, mede door de inzet van de bibliotheek.
- We bekostigen binnen het onderwijsachterstandenbeleid extra NT2 deskundigheid bij het basisonderwijs ter aanvulling op de bekostiging van de schakelklassen op het AZC.
- We zetten op lokaal niveau extra middelen in voor de toeleiding en het bereik van de doelgroep en op de taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid. Dit in samenwerking met de kinderopvang, scholen, JGZ, bibliotheek, gebiedsteams en andere betrokken instellingen.

**Cultuureducatie, natuur- en milieueducatie,
bewegingsonderwijs en meertalig onderwijs
stimuleren**

- We stimuleren het gebruik van het Frysk, Bildts en Franeke in het basisonderwijs door het subsidiëren van taalactiviteiten binnen het cultuureducatieprogramma Waadzinnig.
- We onderzoeken de mogelijke uitbreiding van het cultuureducatieprogramma Waadzinnig naar het voortgezet onderwijs en het creëren van een doorlopende leerlijn.
- We overleggen met onderwijs- en taalpartners om samen – ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid – de meertaligheid te stimuleren en te komen tot nieuwe taalinitiatieven en -activiteiten.
- We subsidiëren scholen die gebruik willen maken van het programma de Bibliotheek op school (dBos).
- We stimuleren meertalig aanbod door het leesbevorderingsprogramma Boekstart in de kinderopvang te subsidiëren.

**Samenwerking tussen overheid, onderwijs en
ondernemers om vraag en aanbod bij elkaar te
brengen**

- We zetten verder in op het O3-concept op het voortgezet onderwijs door het programma 'Leren en werken in je eigen regio' op het VMBO te financieren.
- We onderzoeken in hoeverre het onderwijsprogramma 'Leren en werken in je eigen regio' met middelen uit de regiodeal kan worden uitgebreid voor andere scholieren, herintreders, zij-instromers en nieuwkomers op de arbeidsmarkt.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-6.655	-7.244	-6.953	-6.970	-7.025	-7.097
Baten	1.358	1.483	1.346	1.346	1.346	1.346
Saldo voor bestemming	-5.296	-5.761	-5.606	-5.624	-5.678	-5.751
Dotatie/beschikking reserves	-233	198	68	18	18	18
Saldo na bestemming	-5.529	-5.563	-5.538	-5.606	-5.660	-5.733

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Beleidsindicatoren

Programma 5 Onderwijs						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Absoluut verzuim	Per 1.000 leerlingen	6,3	4,2	DUO/Ingrado	2022	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar: de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling.
Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen	21	24	DUO/Ingrado	2022	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.
Voortijdige school verlaters totaal (VO + MBO)	%	1,6	1,9	DUO/Ingrado	2021	Het vsv-percentages staat voor het aantal vsv'ers (12-23 jaar) als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Kanttekening: de tabel afkomstig van www.waarstaatjegemeente.nl bevat niet de meest actuele cijfers. Jaarlijks krijgt de raad de actuele cijfers via het jaarverslag met betrekking tot leerplicht in het vierde kwartaal volgend op het schooljaar.

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Hoofdkenmerken

Het doel van dit programma is het initiëren en in stand houden van voorzieningen op het gebied van cultuur, sport en recreatie. Deze voorzieningen dragen bij aan levendigheid, maatschappelijke participatie, gezondheid, talentontwikkeling en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Waadhoeke heeft veel voorzieningen op het vlak van sport, cultuur en recreatie. Deze zijn gericht op de eigen inwoners, zoals bibliotheken en sportvoorzieningen, maar ook op bezoekers van buiten de gemeente, zoals bijvoorbeeld theater De Koornbeurs, Museum Martena en De Aerden Plaats. Waadhoeke kent ook veel particuliere musea, waaronder het schoolplaten-museum in Deinum. Ook voor wat betreft amateuristische kunst- en cultuurbeoefening kent Waadhoeke een breed aanbod. Zo zijn toneel- en muziekverenigingen in de gehele gemeente te vinden, veelal in nauwe verbinding met dorpshuizen en wijkcentra die de activiteiten onderdak bieden.

Cultuur wordt dan ook vaak gezien als de stille kracht in de maatschappij die zorgt voor meer sociale cohesie en verbondenheid. In de afgelopen coronaperiode hebben we gezien wat het wegvallen van het culturele leven betekent voor de mienskip.

Cultuur, in al haar facetten, bepaalt voor een belangrijk deel de identiteit van een gemeente. In Waadhoeke lezen we deze identiteit niet alleen af aan het brede cultuuraanbod, het landschap en de bebouwing, maar ook aan de taal. Naast de twee Rijkstalen, het Nederlands en het Fries, wordt in Waadhoeke het Bildts en het Franekers gesproken. Deze meertaligheid in onze gemeente beschouwen we als een groot goed en rijkdom voor toekomstige generaties.

Met 110 amateur sportverenigingen in de gemeente is het in elk dorp en in de stad mogelijk om te sporten. Op het kaatsveld, in de sporthal, op fiets- en wandelpaden; op zeer veel manieren zijn inwoners uit Waadhoeke aan het sporten en bewegen. Sport brengt mensen in beweging. Dit draagt bij aan het verbeteren van de gezondheid, het vergroten van het zelfvertrouwen en aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Daarom willen we dat zoveel mogelijk mensen hieraan deelnemen.

We zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties en een openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen. Daarnaast geven we sportbesturen advies en ondersteuning als daar behoefte aan is. In veel dorps- en wijkgemeenschappen is de sportvereniging het 'sociale cement' van de samenleving. Daarom stimuleren we verenigingen om meer samen te werken en te innoveren door nieuw sportaanbod aan te bieden. Kaatsen wordt in vrijwel de gehele gemeente beoefend. Daarmee onderscheidt Waadhoeke zich als dé kaatsgemeente.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Nota taalbeleid 'Waadhoeke, lân fan taal';
- Nota sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee', inclusief Speeltuinenbeleid;
- Nota cultuurbeleid 'kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei!'
- Beleidsharmonisatie binnensport Waadhoeke;
- Beleidsharmonisatie buitensport Waadhoeke;
- Subsidieregeling Amateurkunst Waadhoeke 2019.

Ontwikkelingen

Cultuur

Ook in 2024 geven we uitvoering aan het gemeentelijk cultuurbeleid zoals verwoord in de nota 'Kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei'. De uitvoering vindt plaats op basis van het uitvoeringsprogramma 'Yn ferbining', dat begin 2021 door het college is vastgesteld. De looptijd van de nota is 8 jaar (2020-2028). Eind 2023 zal een eerste herijking plaatsvinden. Uitkomsten van deze herijking nemen we mee in de uitvoering vanaf 2024.

Na LF2018 en ARCADIA 2022 is het de bedoeling dat in 2025 de tweede editie van ARCADIA zal plaatsvinden. Een cultuurhonderddaagse in Fryslân. We zijn in gesprek met de organisatie om te kijken op welke onderdelen en activiteiten we kunnen samenwerken en welke voorbereidingen hiervoor in 2024 dienen plaats te vinden.

Meertaligheid

Ook in 2024 geven we uitvoering aan het gemeentelijk meertaligheidsbeleid zoals verwoord in de nota 'Waadhoeke, Lân fan Taal'. Aan de hand van de 3 begrippen *vertrouwd*, *zichtbaar* en *uitnodigend* maken we werk van ons streven naar meer gebruik van het Fries, Bildts en Franekers in een meertalige gemeente waar het vanzelfsprekend is om deze talen naast en door elkaar te gebruiken. Dit doen we in nauwe samenwerking met de meertaligheidscoördinator Waadhoeke en Taalplatform Waadhoeke.

Sporten en Bewegen

In het sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee!' (2019) zijn per thema de uitgangspunten uitgewerkt in een ambitie, maatschappelijke doelen, beleidsvoornemens en –acties. Een belangrijke ontwikkeling is de Brede SPUK-regeling (2023 tot en met 2026) waar de gemeente Waadhoeke aan deelneemt om diverse afspraken uit te kunnen voeren op het gebied van sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Preventieakkoord. Het Sportakkoord II is vertaald in de notitie 'Herijking lokaal sportakkoord deel II 'Sport versterkt 2023 – 2026'.

Het te ontwikkelen sportaccommodatiebeleid heeft een relatie met het 'strategisch plan verduurzamen MV' dat ook gepland staat in 2024 en de uitvoering van de duurzame meerjaren-onderhoudsplan (DMJOP) van gemeentelijke vastgoed.

De pilot 'Drempelloos sport en cultuur beleven' wordt uitgevoerd in 2024 in samenhang met de 'Rijke Schooldag'. De 'Rijke Schooldag' bestaat o.a. uit naschools sport- en cultuuraanbod voor het voortgezet onderwijs.

Recreatie

Door concreet aan de slag te gaan met de drie actielijnen uit het uitvoeringsprogramma uit de nota Toerisme, onderscheiden we ons positief als recreatief-toeristische regio. UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en het Planetarium in Franeker zijn hierbij belangrijke trekkers. We zetten de leidraad Bestemmingsmanagement van het NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen) in als strategie. Het uitgangspunt hiervan is dat het gastvrijheidsdomein een grote(re) bijdrage kan leveren aan maatschappelijke opgaven en de welvaart van alle Nederlanders in brede zin. De stip op de horizon is dat iedere Nederlander in 2030 profijt heeft van toerisme.

De regiodeal zorgt voor een versnelling van projecten als Dijk van een Wif en het uitvoeringsprogramma van de nota Toerisme.

Sport - Wat willen we bereiken?**Sport - Wat gaan we daar voor doen?**

Door sport en bewegen staan nog meer inwoners gezonder, prettiger en actiever in het leven

- Inzet Team FRL Waadhoeke op het gebied van bewegingsonderwijs en schoolsportdagen.
- Samen met het onderwijs en Sport Fryslân bieden we een kennismakingsprogramma sport en cultuur voor het voortgezet onderwijs: "De Rijke Schooldag".
- We starten de Pilot drempelloos sporten en cultuur voor jongeren in het voortgezet onderwijs.
- Wij zorgen voor een aanbod voor kwetsbare doelgroepen door de inzet van de "buurtsportcoach inclusief sporten"

Meer sportverenigingen omarmen hun maatschappelijke rol en spelen in op flexibiliteit, modernisering en vernieuwing van hun aanbod

- Inzet verenigingsondersteuner Team FRL Waadhoeke.

- We gaan sportverenigingen helpen innoveren, door de inzet van de verenigingsondersteuner en de buurtsportcoaches.
- We stimuleren samenwerking tussen sportverenigingen, door de inzet van de verenigingsondersteuner en de buurtsportcoaches

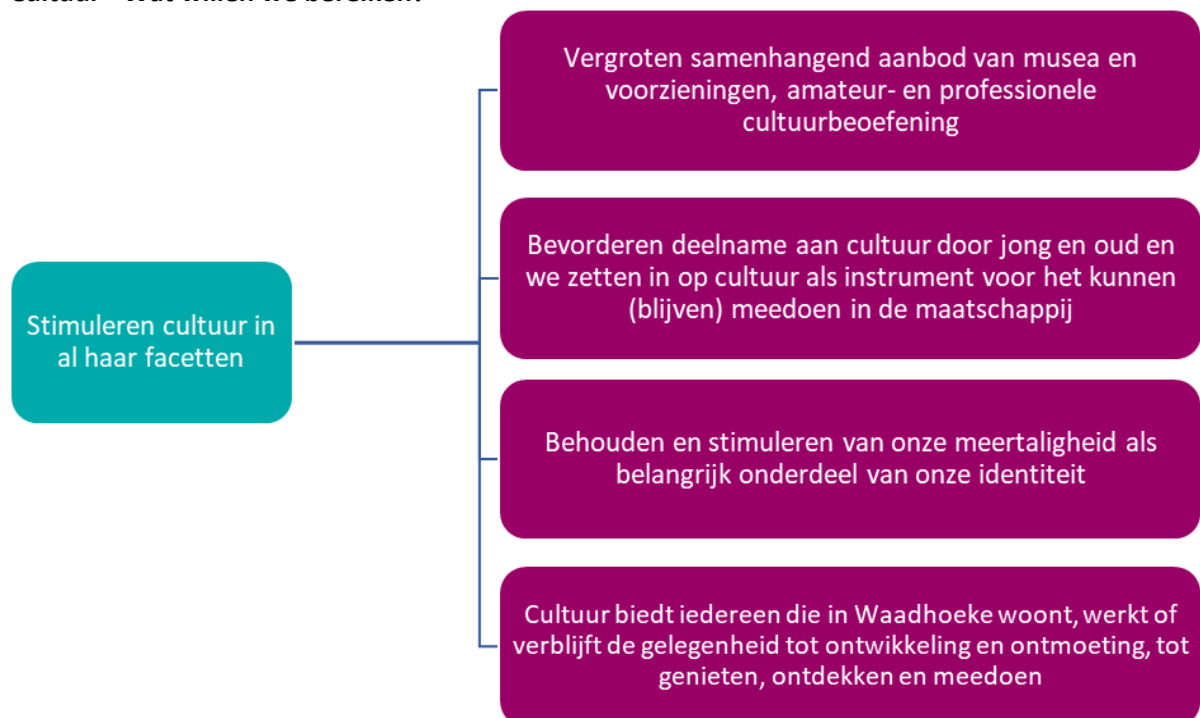
Alle sportvoorzieningen zijn betaalbaar, kwalitatief van voldoende niveau, duurzaam en optimaal bezet

- We ondersteunen sportverenigingen bij het verduurzamen van hun sportaccommodatie, door middel van het geven van advies en informatie, waarbij wij voornemens zijn een financiële regeling verduurzaming maatschappelijk vastgoed in te stellen.
- We stimuleren samenwerking, vooral bij renovatie of nieuwbouw van de accommodatie, door advisering op multifunctioneel gebruik.

Elke kern heeft een omgeving die uitnodigt om te sporten, te spelen of te bewegen

- We ondersteunen Initiatieven voor spelen en sporten in openbare ruimte, door uitvoering van het nieuwe speeltuinenbeleid, de inzet van financiële middelen vanuit het dorpen - en wijkenfonds en door het uitbreiden van de website voor het indienen van initiatieven.

Cultuur - Wat willen we bereiken?

Cultuur - Wat gaan we daar voor doen?

Vergroten samenhangend aanbod van musea en voorzieningen, amateur- en professionele cultuurbeoefening

- We laten een onafhankelijk onderzoek uitvoeren om te komen tot een toekomstbestendig Theater de Koornbeurs.
- We promoten het Planetarium Wereld Erfgoed en zoeken de verbinding met andere culturele hotspots.
- We zetten een cultuurcoach in om cultuuraanbieders met elkaar in contact te brengen voor informatie-uitwisseling, afstemming en samenwerking.
- We overleggen periodiek met het cultuurveld (Cultuurplatform Waadhoeke) om ons beleid te toetsen op doelmatigheid en nieuwe ontwikkelingen tijdig te signaleren.
- We geven uitvoering aan het gemeentelijk cultuurbeleid door het verstrekken van structurele en incidentele subsidies voor de uitvoering van kunst- en cultuuracties en -activiteiten.
- We maken jaarlijks prestatieafspraken met de professionele instellingen.

Bevorderen deelname aan cultuur door jong en oud en we zetten in op cultuur als instrument voor het kunnen (blijven) meedoen in de maatschappij

- We subsidiëren het muziekonderwijs, het cultuureducatieprogramma 'Waadzinnig' en de amateurkunst, zodat kinderen en volwassenen in Waadhoeke de mogelijkheid hebben om hun talenten te ontdekken, in te zetten en verder te ontwikkelen.
- We onderzoeken samen met het onderwijs de mogelijkheden om te komen tot een doorlopende leerlijn cultuureducatie (van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs).
- We hebben subsidieregelingen voor nieuwe culturele initiatieven en activiteiten en voeren deze uit.
- We geven (jaarlijks) een bijdrage aan zowel het volwassenen- als kinderfonds sport & cultuur zodat ook personen met een smalle beurs aan cultuur kunnen deelnemen.
- We zetten een cultuurcoach in om meer samenwerking te realiseren tussen cultuur, sport en welzijn.
- Samen met het cultuurveld verkennen we de mogelijkheden om te komen tot een jaarlijkse cultuuragenda, om te komen tot een inzichtelijk en compleet aanbod, meer afstemming tussen de aanbieders en een goede activiteitsverspreiding.
- We starten een Pilot drempelloos sporten en cultuurdeelname voor jongeren in het voortgezet onderwijs.
- Samen met het onderwijs en Sport Fryslân lanceren we een kennismakingsprogramma sport en cultuur voor het voortgezet onderwijs: "De Rijke Schooldag".

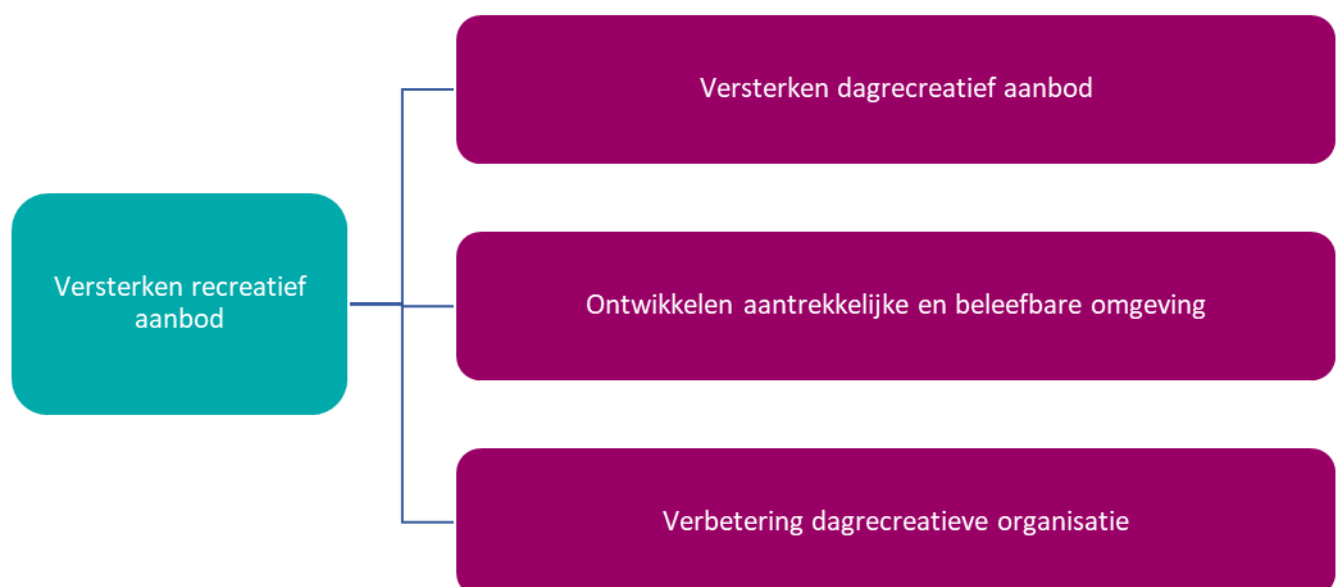
Behouden en stimuleren van onze meertaligheid als belangrijk onderdeel van onze identiteit

- We geven uitvoering aan het gemeentelijk taalbeleid door het verstrekken van structurele en incidentele subsidies voor de uitvoering van taalacties en -activiteiten.
- We zetten in op meer samenwerking tussen (taal)organisaties en het vergroten van de zichtbaarheid en positie van het Fries, Bildts en Franekers in onze regio. Dit door de inzet van een meertaligheidscoördinator.
- We hebben regelmatig overleg met onze taalpartners via het Taalplatform Waadhoeke om meertaligheid te stimuleren en nieuwe activiteiten te ontplooien.
- We zetten in op meer gebruik van het Frysk, Bildts en Franekers door, samen met verschillende taalpartners, in 2024 een vervolg te geven aan de taalcampagne.

Cultuur biedt iedereen die in Waadhoeke woont, werkt of verblijft de gelegenheid tot ontwikkeling en ontmoeting, tot genieten, ontdekken en meedoen

- We starten een Pilot drempelloos sporten en cultuurdeelname voor jongeren in het voortgezet onderwijs.
- We geven (jaarlijks) een bijdrage aan zowel het volwassenen- als kinderfonds sport & cultuur zodat ook personen met een smalle beurs aan cultuur kunnen deelnemen.

Recreatie - Wat willen we bereiken?

Recreatie - Wat gaan we daar voor doen?**Versterken dagrecreatief aanbod**

- We zetten in op productontwikkeling op basis van beleving/verhalen zowel voor Franeker als het landschap.
- We zetten in op productontwikkeling aan de waddenkust met passende activiteiten die de beleving van rust en ruimte versterken (o.a. Dijk van een Wifj).
- We verkennen een bredere openstelling van bezienswaardigheden en attracties met eigenaren/beheerders.

Ontwikkelen aantrekkelijke en beleefbare omgeving

- We versterken het centrum van Franeker.
- We zetten in op een doorontwikkeling van de rondvaart/bootverhuur in Franeker.
- We maken het landschap en de cultuurhistorie van de streken/dorpen beleefbaar en zichtbaar.
- We stimuleren/faciliteren van de inzet van cultureel/industriel/agrarisch erfgoed/panden voor recreatief gebruik.

Verbetering dagrecreatieve organisatie

- We ontwikkelen optimale routevoorzieningen.
- We ontwikkelen clusters van voorzieningen (Toeristische Overstap Punten oftewel TOPS) op strategische plekken langs bekende routes.
- We stellen kaders en uitgangspunten voor nieuwe R&T initiatieven in de nieuwe beleidsnotitie kleinschalige logies.
- We signaleren strategische/kansrijke locaties voor camperplaatsen voor recreatieve ondernemers.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-10.450	-11.472	-11.275	-11.225	-11.139	-11.974
Baten	1.119	1.158	1.135	1.135	1.118	1.118
Saldo voor bestemming	-9.331	-10.313	-10.140	-10.090	-10.022	-10.857
Dotatie/beschikking reserves	5	713	286	236	168	130
Saldo na bestemming	-9.326	-9.600	-9.854	-9.854	-9.854	-10.727

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 5.1 Sportbeleid en activering
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- 5.4 Musea
- 5.5 Cultureel erfgoed
- 5.6 Media
- 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Beleidsindicatoren

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Niet-sporters	%	54,6	49,2	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD' en, CBS en RIVM	2020	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Programma 7 Sociaal Domein

Hoofdkenmerken

Het doel van dit programma is dat de gemeente zich inzet voor het faciliteren en realiseren van de participatiesamenleving. Met als resultaat dat iedereen in Waadhoeke/Terschelling/Vlieland meedoet en wel op eigen wijze én dat er een vangnet is voor die personen die tussen wal en schip dreigen te raken. Dit doen we zeker niet alleen, maar samen met onze lokale en regionale partners. Onze ambitie hierin is het realiseren van een sluitende keten waarin voorzieningen beschikbaar zijn voor iedereen en op maat indien nodig.

Specifieke wetgeving die bepalend is voor deze opdracht en koers zijn: de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO), de Participatiewet en de Wet Inburgering nieuwkomers. Iedere wet heeft zijn eigen opgave, zoals “veilig en gezond opgroeien” ingevolge de Jeugdwet. Zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, regie voeren en meedoen zoals de WMO beoogt. Het bieden van bestaanszekerheid en het stimuleren tot het verkrijgen van eigen inkomsten ingevolge de Participatiewet. En tot slot het begeleiden van nieuwe inwoners met een vluchtelingenachtergrond binnen onze gemeente.

De opgave 3 x K: kwaliteit, keten en kosten in balans.

In het sociale domein intensiveren we onze inzet op transformatie; anders denken, anders doen. De kaders hiervoor zijn vastgesteld in de Lokale Inclusie agenda “En nu aan de slag”. We ontwikkelen nieuwe vormen en werkwijzen om hulp en ondersteuning op maat te bieden. Hierbij wordt gestuurd op kwaliteit en resultaat van de ondersteuning, wordt de keten verstevigd (i.v.m. dekkend zorglandschap) en zijn kosten in balans.

Leidende principes hierbij zijn: vraaggestuurd, versterkend en duurzaam. Voor vraaggestuurd en versterkend is het vertrekpunt: wat is de beste oplossing voor deze persoon/dit gezin in deze specifieke situatie gericht op het verkrijgen/behoud van eigen kracht en regie. Dus wat kunnen mensen zelf, waar zijn leemtes en wat is een passend (tijdelijk) aanvullend aanbod.

En duurzaam, omdat het noodzakelijk is om te kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Zoals de vergrijzing en ontgroening binnen onze gemeente, bijstelling van budgetten door het rijk en het karakter van deze wetgeving. Het zijn namelijk open-einde regelingen en dat betekent dat de gemeente een zorgplicht heeft.

Om het hoofddoel te realiseren en het betaalbaar te houden is een samenhangende benadering nodig. Dat wil zeggen: allereerst is de vraag ‘wat kunnen inwoners zelf’ en pas daarna de vraag aan de orde ‘waarbij is ondersteuning nodig’. En als ondersteuning nodig is, dan wordt deze zoveel mogelijk geboden vanuit basisvoorzieningen in de gemeente. Zo kan het gebruik van specialistische (en meestal duurdere) ondersteuning verminderen. De gemeentelijke gebiedsteams hebben een cruciale rol in dit proces. Zij zorgen voor maatwerk en signaleren op welke onderdelen de basisvoorzieningen in de gemeente versterkt kunnen worden.

Als gemeente werken we vanuit de visie dat inwoners naar eigen vermogen en naar eigen keuze en verantwoordelijkheid hun leven kunnen invullen; de participatiesamenleving. Voor inwoners die daartoe niet in staat zijn, is er een vangnet beschikbaar. Dit is een vangnet van voorzieningen die op maat ondersteunen bij zelfredzaamheid en participatie van inwoners die dat nodig hebben. De huidige toenemende inzet van maatwerkvoorzieningen roept de vraag op of we wel op de goede weg zijn naar het realiseren van deze visie. Steeds vaker lijkt ondersteuning op maat nodig te zijn. Dit kan het gevolg zijn van de demografische ontwikkeling, maar laat onverlet dat het doel van de gemeente is om de eigen kracht en samenleving te versterken en om te voorkomen dat inwoners een onevenredig beroep moeten doen op het vangnet.

Sturing sociaal domein

De gemeenten Terschelling, Vlieland en Waadhoeke werken samen op de domeinen WMO, Jeugdwet Participatiewet en Wet Inburgering. In operationele zin binnen de gemeenschappelijke regeling Dienst Sozawe NWF. Beleidsmatig gebeurt dat door middel van het intergemeentelijk Beleidsteam Sociaal domein Noardwest-Fryslân. Dit team zorgt ervoor dat de drie colleges en gemeenteraden in gemeenschappelijkheid de beste besluiten kunnen nemen voor hun inwoners. De landelijke kaders (wetten en regelingen) zijn voor deze gezamenlijke ambities het vertrekpunt. Daarnaast vertegenwoordigt het team de drie gemeenten als regio Noardwest Fryslân in de regionale en provinciale ketens en structuren zoals Sociaal Domein Fryslân, Arbeidsmarktregio Fryslân Werkt!, RMC-regio Midden en de GR Fryslân-West/Empatec NV. Het sociaal domein werkt samen met diverse andere domeinen om de integraliteit te waarborgen en elkaar te versterken.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026 Waadhoeke;
- Verordeningen en beleidsregels van de Participatiewet, Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Regiovisie Mei-inoar foar ús bern
- Businesscase Werkleerbedrijf en Implementatieplan Businesscase Wekleerbedrijf
- Beleidsnotitie ondersteuning en waardering voor Mantelzorgers 2021-2025
- Verordening Adviesraad Sociaal Domein Noardwest Fryslân 2021
- Convenant Actieprogramma Weer Thuis
- Implementatieplan 'aan de slag met inburgering' Waadhoeke
- Armoedebeleid Waadhoeke;
- Nota 'vaststellen en doorpakken', uitgangspunten sociaal domein in Noordwest Friesland;
- Notitie Sociale Inclusie Agenda "... en nu aan de slag!"

Ontwikkelingen

Inleiding

De opgaven ten aanzien van het Sociaal Domein voor de lange termijn betreffen voor 2024 de volgende dossiers. Specifiek voor de Jeugdwet gaat het om de Hervormingsagenda Jeugd, de provinciale Regiovisie en jaarplannen SDF. Voor de WMO betreft het Toekomstbestendige WMO, de woonzorgvisie, visie op de maatschappelijke opvang en visie op het beschermd wonen (naar beschermd thuis). Sociaal domein breed is actueel de herijking Kadernota sociaal domein en het "werken vanuit de bedoeling" in combinatie met het versterken van de preventieve instrumenten en de keten.

Participatie

De businesscase voor de publieke organisatie werkleerbedrijf Fryslân West is in 2022 vastgesteld in Waadhoeke, Harlingen en De Fryske Marren en in maart 2023 ook in Súdwest-Fryslân. Nadat het jaar 2023 in het teken stond van het opstellen van het implementatieplan verwachten we in 2024 toe te kunnen werken naar een structurele situatie waarin het Werkleerbedrijf, gemeente Waadhoeke en de Dienst SoZaWe een sterke uitvoeringsketen vormen voor een kwalitatief goede uitvoering van onderdelen van de sociale zekerheid voor onze inwoners.

Inburgeren

Sinds 1 januari 2022 voert de gemeente de regie over het inburgeringstraject vanuit de nieuwe wet inburgering (WI21). Het betreft een lerend stelsel dat lopende de tijd mogelijk aanpassingen vraagt. De verhoogde taakstelling maakt dat er meer vergunninghouders in de gemeente komen wonen. Hierdoor zullen meer personen gebruik maken van de verschillende inburgeringsfaciliteiten. Van

essentieel belang is dat de aangeboden faciliteiten, als leerroutes, het participatieverklaringstraject en de module arbeidsmarkt en participatie, worden gemonitord en waar nodig bijgestuurd.

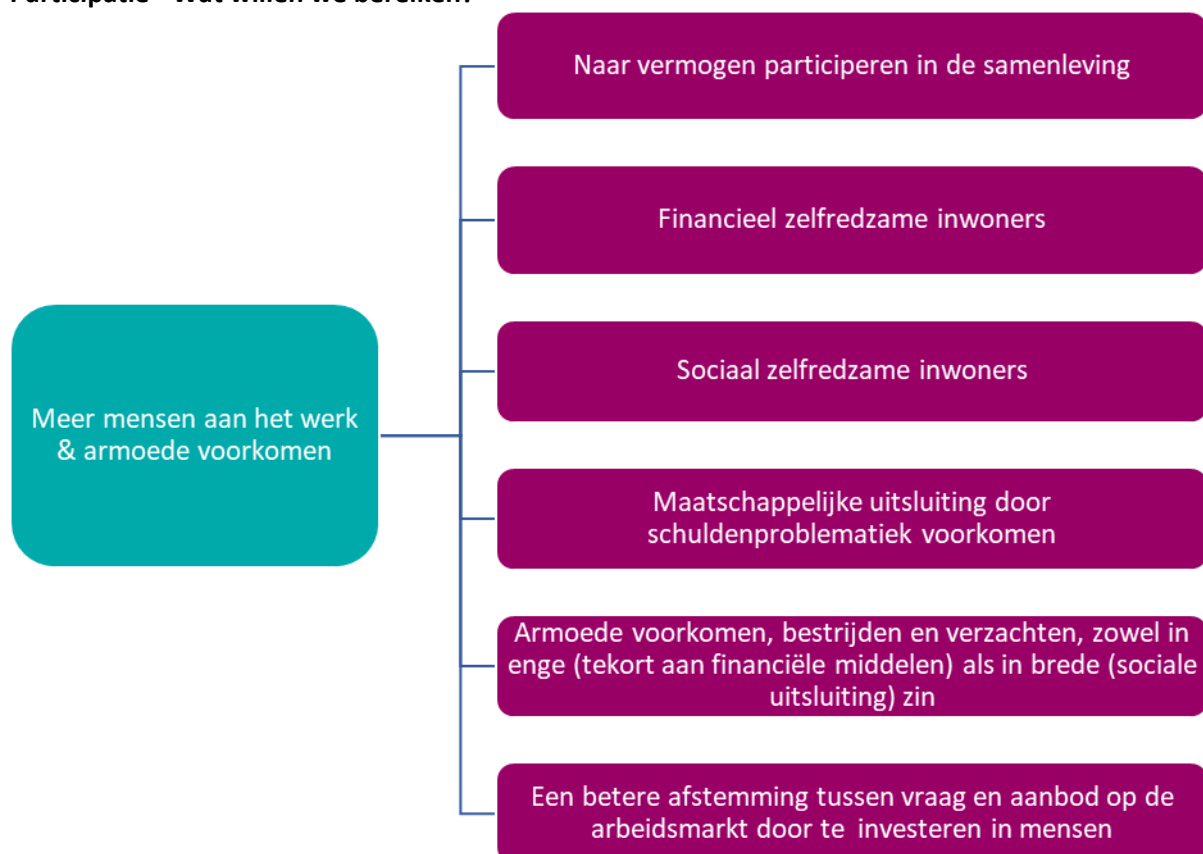
Door de verhoogde taakstelling vraagt de huisvesting van de vergunninghouders veel aandacht. Dit betekent dat we alternatieve mogelijkheden tot huisvesting moeten onderzoeken, uitwerken en waar mogelijk al realiseren.

Lichte kortdurende jeugdhulp (voorheen complementaire jeugdhulp - CJH)

Tot eind 2023 maakt lichte kortdurende jeugdhulp onderdeel uit van de specialistische jeugdhulp (SJH), ingekocht door Sociaal Domein Friesland (SDF). Naar aanleiding van de nieuwe scope en aangescherpte aanbestedingsrichtlijnen die per 1 januari 2024 ingaan, valt de solitaire inzet van deze hulp niet langer onder de noemer specialistische jeugdhulp. CJH wordt vanaf 2023 beschouwd als een lichte kortdurende vorm van jeugdhulp en omvat diverse laagdrempelige en vrij toegankelijke vormen van ondersteuning en/of coaching die preventief kunnen worden benut. Voor de bestaande groep die nu nog gebruikt maakt van deze geldt een overbruggingsregeling.

Elke gemeente bepaalt zelf hoe ze het lokale voorveld hierop aanpast. Ons uitgangspunt daarbij is normaliseren en eigen kracht, dat wil zeggen de inzet van deze kortdurende, lichte hulp wordt in principe door de ouders zelf georganiseerd en gefinancierd.

Participatie - Wat willen we bereiken?

Participatie - Wat gaan we daar voor doen?

- Met Connexa en andere gesubsidieerde organisaties hebben we passend, laagdrempelig aanbod voor inwoners die niet kunnen participeren via werk.
- Meer inwoners worden succesvol en duurzaam uitkeringsafhankelijk door de samenwerking tussen het Werkleerbedrijf en de dienst SoZaWe te intensiveren.
- We monitoren de lokale effecten van het in 2023 vastgestelde instrumentarium in het kader van de ontwikkeling Breed Offensief (om meer mensen met een arbeidsbeperking bij de arbeidsmarkt te betrekken) en zetten deze voorzieningen zoveel mogelijk pro-actief in.
- We onderzoeken de meerwaarde en kansen van een aanvullende voorziening in onze gemeente om meer mensen dichterbij de arbeidsmarkt te brengen. We denken aan een voorziening tussen dagbesteding en re-integratie.
- We stimuleren kwetsbare werkzoekenden gebruik te maken van werkervaringsplaatsen en proefplaatsen door hen daarvoor financieel te belonen en nazorg wordt een belangrijker onderdeel van de dienstverlening.

Financieel zelfredzame inwoners

- Inkomensbeleid is aan het rijk en we volgen de ontwikkelingen op dit gebied op de voet. Waar nodig stemmen we lokaal beleid af op ontwikkelingen van de rijksoverheid.
- We voeren de wettelijke Energietoeslag uit en leveren waar dat mag en noodzakelijk is, maatwerk.
- We zijn bezig met de herijking van het beleid rondom bestaanszekerheid.

Sociaal zelfredzame inwoners

- Samen met ketenpartners werken we aan (de bereikbaarheid van) collectieve voorzieningen voor het vergroten van vaardigheden van kwetsbare inwoners, zoals taalvaardigheid en digitale vaardigheid.

Maatschappelijke uitsluiting door schuldenproblematiek voorkomen

- Naar aanleiding van de evaluatie naar de aanpak van Vroegsignalering in 2023 willen we in 2024 vroegsignalering verder verbeteren. Onder meer door een effectieve koppeling tussen vroegsignalering en schulddienstverlening.
- We actualiseren het schulddienstverleningsbeleid in het kader van het beleidsprogramma Bestaanszekerheid 2024 – 2028.
- We continueren het brede Kindpakket om kinderen mee te laten doen aan sport, cultuur en educatie en zorgen voor nog méér bekendheid en gebruik daarvan. We zetten ook het Participatiefonds voor volwassenen voort.

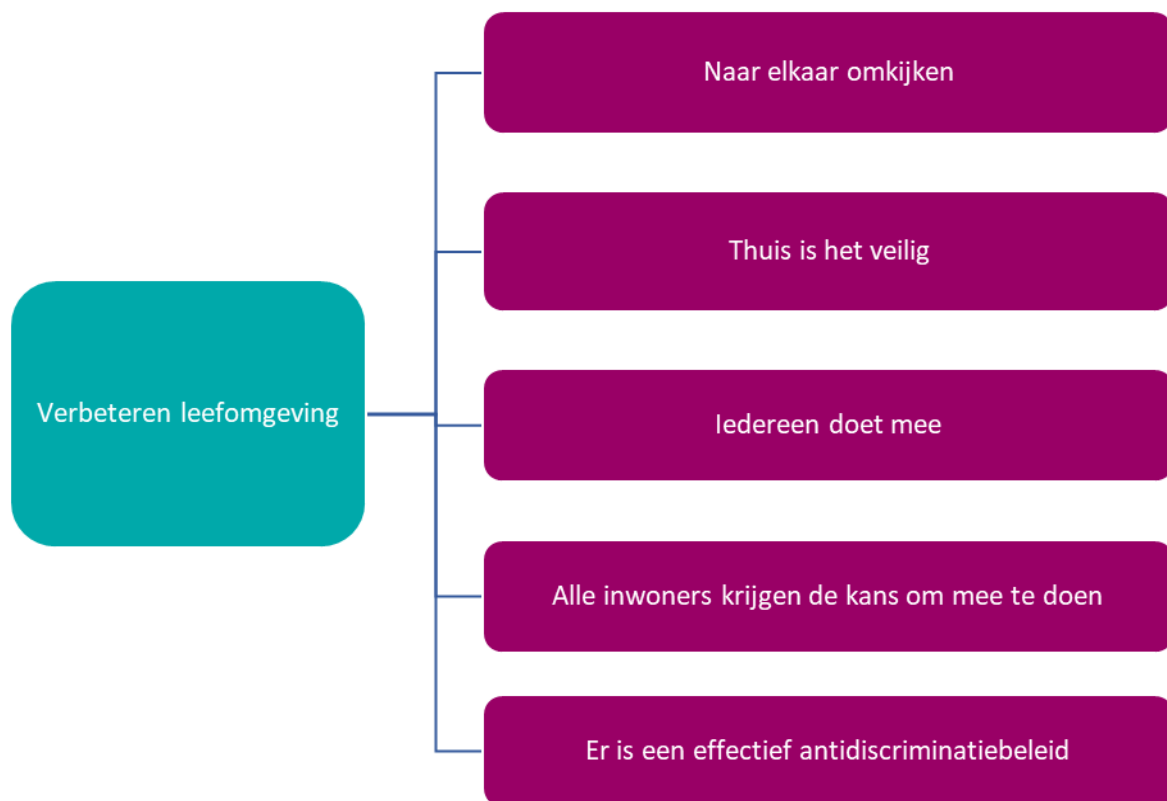
Armoede voorkomen, bestrijden en verzachten, zowel in enge (tekort aan financiële middelen) als in brede (sociale uitsluiting) zin

- We stellen in het eerste kwartaal van 2024 het nieuwe beleid voor Bestaanszekerheid vast. Kernwoorden van dat beleid zijn: autonomie voor de inwoner, integrale aanpak, vereenvoudiging, ervaringsdeskundigheid en vertrouwen.

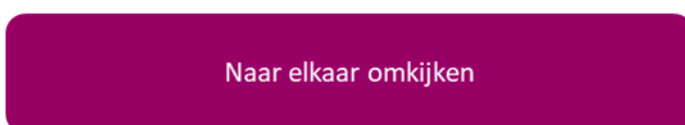
Een betere afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt door te investeren in mensen

- We introduceren de Dariuz Wegwijzer, een instrument (soort assessment) voor de inwoner om samen met de professional diens competenties en kwaliteiten te ontdekken. Dat is de basis voor maatwerk in het traject naar werk.
- Ten behoeve van inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt, waaronder uitstromers uit het Pro/Vso onderwijs, sluiten we aan met initiatieven op het sociaal economisch actieplan en de regiodeals.
- Met het werkleerbedrijf wordt een werkleercarrousel ingericht waar doelgroepen certificaten kunnen behalen die nodig zijn om een kansberoep te kunnen krijgen en te houden.

Wmo - Wat willen we bereiken?

Wmo - Wat gaan we daar voor doen?

- Uitvoering geven aan het mantelzorgbeleid middels de vastgestelde uitvoeringsagenda 2023-2024.
- Er wordt ingezet op het versterken van de leefbaarheid, sociale cohesie en samen kracht (1e doel van de WMO 2015). In samenwerking met ketenpartners aanvullende en nieuwe initiatieven ontwikkelen die bijdragen aan de verbinding tussen verschillende aandachtsgroepen binnen de leeftijd 0 tot 100.
- Senioren (en “nieuwe senioren”) bewust maken van hun eigen kracht, mogelijkheden en verantwoordelijkheden welke bijdragen aan langer zelfstandig wonen. Stimuleren dat inwoners zelf tijdig hun woning levensloopbestendig maken. Daarnaast wordt gekeken of het beleid aangepast dient te worden.
- Welzijn op recept krijgt vorm in 2024. Het betreft een werkwijze om mensen met psychosociale klachten te helpen door de samenwerking tussen huisarts, eerstelijns zorgverlener, welzijn en het sociaal domein.
- We koersen op het ontwikkelen van inloopvoorzieningen waar inwoners zelf initiatieven ontwikkelen en organiseren.
- Er wordt ingezet op het verbeteren van de sociale inclusie. Hierbij gaat het om sociale inclusie in relatie tot het versterken van de sociale basis en de leefomgeving (GALA).

Thuis is het veilig

- Uitvoering geven aan het Fries actieplan ‘Een duurzame aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties’. Dit vindt plaats vanuit de regionale samenwerkingsafspraken die zijn gemaakt (SDF).
- Uitvoering geven aan het beleid mensenhandel. Dit vindt plaats vanuit de regionale samenwerkingsafspraken die zijn gemaakt (SDF) en maakt onderdeel uit van ondermijning binnen de gemeente.

Iedereen doet mee

- Er wordt onderzoek gedaan of en hoe het aanbod van algemene voor iedereen toegankelijke voorzieningen kan worden uitgebreid om zodoende dure maatwerkvoorzieningen te verminderen.
- Er wordt uitvoering gegeven aan het convenant Weer Thuis
- Er wordt een regiovisie Maatschappelijke Opvang gemaakt vanuit Sociaal Domein Fryslân. Hierbij is een belangrijk punt dat er gekeken wordt naar opvang nabij de eigen omgeving.
- Er wordt uitvoering gegeven aan de regiovisie Beschermd Wonen. De kanteling wordt doorgevoerd naar beschermd thuis.
- Er wordt een plan ontwikkeld voor de komende jaren waarbij ondersteuning zonder indicatie gestalte krijgt. Het gaat hierbij om de waakvlamfunctie. Deze ondersteuning richt zich op mensen met psychische en/of (licht) verstandelijke beperkingen.
- We willen dat inwoners en de gemeente in goed vertrouwen met elkaar samenwerken om tot passende oplossingen te komen en inwoners meer bewust laten worden van hun eigen mogelijkheden en hun leefomgeving. Om dit te bereiken wordt er bijvoorbeeld gekeken naar de mogelijke versterking van het gebiedsteam, het verbeteren van de digitale toegang en het vereenvoudigen van werkprocessen/verlagen administratieve lastendruk.

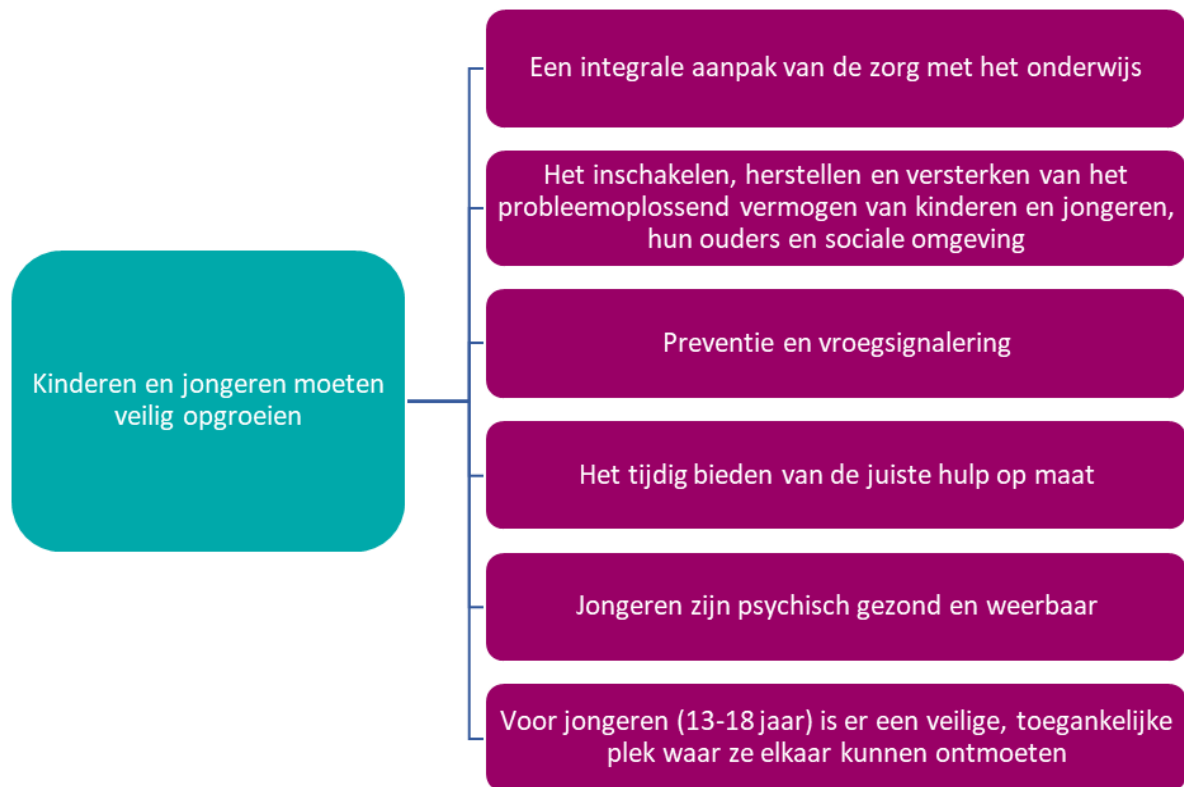
- Senioren (en “nieuwe senioren”) bewust maken van hun eigen kracht, mogelijkheden en verantwoordelijkheden welke bijdragen aan langer zelfstandig wonen.
- Component zorg wordt toegevoegd aan de woonvisie.

Alle inwoners krijgen de kans om mee te doen

- We stellen een nieuwe kadernota sociale basis op.
- We sluiten aan bij de werkwijze van en acties uit de Uitvoeringsagenda Diversiteit en Inclusie 2023-2025.
- Vanuit het dorpen- en wijkenfonds faciliteren wij initiatieven van onderop, die bijdragen aan de participatie en sociale cohesie in onze dorpen en wijken.
- We zetten bestaande subsidierelaties in het voorliggend veld op het gebied van welzijn en sport voort.
- We gaan starten met de pilot Sport en Cultuur.

Er is een effectief antidiscriminatiebeleid

- We voeren de maatregelen uit de Uitvoeringsagenda Inclusie en Diversiteit 2023-2025 uit door inzet van de inclusiecoördinator. Prioritering van die maatregelen vindt plaats op basis van actualiteit en input vanuit ketenpartners.
- We werken aan (h)erkenning, kennis en bewustwording omtrent discriminatie en racisme met behulp van een publiekscampagne.
- Er wordt een halfjaarlijks themaoverleg georganiseerd om de voortgang van de uitvoeringsagenda te monitoren.

Jeugd - Wat willen we bereiken?**Jeugd - Wat gaan we daar voor doen?**

Een integrale aanpak van de zorg met het onderwijs

- Met een structurele samenwerkingsvorm en de domeinoverstijgende aanpak met het onderwijs wordt invulling gegeven aan het jaarplan Passend Onderwijs en Zorg op basis van de provinciale regiovisie 'Mei-inoar foar ús bern'. De thema's van het jaarplan zijn: bestuurlijke samenwerking, regionaal preventief samenwerken, complexe onderwijs- en ondersteuningsbehoeften vanuit gemeenten en onderwijs en thuiszittende jeugdigen, schoolverzuim en voortijdig schoolverlaters.

Het inschakelen, herstellen en versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving

- Het gebruik van algemeen toegankelijke voorzieningen zoals bijvoorbeeld het consultatiebureau, schoolmaatschappelijk werk en dergelijke wordt bevorderd.
- Het gebiedsteam zorgt voor draagvlak voor de aanpak bij de ouders. De ouder is primair verantwoordelijk voor het kind en werkt samen met de professionals.
- De dekking van het preventieve aanbod van lichte kortdurende jeugdhulp in de gemeente en de verscherpte inkoop jeugd van SDF worden gemonitord. Dit laatste vindt plaats vanuit de regionale samenwerkingsafspraken die zijn gemaakt.

Preventie en vroegsignalering

- De verscherpte inkoop van specialistische jeugdhulp geeft aanleiding om te volgen of er in 2024 leemtes in het preventieve aanbod ontstaan. De algemeen toegankelijke voorzieningen moeten aan de voorkant een voldoende sterke sociale basis vormen. Het uitgangspunt is normaliseren: het omarmen en waarderen van variëteit en verschillen tussen kinderen.
- We onderzoeken of de inzet van gebiedsteam medewerkers op de scholen hieraan bijdraagt.

Het tijdig bieden van de juiste hulp op maat

- SDF beperkt de wachtlijsten en de wachttijden van jeugdzorg zodanig dat er geen overbruggingshulp door het Gebiedsteam meer nodig is. De wachtlijsten zijn dan korter (minder cliënten op de lijst) en de wachttijden eveneens (streven naar zes weken).
- SDF monitort het zorgaanbod provinciaal om te kunnen innoveren.
- SDF stelt ingevolge de Fryske regiovisie 'mei-inoar foar ús bern' een jaarplan over partnerschap op. Dit betreft het versterken van de keten jeugdzorg met de jeugdgezondheidszorg, scholen en gezondheidsdiensten. Een efficiëntere en effectievere samenwerking in de keten leidt tot een verhoging van de kwaliteit en het beheersen van de kosten.

Jongeren zijn psychisch gezond en weerbaar

- We onderzoeken of de inzet van gebiedsteam medewerkers op de scholen en bij de huisartsen hieraan bijdraagt.

Voor jongeren (13-18 jaar) is er een veilige, toegankelijke plek waar ze elkaar kunnen ontmoeten

- Er worden afspraken gemaakt over het begeleiden van jongeren in hun vrije tijd om zich te kunnen ontwikkelen, met activiteiten zoals bijvoorbeeld sport en spel. Dit wordt opgepakt in combinatie met de uitvoering van het GALA.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-71.088	-78.926	-69.293	-67.587	-67.087	-66.886
Baten	19.385	26.663	18.297	18.198	18.151	18.151
Saldo voor bestemming	-51.703	-52.264	-50.996	-49.389	-48.936	-48.734
Dotatie/beschikking reserves	4.014	-489	181	51	0	0
Saldo na bestemming	-47.689	-52.752	-50.815	-49.338	-48.936	-48.734

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 WSW en beschut werk
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+
- 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Beleidsindicatoren

Programma 7 Sociaal domein						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Jongeren met delict voor rechter	%	1	1	0	2021	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Kinderen in uitkeringsgezin	%	6	6	0	2021	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Werkloze jongeren	%	2	2	CBS Jeugd	2021	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Netto arbeidsparticipatie	%	71,9	72,2	CBS - Arbeidsdeelname	2022	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Programma 7 Sociaal domein						
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	359,8	431,2	CBS - Participatiewet	2021	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Lopende reïntegratievoorzieningen	Per 10.000 inwoners	276,4	197,7	CBS - Participatiewet	2022	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	12,1	13,2	CBS Jeugd	2022	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014).
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,8	1,2	CBS Jeugd	2022	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen.
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,3	0,3	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2022	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Per 10.000 inwoners	720	700	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	2022	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Programma 8 Volksgezondheid en Milieu

Hoofdkenmerken

Dit programma omvat Volksgezondheid, Riolering, Milieubeheer, Afvalinzameling en –verwerking, Toezicht en handhaving en Begraafplaatsen.

Voor wat betreft milieu en duurzaamheid is het uitgangspunt, om samen op weg te gaan naar een gezonde, schone, veilige en duurzame leef- en, woonomgeving en die voor de huidige en de komende generaties te behouden. Onder gezond wordt verstaan dat tenminste wordt voldaan aan de wettelijke omgevingseisen ten aanzien van bodem, water, geluid, licht, geur, luchtkwaliteit en veiligheid.

Het onderdeel volksgezondheid in dit programma raakt aan de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van preventieve en curatieve voorzieningen op het terrein van geestelijke en lichamelijke gezondheid voor haar inwoners, op grond van de Wet Publieke Gezondheid.

Voor wat betreft rioleringen ligt het zwaartepunt van het beleid op adequate uitvoering van de wettelijke taken zoals genoemd in de Waterwet, Wet gemeentelijke watertaken, Wet Milieubeheer en de Europese Kaderrichtlijn Water.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Biodiversiteit Actieplan;
- Duurzaamheidsagenda Waadhoeke 2020-2024;
- Donkertebeleid 'Tusken skimer en moarnsdage';
- Transitie Visie Warmte Waadhoeke;
- Uitvoeringsstrategie Warmte Waadhoeke;
- Bodemvisie Waadhoeke;
- Waterwet;
- Europese Kaderrichtlijn Water (KRW);
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- Fries Bestuursakkoord Water (FBWK);
- Wet Milieubeheer;
- Wet op de waterhuishouding;
- Wet Gemeentelijke Watertaken;
- Landelijk beleid: NMP 4+;
- Provinciaal Milieubeleid;
- WABO (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht);
- Klimaatakkoord 2019;
- Energieakkoord voor Duurzame Groei (landelijk);
- RES 1.0 (regionale energie strategie);
- Wet publieke gezondheid (Wpg);
- Gezondheidsnota 'Sûnens foarop' - (samen)werken aan een vitaal en veerkrachtig Waadhoeke;
- Waadhoeke Hartveilig - een herijking van het gemeentelijk AED-beleid 2022-2025.

Ontwikkelingen

Milieu

De urgentie om in actie te komen tegen klimaatverandering wordt alleen maar groter. Het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) stelt in haar laatste rapport (synthese-rapport 2023 <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>) dat de aarde sinds het einde van de 19e eeuw met 1,1 graden is opgewarmd: de snelste temperatuurstijging van de afgelopen 2000 jaar. Naar verwachting wordt de 1,5 graden, het streefdoel van het klimaatakkoord van Parijs, over tien jaar al bereikt. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. Ook in Nederland. Een overstroming in Limburg, een afname van biodiversiteit, hittestatus die worden gebroken en extreme droogte. Het is daarom noodzaak om de uitstoot van broeikasgassen zo snel mogelijk naar beneden te krijgen (energie- en warmtetransitie) en ons aan te passen aan de gevolgen (klimaatadaptatie). Het is een tijd van transitie die ons dwingt om anders naar ons werk en onze manier van leven te kijken.

Gemeente Waadhoeke bevindt zich midden in deze wereldwijde transitie. Als lokale overheid hebben we de verantwoordelijkheid om lokaal onze bijdrage te leveren aan de doelen uit het klimaatakkoord. In onze duurzaamheidsagenda staat hoe wij daar actief aan werken met een focus op de thema's Energij, Grien, Offal en Sels oars. We stimuleren en faciliteren structureel en eenduidig beleid waar inwoners en bedrijven op kunnen bouwen. Want de kracht van deze verandering ligt bij de samenleving en onze samenwerkingsverbanden

Vergunningverlening, toezicht en handhaving door de FUMO

Naar verwachting treedt per 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking. De implementatie van de Omgevingswet raakt naast de gemeente ook de adviserende en uitvoerende rol van de Friese uitvoeringsdienst Milieu en omgeving (FUMO). Dit leidt tot nieuwe afspraken over bijvoorbeeld de gewenste advisering over milieuthema's in omgevingsplannen onder de Omgevingswet en het vooroverleg bij een initiatief dat wordt ingediend. Inzet is om in 2024 succesvol volgens de Omgevingswet te werken.

Volksgezondheid

In 2023 is de nieuwe gezondheidsnota 'Sûnens foarop'- (samen)werken aan een vitaal en veerkrachtig Waadhoeke vastgesteld. Vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn we verplicht elke vier jaar gezondheidsbeleid te maken. In deze nota gezondheidsbeleid hebben we beschreven hoe we onze inwoners gezonder kunnen maken (bevordering), hoe we hen gezond houden (bescherming), en hoe we kunnen voorkomen dat onze inwoners ziek worden (preventie). Daarbij hebben we ambities geformuleerd op vier thema's; gezonde leefstijl, vitaal ouder worden, mentale gezondheid en gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving. Deze ambities worden vertaald naar jaarlijkse uitvoeringsprogramma's conform de op dat moment spelende trends en ontwikkelingen.

Hierbij wordt zoveel mogelijk de aansluiting gezocht bij het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de daaruit voortvloeiende Brede SPUK-regeling. Met behulp van deze middelen kunnen gemeenten inzetten op de doelstelling zoals die zijn geformuleerd in het GALA en het Integraal Zorgakkoord (IZA). Het IZA is een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de zorg de komende jaren toegankelijk, goed en betaalbaar te houden. In het IZA zijn afspraken geformuleerd, die fundamenteel bijdragen aan de opgaven in de gezondheidszorg. De nadruk voor een toekomstbestendig zorglandschap ligt op publieke gezondheid en preventie. Dit is verder uitgewerkt in GALA. Ook raakt het IZA het sociaal domein, langdurige zorg, wonen en zorg. Onderdeel van het IZA is het opstellen van regiobeelden rondom gezondheid. Op basis van de regiobeelden en de daaruit te concluderen gezondheidsbehoefte moet er in elke regio een regioplan worden opgesteld. Voor Friesland duiden we dit als FrIZA.

Om in aanmerking te komen voor de Brede SPUK-middelen is een plan van aanpak voor de jaren 2024-2026 nodig. Dit plan van aanpak laten we zoveel mogelijk aansluiten bij de ambities uit de lokale gezondheidsnota 'Sûnens foarop'. Dit plan van aanpak is momenteel in ontwikkeling. Daarom kunnen we op dit moment het onderdeel 'Wat gaan we daarvoor doen?' nog niet nader specificeren.

Volksgezondheid - Wat willen we bereiken?

Volksgezondheid - Wat gaan we daar voor doen?

Waadhoeke is een gemeente waar iedereen de kans heeft om zo gezond mogelijk te leven en de best mogelijke gezondheid te ervaren.

- We stimuleren en faciliteren sport, beweging en een gezonde leefstijl.
- We stimuleren een gezonde leefstijl en zetten in op het voorkomen van overgewicht bij kinderen en jongeren door het aanstellen van een JOGG-regisseur.
- We richten ons op het vergroten van zelfmanagement en gezondheidsvaardigheden door middel van ondersteuning van programma's op het gebied van lezen, rekenen en digitale vaardigheden. Bijvoorbeeld het Digi-taalhuis.
- We vergroten de toegankelijkheid van het sportaanbod en werken aan een sociaal veilig en inclusief sportklimaat door de inzet van de verenigingsondersteuner en het inclusieve sportaanbod
- We zetten in op een rookvrije generatie. Hiervoor gaan we het aantal rookvrije locaties uitbreiden met name bij kinderopvanglocaties, scholen en sportaccommodaties.

- Er is een netwerksamenwerking rondom alcoholproblematiek met daarbij specifieke aandacht voor vroegsignalering.

Alle Waadhoekeers kunnen vitaal ouder worden en een betekenisvol leven leiden.

- We stimuleren sport en beweegparticipatie van ouderen door het uitbreiden van het beweegaanbod.
- Op basis van het wettelijke kader breiden we het aanbod van valpreventie uit.
- Onze inwoners kunnen zo lang mogelijk thuis blijven wonen door inzet van interventies gericht op (het vergroten) van vitaliteit, veerkracht en lichamelijke activiteiten, zoals Sociaal Vitaal.
- Er is passend en laagdrempelig aanbod om eenzaamheid te voorkomen of te verminderen. Dag!enDoen! is hiervan een voorbeeld. Ook de inzet van Welzijn op Recept kan bijdragen aan het verminderen van eenzaamheid.
- Wij stimuleren het participeren van ouderen om zingeving en veerkracht te vergroten door inzet van bestaande subsidierelaties in het maatschappelijk veld.
- Waadhoeke is een dementievriendelijke gemeente. We brengen hiervoor onder andere de training 'Goed omgaan met dementie' zowel intern als extern onder de aandacht.
- We ondersteunen (jonge) mantelzorgers conform het mantelzorgbeleid 2023-2024.

In Waadhoeke heeft iedereen de kans om mentaal gezond op te groeien, te wonen en te werken.

- Er is laagdrempelig (mentaal) zorg- en ondersteuningsaanbod.
- We blijven ons inzetten voor het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht, specifiek voor jongeren door de inzet van rots & water trainingen, KIES-trainingen, het meidenwerk en voorlichting over sexting en grooming.
- Er wordt onderzocht of STORM een passende interventie is ten behoeve van suicidepreventie.

De leefomgeving van Waadhoeke is zo ingericht dat gezond leven gemakkelijk is, het biedt gelegenheid tot meedoen en ontmoeting en inwoners voelen zich er prettig en verbonden met elkaar.

- We kijken met de domeinen Sport en Omgeving hoe we kunnen komen tot een omgeving die uitnodigt tot bewegen, (buiten)spelen en ontmoeten.
- Met de invoering van de Omgevingswet wordt gezondheid een vast en belangrijk onderdeel bij de belangenafweging in ruimtelijk beleid.
- We zetten in op een rookvrije omgeving.
- We stimuleren gezond voedselaanbod onder andere door de inzet van Voel je Goed!

- Er is een lokale aanpak omtrent gezondheidsverschillen. We passen daarvoor gezondheidsbevordering via de leefomgeving met voorrang toe in dorpen en wijken met gezondheidsachterstanden.

Milieu - Wat willen we bereiken?

Milieu - Wat gaan we daar voor doen?

Door het jaar heen verbruiken we niet meer energie dan we zelf duurzaam opwekken (energieneutraal in 2040)

- We zetten een subsidieregeling op die stapelbaar is met landelijke en provinciale regelingen zodat inwoners met lage labelwoningen financiële hulp krijgen om energie te besparen en isolerende maatregelen te kunnen treffen.
- We streven er naar om jaarlijks 240 inwoners te helpen met het maken van duurzame keuzes in hun woning door middel van een maatwerkadvies. Deze maatwerkadviezen kunnen in combinatie met lokale energiecoöperaties of individueel worden aangevraagd.
- Het energieloket van de gemeente (website Waadhoeke) wordt, door de structurele middelen vanuit het rijk, de plek waar inwoners informatie kunnen inwinnen en subsidies en leningen kunnen aanvragen voor het verduurzamen van hun woning.

Waadhoeke wil dat de huidige ecologische waarden in stand worden gehouden - daar waar het kansrijk is - worden hersteld of versterkt. Waadhoeke streeft naar een eigen ecologische hoofdstructuur

- In kernen een gedeelte van het traditioneel gazonbeheer omvormen naar extensief gazonbeheer.
- Meer maaien en afvoeren in het kader van circulair bermbeheer (gras en hekkelspecie).
- Gemeentelijke groene reststromen (bladeren en takken etc.) opwaarderen tot organische meststof inzetten bij eigen beheer en onderhoud (rozenperken etc.).
- Verkennen welke taluds ecologisch beheerd kunnen worden.
- Meer aandacht voor kleinschalige wensen van inwoners ten behoeve van biodiversiteit.
- We geven uitvoering aan de actiepunten van het Biodiversiteitsactieplan (BAP).

We zetten maximaal in op verbeteren van afvalscheiding, bewustwording, afvalpreventie, verwerking en hergebruik/circulaire economie.

- We nemen deel aan de Zwerfafvalcampagne Friesland Schoon.
- We zetten in op verbetering van afvalscheiding op scholen.
- We maken sorteeranalyses van het afval uit huishoudens.
- We doen mee aan de Bewustwordingscampagne VANG
- We zetten in op de optimalisatie van gescheiden inzameling.
- We geven een vervolg aan de proef verruiming openingstijden van de milieustraat
- We nemen deel en geven uitvoering aan de ambities van de vereniging Circulair Fryslân
- We doen een ketenproef i.s.m. lokale bedrijven

We willen ons donker buitengebied behouden en versterken

- We stellen een uitvoeringsplan Donkerte vast, als vervolgstap op het vastgestelde gemeentelijke Donkertebeleid, waarin acties worden beschreven die de lichtvervuiling tegen gaan en de bewustwording versterken.

We zetten in op het duurzaam beheren, beschermen en benutten van onze bodem en ondergrond

- We geven uitvoering aan de acties in de bodemvisie, waaronder de actualisatie van de bodemkwaliteitskaart en nota bodembeheer en samenwerking met ketenpartners (zoals de Franeker Academie) voor onderzoek, monitoring en analyse van de verziltingsproblematiek i.s.m. de provincie Fryslân inventariseren.
- We registreren nieuwe bodemkwaliteitsinformatie en actualiseren de informatievoorziening in het Bodeminformatiesysteem
- We zijn actief partner van de Stichting Kenniscluster Verzilting
- We doen onderzoek naar de vitaliteit van de landbouwbodem

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-14.408	-15.043	-15.361	-15.131	-15.112	-15.206
Baten	13.041	13.065	13.398	13.493	13.473	13.567
Saldo voor bestemming	-1.367	-1.978	-1.962	-1.639	-1.639	-1.639
Dotatie/beschikking reserves	210	879	325	0	0	0
Saldo na bestemming	-1.157	-1.099	-1.637	-1.639	-1.639	-1.639

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 7.1 Volksgezondheid
- 7.2 Riolering
- 7.3 Afval
- 7.4 Milieubeheer
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Beleidsindicatoren

Programma 8 Volksgezondheid & Milieu						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	202	169	CBS Statistiek Huishoudelijk afval	2021	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
Hernieuwbare elektriciteit	%	54,6	33,2	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor	2021	

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Hoofdkenmerken

Dit programma richt zich op het wonen en de gewenste ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente. Polders, dijken en akkers, watergangen, werelderfgoed de Waddenzee, monumentaal Franeker en de karakteristieke (terp)dorpen: samen typeren ze ons gebied. Ze geven Waadhoeke de ruimtelijke kwaliteit die inwoners en bezoekers zo waarderen.

Er zijn ook ontwikkelingen die hierop van invloed zijn en om aandacht vragen. Denk daarbij aan ontwikkelingen in de landbouw (schaalvergroting, bodemdaling, verzilting, monocultuur, vergroten percelen), de groei van toerisme en recreatie, de demografische ontwikkelingen (minder inwoners, vergrijzing en ontgroening, voorspelde krimp van het aantal huishoudens), de energietransitie en de veranderende woningmarkt.

Het vinden van de juiste balans tussen de diverse belangen met het behoud van de gewenste ruimtelijke kwaliteit is een continue uitdaging.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Provinciale Verordening Romte;
- Provinciaal bestuursakkoord 2023-2027 'Oparbeidzje foar Fryslân';
- Woningwet 2015 (kader afspraken gemeenten en corporaties);
- Omgevingswet;
- Bestemmingsplannen en Structuurvisies;
- Woonvisie Waadhoeke 2020 – 2030 Samen Sterk;
- Regionale woondeal 2022-2030.

Ontwikkelingen

Wonen

Waadhoeke staat, samen met strategische partners, voor een woningbouwopgave die aan de veranderende vraag en behoeften moet voldoen. De demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening) en de tendens naar energiezuinige woningen spelen daarbij een belangrijke rol. Denk aan herstructurering en kwaliteitsverbetering van de bestaande voorraad. Maar ook aan het realiseren van zorgbestendige woningen, bij voorkeur op inbreidingslocaties. Ook de (tijdelijke) huisvesting van o.a. vluchtelingen en arbeidsmigranten vraagt aandacht. Voor alle ontwikkelingen doet de gemeente dit met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en met aandacht voor duurzaam ontwikkelen en bouwen.

De in 2020 vastgestelde Woonvisie en de daarvoor opgestelde woningmarktanalyse schetsen de ontwikkelingen en de wijze waarop de gemeente met deze vraagstukken om wil gaan.

Hoewel er een trend van dalende inwoneraantallen en een negatieve ontwikkeling van het huishoudens wordt voorspeld staat, ondanks de gestegen hypotheekrente, op veel plekken de woningmarkt nog onder druk. Hoe dit zich in 2024 zal ontwikkelen is lastig te voorspellen.

Hoewel we deze woningvraag graag bedienen blijft de vraag hoe dit zich verhoudt tot de diverse (lange termijn) prognoses. Via lokaal maatwerk en het gedachtegoed 'Ja mits' spelen wij hier zo goed mogelijk op in.

Omgevingswet

De Omgevingswet wordt op 1 januari 2024 ingevoerd.

Met de invoering van de Omgevingswet wordt alle ruimtelijke wet- en regelgeving, waaronder de WABO, WRO, Wet Milieubeheer, Woningwet e.d., vervangen door één wet. Belangrijk instrument is de Omgevingsvisie, een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Verder zullen de bestemmingsplannen plaats maken voor 1 (integraal) omgevingsplan.

Inmiddels zijn het Ambitiedocument Omgevingswet gemeente Waadhoeke, het Plan van Aanpak voor het opstellen van de Omgevingsvisie en plan van aanpak voor het Omgevingsplan voor Waadhoeke vastgesteld en is een stevige projectstructuur neergezet.

Basis voor het implementatietraject is het daarvoor opgestelde implementatieplan.

Met de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is het implementatietraject nog niet afgerond. Dit traject loopt door tot 2032. In dat jaar moet er uiteindelijk een gemeente dekkend Omgevingsplan voor de gemeente zijn vastgesteld.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

Gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Die wet heeft als doel de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van particuliere en professionele opdrachtgevers uitgebreid. Het betekent dat initiatiefnemers zelf een private kwaliteitsborger moeten aantrekken. De kwaliteitsborger doet de toetsing bouwbesluit, maakt een plan en monitort de uitvoering van de bouw werkzaamheden. De gemeentelijke bouwtoezichttaken komen daardoor deels te vervallen. Op 1 januari 2024 treedt de wet naar verwachting in werking. De wet gaat in eerste instantie alleen gelden voor bouwwerken vallend onder gevolgsklasse 1 (voorbeelden hiervan zijn woningen, aan- uit en bijgebouwen, kleine bedrijfspanden, agrarische bouwwerken en voetgangers- en fietsbruggen).

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

- We werken verder aan het opstellen van de Omgevingsvisie voor Waadhoeke.
- We werken verder aan het opstellen voor het Omgevingsplan voor Waadhoeke.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving recht doet aan zowel wettelijke kaders als aan maatwerk, voor zowel omgevingsvergunningen als vergunningverlening bijzondere wetten (APV - Drank en Horeca)

- We hebben een vastgesteld VTH-beleid en handelen volgens de strategieën die daarin zijn beschreven.
- Jaarlijks stellen we een uitvoeringsprogramma op met doelen die bijdragen aan onze visie om een veilige, gezonde, aantrekkelijke en duurzame gemeente te zijn.
- Jaarlijks rapporteren we over het uitvoeringsprogramma en passen we indien nodig onze doelen en plannen aan.
- Waar mogelijk denken we mee met de initiatiefnemer om te komen tot een plan dat past binnen de kaders of passen we maatwerk toe.

Waardevolle netwerken in dorpen en wijken

- We organiseren (thema)bijeenkomsten voor dorps- wijkbelangen en dorps- en buurthuizen.
- We zetten dorpen- en wijkcoördinatoren en opbouwwerkers in.
- We ondersteunen initiatieven in dorpen en wijken.
- We experimenteren met de DOM-methodiek.

Landschap, natuur en landbouw versterken elkaar duurzaam, zodat we kunnen blijven genieten van een gezond en divers landschap

- We gaan in de omgevingsvisie aandacht besteden aan de uitgangspunten om te komen tot een gezond en divers landschap.
- Bij planvorming (nieuwe ontwikkelingen) borgen we de landschappelijke inpassing.
- Afhankelijk van de beraadslaging in de raad in 2023 werken we in 2024 aan beleid voor beschermingswaardige bomen en houtopstanden.
- We hebben overleg met de agrarische ondernemers. De landbouwadviseur is aanspreekpunt voor en gaat in gesprek met de sector.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	-4.901	-5.970	-3.297	-3.184	-3.129	-3.129
Baten	2.508	2.111	875	762	762	762
Saldo voor bestemming	-2.393	-3.859	-2.422	-2.422	-2.367	-2.367
Dotatie/beschikking reserves	42	-1.603	55	55	0	0
Saldo na bestemming	-2.351	-5.462	-2.367	-2.367	-2.367	-2.367

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 8.1 Ruimte en leefomgeving
- 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
- 8.3 Wonen en bouwen

Beleidsindicatoren

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing						
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Nederland	Bron	Periode	Beschrijving
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	242	369	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2023	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	8	9,3	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	2022	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Demografische druk	%	80,8	70,3	CBS Bevolkingsstatistiek	2023	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
Gemeentelijke woonlasten één-persoonshuis-houden	€	805	860	COELO, Groningen	2023	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouder betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meer-persoonshuis-houden	€	928	942	COELO, Groningen	2023	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouder betaalt aan woonlasten.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Algemene Dekkingsmiddelen

Inleiding

De belangrijkste onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen zijn de uitkeringen uit het Gemeentefonds en de vrij besteedbare lokale heffingen. Deze inkomsten worden niet toegerekend aan één of meerdere programma's omdat ze vrij besteedbaar zijn.

Uitkeringen Gemeentefonds

De grootste inkomstenbron van de gemeente is het Gemeentefonds. In deze programmabegroting is de meicirculaire 2023 meerjarig verwerkt.

De accessen zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2022 gestegen. Het effect is uit te splitsen in twee onderdelen. Allereerst zijn de volumeaccessen van het Gemeentefonds voor 2022-2025 bevroren en ontvangt de gemeente voor 2024 en 2025 derhalve alleen compensatie voor de gestegen prijzen. In 2026 en 2027 zien we een stijging van de accessen in zowel volume als prijs.

Daarnaast zijn er op dit moment geen wijzigingen in het besluit van het kabinet om de opschalingskorting vanaf 2026 weer door te voeren. Het schrappen van de opschalingskorting tot en met 2025 blijft daarmee gehandhaafd.

In de septembercirculaire 2022 heeft het Rijk een eenmalige rijksbijdrage van € 1 miljard beschikbaar gesteld vooruitlopend op de invoering van de nieuwe financieringssystematiek. Het Rijk heeft besloten om dit voor 2027 en verder structureel beschikbaar te stellen.

WMO abonnementstarief

Het Rijk heeft besloten om het abonnementstarief te laten vervallen voor alle WMO voorzieningen en in plaats daarvan met ingang van 2026 weer een inkomensafhankelijk eigen bijdrage in te voeren. In een eerder stadium was er sprake van om dit alleen voor de huishoudelijke hulp aan te passen, maar hier is het Rijk op terug gekomen. Voorsnog is in de programmabegroting 2024 dit effect voor de gemeente Waadhoeke budgettair neutraal verwerkt.

Jeugdhulp

Vanuit de hervormingsagenda jeugd ontvangt de gemeente voor 2024 en 2025 middelen vanuit het Rijk. In 2024 bedraagt dit bedrag afgerond € 3,8 miljoen en in 2025 € 2,4 miljoen. Dit betekent dat de bestaande stelposten 2024 en 2025 kunnen vervallen: € 3,4 miljoen in 2024 en € 2,0 miljoen in 2025.

Wat betreft de jaren 2026 en 2027 is het beeld nog niet veranderd ten opzichte van de vorige meerjarenraming in de programmabegroting 2023. Deze middelen voor de hervormingsagenda jeugd zijn wel reeds gereserveerd in de begroting van het Rijk, maar het is wachten op een advies van de deskundigencommissie voordat deze middelen beschikbaar gesteld kunnen worden.

De besparingen die het Rijk mogelijk gaat maken (verlaging van de uitgaven Jeugdhulp) blijven voorlopig nog staan op basis van het principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd.

Na verwerking staan de volgende bedragen in de meerjarenraming van de programmabegroting 2024:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Hervormingsagenda jeugd meicirculaire 2023	3.800	2.300		
Stelpost Hervormingsagenda Jeugd			760	565
Stelpost verlaging van de uitgaven jeugdzorg	300	1.400	1.400	1.400
Totaal	4.100	3.700	2.160	1.965

Lokale Heffingen

Het betreft hier alleen de lokale heffingen welke vrij besteedbaar zijn of waarvan de besteding niet gebonden is zoals in het BBV is omschreven, namelijk:

- de onroerende zaakbelasting;
- de parkeerbelasting; en
- de reclamebelasting.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt hier verder op in gegaan.

Overige posten in de Algemene Dekkingsmiddelen

Onvoorzien

Het opgenomen bedrag voor Onvoorzien (overig) bestaat uit drie componenten. De eerste is de post onvoorzien éénmalig, die dient ter dekking van eenmalige lasten. De tweede betreft de post onvoorzien structureel, die dient ter dekking van de structurele lasten. De derde is onvoorzien met bestemming waarin onder andere bedragen voor loon- en prijscompensatie zijn gereserveerd.

Overhead

Het BBV schrijft voor dat de overhead apart inzichtelijk gemaakt moet worden. De definitie van overhead is: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overhead is als gevolg hiervan geen onderdeel meer van de programmalasten. In een aantal gevallen is het nodig overhead extracomptabel toe te rekenen, bijvoorbeeld bij de tarieven voor leges en heffingen (extracomptabel = verwerking van financiële gegevens buiten de boekhouding om).

Gemeenten zijn vrij in de toe te passen systematiek. Waadhoeke berekent de overhead als een percentage van het begrotingstotaal. In 2024 is het overheadpercentage 12,88%. In 2023 was dit 11,72%. Een toename van ruim 1%. Dit is te verklaren vanuit de verwerking van de budgetaanvragen 2023, met daarin opgenomen een aantal budgetten die onder overhead vallen. Deze stonden niet in de primitieve begroting 2023. Deze tellen pas mee in het overheadpercentage van 2024. De budgetaanvragen 2024 waren bij de kadernota al duidelijk, en konden dus volgens de gebruikelijke werkwijze meteen mee in de overheadberekening.

In onderstaande tabel is de overhead uitgesplitst. De kolom Primitief 2023 geeft de basis voor de berekening van het percentage 2023 weer. De gewijzigde begroting 2023 geeft de actuele stand van de budgetten overeenkomstig het overzicht "wat mag het kosten". De kolom Primitief 2024 is de onderbouwing voor het overheadpercentage 2024.

De verklaring voor de stijging van de budgetten per onderdeel ten opzichte van de primitieve begroting 2023 is als volgt:

- de lasten ambtelijke organisatie zijn afgerond € 984.000 gestegen door de uitzetting van de formatie (budgetaanvragen 2023 en 2024);
- de lasten ICT zijn afgerond € 674.000 gestegen, o.a. vanwege meer aansluitingen en prijsstijgingen.

Uitsplitsing Overhead Bedragen x € 1.000	Primitief	Gewijzigde	Primitief			
	Begroting	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Ambtelijke organisatie	11.286	12.989	12.270	11.790	11.580	11.575
Huisvesting	1.287	1.293	1.316	1.296	1.296	1.296
ICT	2.200	2.721	2.874	2.874	2.874	2.874
Overig	862	584	714	549	549	549
Totaal	15.635	17.586	17.175	16.510	16.300	16.295

Vennootschapsbelasting

In het overzicht is conform de BBV voorschriften de te verwachten Vpb-heffing

(Vennootschapsbelasting) opgenomen. In de begroting is deze voorlopig geraamd op nihil.

De gemeente Waadhoeke heeft op dit moment weinig tot geen fiscale ondernemingsactiviteiten, omdat:

- Bij veel activiteiten die de gemeente uitoefent er geen sprake van een onderneming omdat er geen vergoeding van derden wordt ontvangen;
- Bij die activiteiten waarvoor wel vergoedingen van derden wordt ontvangen de opbrengsten niet meer dan kostendekkend zijn en er daardoor evenmin sprake is van een onderneming.

Overigens is de wetgeving ten aanzien de Vpb-plicht voor gemeenten steeds in beweging.

De gemeente verricht als onderneming activiteiten op het terrein van de grondexploitatie en bij afval (het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst).

Per grond-exploitatie moet worden beoordeeld in hoeverre er sprake is van winst dan wel verlies.

De gerealiseerde en de geprognosticeerde kosten en opbrengsten per complex spelen hierin een rol.

De grondexploitatie komt nu nog niet door de ondernemerspoort.

Overige financiële middelen

De gemeente is in het bezit van 134.319 aandelen Bank Nederlandse Gemeenten, 210 aandelen Afvalsturing Friesland N.V. en 21.265 aandelen N.V. Fryslân Milieu. Jaarlijks ontvangt de gemeente hierover dividenduitkeringen. Het dividend van de BNG is opgenomen onder de Algemene Dekkingsmiddelen. Het dividend van de N.V. Afvalsturing Friesland/N.V. Fryslân Milieu is opgenomen in het programma Volksgezondheid, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing.

Saldo van de financieringsfunctie

De gemeente Waadhoeke heeft per 1 januari 2024 € 27,0 miljoen aan (langlopende) vaste geldleningen aangetrokken. De hiermee gepaard gaande externe rentelast voor 2024 is berekend op € 0,8 miljoen. Het gehanteerde rentepercentage voor eigen financieringsmiddelen is 2%. Uitgaande van een verwacht saldo aan reserves en voorzieningen per 1 januari 2024 van € 73,6 miljoen is € 1,5 miljoen berekend als rentelast eigen financieringsmiddelen.

Het verwachte financieringsoverschot komt uit op € 2,2 miljoen. De rente over het financieringsoverschot wordt gebaseerd op de huidige rekenrente bij een positief saldo voor 2024 van 0%. De rentebate over het financieringsoverschot bedraagt derhalve in 2024 € 0.

In totaliteit is er dus een rentelast van € 2,3 miljoen aan eigen en externe financieringsmiddelen.

Aan de programma's is op basis van de verwachte boekwaarden per 1-1-2024 een rentelast van € 2,2 miljoen toegerekend. Als nadelig saldo van de financieringsfunctie resteert € 0,1 miljoen.

Wat mag het kosten

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
Onvoorzien structureel	0	-148	-57	-353	-649	-945
Onvoorzien overig	0	-3.050	-4.271	-4.380	-4.434	-4.387
Overhead	-15.635	-17.586	-17.175	-16.510	-16.300	-16.295
Saldo financieringsfunctie	76	50	-108	-108	-108	-108
Heffing VPB	-1	0	0	0	0	0
Overige lasten	-1.056	-1.544	-1.525	-1.543	-1.561	-1.561
Totaal lasten	-16.616	-22.279	-23.136	-22.894	-23.052	-23.296
Baten						
Overhead	418	53	68	68	68	68
Gemeentefonds	99.512	100.696	106.821	106.818	97.635	96.427
Lokale heffingen	8.288	8.619	9.404	9.426	9.448	9.470
Overige financiële middelen	312	334	234	234	234	234
Bespaarde rente / saldo financieringsfunctie	1.290	1.325	1.473	1.473	1.473	1.473
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Overige baten	743	457	534	534	534	534
Totaal baten	110.564	111.484	118.533	118.552	109.391	108.205
Saldo voor bestemming	93.948	89.205	95.396	95.659	86.340	84.909
Dotatie/beschikking reserves	-4.819	7.115	-6.575	290	50	50
Saldo na bestemming	89.129	96.320	86.991	95.949	86.390	84.959

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10 Mutaties reserves
- 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten
- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
- 0.4 Overhead
- 0.5 Treasury
- 0.61 OZB woningen
- 0.62 OZB niet-woningen
- 0.63 Parkeerbelasting
- 0.64 Belastingen overig
- 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
- 0.8 Overige baten en lasten
- 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Beleidsindicatoren

Algemene dekkingsmiddelen					
Indicator	Eenheid	Waadhoeke	Bron	Periode	Beschrijving
Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,80	Eigen gegevens	2024	Formatie begroting 2024
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,95	Eigen gegevens	2024	Formatie begroting 2024
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	690,35	Eigen begroting	2024	Formatie begroting 2024
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	0,08	Eigen begroting	2024	Formatie begroting 2024
Overhead	% van totale lasten	12,88	Eigen begroting	2024	Peildatum 1-1-2024

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 22-09-2023)

Er zijn geen gegevens voor Nederland aanwezig aangezien het hier gaat om eigen beleidsindicatoren.

4 Paragrafen

Inleiding

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) maken de paragrafen verplicht onderdeel uit van de programmaverantwoording. Ze bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen van de programmabegroting is opgenomen. In de paragrafen dienen de beleidslijnen te worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten die een groot beslag op de financiële middelen (kunnen) leggen.

Het betreft de volgende (door het Rijk voorgeschreven) paragrafen:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid
- Openbaarheid.

Daarnaast is de paragraaf Taakstellingen toegevoegd.

Paragraaf Lokale heffingen

De lokale of gemeentelijke heffingen in de gemeente Waadhoeke kunnen in drie soorten worden onderscheiden:

- belastingen: onroerendezaakbelasting, parkeerbelasting en reclamebelasting;
- heffingen: rioolheffing en afvalstoffenheffing;
- rechten: leges, begraafrechten, marktgelden en liggelden;

Deze driedeling is voor het berekenen van tarieven van belang.

De inkomsten uit belastingen zijn veel ruimer inzetbaar dan die van rechten en heffingen. Er is geen maximum aan de opbrengsten en zij hoeven niet kostendekkend te zijn.

Inkomsten uit heffingen moeten besteed worden ter bestrijding van lasten die met deze heffingen samenhangen. Voor rechten geldt dat de inkomsten dienen als compensatie voor lasten verbonden aan het leveren van een specifieke individuele dienst.

Voor zowel heffingen als rechten geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn. Het is vanuit het budgetrecht aan de raad om de mate van kostendekkendheid vast te stellen (tot 100%).

Beleid en algemene uitgangspunten

In de nota Harmonisatie gemeentelijke belastingen/nota Lokale heffingen is het tariefbeleid van de gemeente Waadhoeke vastgelegd. Enkele uitgangspunten zijn:

- Juridisch: de heffing is conform de wet, regelgeving en beleidsregels en is toetsbaar door de belastingplichtige.
- Eenvoud: Voor de belastingplichtige is de aard van de heffing en de hoogte van de tarieven op herkenbare wijze vastgelegd. De communicatie op de website en in de bijsluiter dient ter ondersteuning en draagt bij aan een voor de burger begrijpelijke uitleg van de in rekening gebrachte heffingen.
- Rechtvaardig: de heffing en de hoogte van het tarief moet voldoen aan de norm van redelijkheid en billijkheid.
- Beheersbaar: de belastingheffing en -inning wordt binnen een compacte organisatie doelmatig en efficiënt ingericht. Het streven is de perceptiekosten zo veel mogelijk te beperken.
- Verordeningen zijn gebaseerd op de modelbepalingen zoals die door de VNG worden bekendgemaakt.
- De hoogte van de te bepalen tarieven is gekoppeld aan de geraamde opbrengsten van de verschillende belastingsoorten in de begroting.
- Het streven bij de leges en rechten is kostendekkendheid van de tarieven.
- Het beperken van de (negatieve) financiële gevolgen voor een individuele belastingplichtige.

Overzicht lokale heffingen

Bedragen x € 1.000	Primitief	Gewijzigde	Primitief			
	Begroting	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2023	2023	2024	2025	2026	2027
OZB	7.987	7.987	8.826	8.848	8.870	8.892
Parkeerbelasting	560	510	510	510	510	510
Reclamebelasting	122	122	122	122	122	122
Rioolheffing	5.903	5.903	6.490	6.585	6.679	6.774
Afvalstoffenheffing	6.058	5.677	6.044	6.044	6.044	6.044
Leges	1.372	1.572	1.612	1.612	1.612	1.612
Begraafplaatsrechten	234	234	170	170	170	170
Marktgelden	16	16	16	16	16	16
Liggelden	47	47	47	47	47	47
Totaal	22.299	22.068	23.837	23.954	24.070	24.187

Vanaf 2024 zijn de opbrengsten begraafplaatsrechten beter uitgesplitst in jaarlijkse rechten en afkoopsommen voor toekomstig onderhoud. Er is geen sprake van verlaging van de grafrechten. De opbrengst afvalstoffenheffing is in 2023 incidenteel lager door de eenmalige tegemoetkoming in de kosten.

Belastingen**Onroerendezaakbelasting (OZB)**

De OZB kan worden onderscheiden in OZB voor gebruikers van niet-woningen en OZB voor eigenaren van een pand of een perceel grond. De belasting wordt opgelegd als betrokkene op 1 januari 2023 gebruiker is van een niet-woning respectievelijk bij het kadaster staat ingeschreven als eigenaar van een pand of perceel grond.

In de begroting 2024 is gerekend met een verhoging van de OZB met een inflatiecorrectie van 10,2% (inflatiepercentage 2022/CBS t-2), conform de kadernota 2024-2027. De tarieven 2024 worden gebaseerd op de taxatiewaarde met als peildatum 01-01-2023.

Tabel: Tarieven OZB. Het tarief is een percentage van de WOZ-waarde.

Woningen	2022	2023	2024
Eigenaarsdeel	0,1281	0,1111	NTB
Gebruikersdeel			
Totaal	0,1281	0,1111	NTB
Niet woningen	2021	2022	2023
Eigenaarsdeel	0,2229	0,2251	NTB
Gebruikersdeel	0,1539	0,1556	NTB
Totaal	0,3768	0,3807	NTB

Parkeerbelasting

Onder de naam parkeerbelasting wordt een belasting geheven voor het parkeren van een voertuig op een bij, dan wel krachtens de verordening in de daarin aangewezen gevallen door het college van burgemeester en wethouders te bepalen plaats, tijdstip en wijze.

Reclamebelasting

Onder de naam reclamebelasting wordt, binnen de gebieden zoals nader aangewezen in de Verordening reclamebelasting 2023 Waadhoeke een directe belasting geheven voor een aan of op een bouwwerk aangebrachte openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg.

Heffingen*Uitgangspunt begroting 2024:*

De tarieven voor de riool- en waterzorgheffing en de afvalstoffenheffing worden niet automatisch geïndexeerd maar houden gelijke tred met de ontwikkeling in de kosten voor deze taakvelden. In deze kostenontwikkeling wordt rekening gehouden met indexering.

Riool- en waterzorgheffing

In de begroting 2024 is rekening gehouden met de verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Riolering van 2021 t/m 2030: ieder jaar met € 94.500 naar uiteindelijk € 945.000. Dit tezamen met een hoge kostenontwikkeling leidt tot een verhoging van de netto-lasten voor riolering en waterzorgtaken waardoor de opbrengst met 9,95% ten opzicht van 2023 moet stijgen.

Dit betekent een zelfde stijging van de tarieven riool- en waterzorgheffing ten opzichte van 2023. Hierna wordt een indicatie van de tarieven 2024 gegeven. De tarieven worden definitief vastgesteld met de vaststelling van de verordening riool- en waterzorgheffing 2024.

Tarieven riool- en waterzorgheffing	2022	2023	2024
Eenpersoonshuishoudens	235,20	239,20	263,20
Meerpersoonshuishoudens	294,00	299,00	329,00

Afvalstoffenheffing

In de begroting 2024 zijn de netto-lasten voor afvalinzameling en -verwerking iets lager dan in de begroting 2023. Hoewel de kosten Omrin naar verwachting met 6% zullen stijgen, zullen de hoeveelheden te verwerken afval nemen af en daarmee ook de kosten. Daarnaast is de dividenduitkering bijgesteld naar het gemiddelde van de afgelopen jaren zodat dit reëler is.

Hierdoor kan de opbrengst met 0,23% naar beneden bijgesteld worden wat resulteert in een kleine daling van de tarieven ten opzichte van 2023. Hieronder wordt een indicatie van de tarieven 2024 gegeven. De tarieven worden met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing 2024 definitief vastgesteld.

Tarieven afvalstoffenheffing	2022	2023	2024
Eenpersoonshuishoudens	236,00	251,20	250,40
Meerpersoonshuishoudens	295,00	314,00	313,00

Kostendekkendheid heffingen

De heffingen mogen ten hoogste kostendekkend zijn. Aan de hand van onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid inzichtelijk gemaakt.

Kostendekkendheid	Riool- en waterzorgheffing 2024	Afvalstoffenheffing 2024
Bedragen x €1.000		
Lasten inclusief rente	5.177	4.930
Baten exclusief heffingen	-20	-322
Kwijtscheldingen	279	270
Netto lasten	5.436	4.878
Toe te rekenen kosten		
Overhead 12.88%*	700	664
BTW	828	832
Totale kosten	6.964	6.374
Opbrengst heffing	6.490	6.044
Dekkingspercentage	93,19%	94,82%

* Het overheadpercentage wordt berekend op basis van de verhouding overhead/begrotingstotaal

Rechten

Leges

De tarieven voor de leges worden jaarlijks aangepast en vastgelegd in de Legesverordening. In deze verordening worden de leges onderscheiden naar de volgende titels:

1. Algemene dienstverlening
2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2

Voor zover de tarieven niet door het Rijk worden voorgeschreven dienen ze zo kostendekkend mogelijk te zijn.

Begraafplaatsrechten

De begraafplaatsrechten kunnen worden onderscheiden naar:

- het vestigen van een grafrecht voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd, en
- het onderhoud aan het algemene deel van de begraafplaats.

De tarieven zijn vastgelegd in de Verordening lijkbezorgingsrechten Waadhoeke.

In de begroting 2024 is uitgegaan van dezelfde geraamde opbrengst als in 2023.

Marktgelden en rechten voor standplaatsen en terrassen

De marktgelden en andere rechten worden geheven voor het gebruik van openbare gemeentegrond en openbaar gemeentewater. De tarieven zijn voor het laatst vastgelegd in de Marktgeld- en retributieverordening 2018.

In de begroting 2024 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2023.

Liggelden

Er worden liggelden geheven voor het gebruik van publieke voorzieningen bij vaartuigen die een ligplaats innemen binnen de gemeente Waadhoeke bij daarvoor door burgemeester en wethouders aangewezen ligplaatsen. De tarieven zijn vastgelegd in de Liggeldverordening Waadhoeke.

In de begroting 2024 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2023.

Lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) brengt jaarlijks de Atlas van de lokale lasten uit. De Atlas van de lokale lasten presenteert de bruto woonlasten in vergelijking tot omliggende gemeenten. Momenteel is de woonlastendruk (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB) iets lager dan gemiddeld in omliggende gemeenten. Voor 2024 betekent de voorgestelde verwerking een stijging van de lastendruk van 6% ten opzichte van 2023. Voor een vergelijking met andere gemeenten verwijzen we naar www.coelo.nl.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor inwoners met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de geheven belasting. Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid maakt onderdeel uit van het gemeentelijk minimabeleid. Het percentage van de bijstandsnorm dat ten behoeve van de beoordeling of een verzoek wel of niet kan worden gehonoreerd is gesteld op 100%. Gelet op dit gegeven kan worden gesteld dat maximaal gebruik wordt gemaakt van de wettelijke vrijheden op dit gebied. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

De bedragen aan kwijtgescholden afvalstoffenheffing en rioolheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende heffingen. In de begroting 2024 is een raming van € 548.800 opgenomen. In hoeverre de economische situatie van dit moment doorwerkt in het aantal aanvragen moet worden afgewacht.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen is de mate waarin een gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- Alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid, die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie;
- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Ten aanzien van het weerstandsvermogen maken we onderscheid tussen:

- incidenteel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een eenmalig karakter opgevangen kunnen worden door de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in hoofdzaak uit de Algemene Reserve.
- structureel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een structureel karakter opgevangen kunnen worden door structurele weerstandscapaciteit. Dit betreft de structurele ruimte in de exploitatie en bestaat o.a. uit de onbenutte belastingcapaciteit, de post onvoorzien structureel en het structureel begrotingssaldo.

Het incidenteel weerstandsvermogen is de mate waarin over de algemene reserve beschikt kan worden zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd. In de nota Reserves en Voorzieningen (Raad 20 mei 2021) is de ondergrens vastgesteld op € 15,0 miljoen.

Kwantificeren van risico's

In de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (Raad 25 november 2021) is de systematiek vastgesteld om bepaalde risico's te kwantificeren (zie B.) en de relatie met de weerstandscapaciteit (zie A.) inzichtelijk te maken. Deze systematiek heeft betrekking op de financiële risico's die bekend zijn met een éénmalig karakter en leidt tot een ratio voor het incidentele weerstandsvermogen.

Structurele risico's worden in deze paragraaf ook in beeld gebracht. Echter deze worden niet gekwantificeerd en niet gerelateerd aan weerstandscapaciteit (zie C.).

A. Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit kan onderscheiden worden in een weerstandscapaciteit in het vermogen en een weerstandscapaciteit in de exploitatie.

Ontwikkelingen

Macronorm OZB

Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Met de invoering van de benchmark wordt afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb, de macronorm). Het COELO zal de benchmark samenstellen en opnemen in de Atlas van de lokale heffingen.

Redelijk peil 2024

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Totaal WOZ-waarde woningen 2023	[1]
Totaal WOZ-waarde niet woningen gebruikers 2023	[2]
Totaal WOZ-waarde niet woningen eigenaren 2023	[3]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde 2023	[4]
Totaal onderdekking reiniging/afvalstoffen 2023	[5]
Totaal onderdekking riolering 2023	[6]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde gecorrigeerd voor onderdekking reiniging/afvalstoffen en riool 2023	[7=4-5-6]
Werkelijk gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentage van de gecorrigeerde WOZ-waarde 2023	[8=(7/(1+2+3)*100]
Percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2024	[9=8*1,20]

Op basis van deze tabel is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2024 (redelijk peil OZB) vastgesteld op 0,1614.

Voor de WOZ-waarden worden de gegevens gebruikt van het CBS die ook voor het gemeentefonds gehanteerd worden (betaalmaand februari 2023). Voor de berekening van de totale OZB-opbrengst wordt gebruik gemaakt van de gegevens (OZB-percentages) van de Monitor inkomsten uit lokale heffingen. Voor de berekening van de onderdekking reiniging en riolering wordt gebruik gemaakt van de Informatie voor derden (taakvelden) begrotingen 2024.

Artikel 12-gemeenten moeten gedurende de hele looptijd van de aanvraag en van de toekenning van de aanvullende uitkering blijven voldoen aan het jaarlijks in deze circulaire vastgestelde redelijk peil

van de eigen inkomsten. Voor de lopende artikel 12-trajecten kan hier door een bijzonder voorschrift van worden afgeweken.

Riool- en afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Voor de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet er sprake zijn van tarieven die resulteren in 100% lastendekkendheid. Dit uitgangspunt volstaat bij de beoordeling van de hoogte van deze heffingen of zij voldoen aan het redelijke peil. Van een minimumtarief per aansluiting is in dit verband dan ook geen sprake meer. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven de 120%.

Weerstandscapaciteit in het vermogen (incidentele weerstandscapaciteit)

De weerstandscapaciteit in het vermogen bestaat uit de volgende elementen.

Ten eerste de algemene reserve, die volgens de begroting 2024 afgerond € 15,7 miljoen bedraagt.

In principe is het bedrag van € 15,7 miljoen beschikbaar voor het opvangen van tegenvallers.

Doordat de rente over het saldo (tot maximaal € 15 miljoen) wordt gebruikt binnen de begroting is alleen het saldo daar boven beschikbaar zonder gevolgen voor de exploitatie.

Ten tweede de mogelijke stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarden van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd doch direct verkoopbaar zijn indien men dat zou willen. De stille reserves van de gemeente Waadhoeke worden gevormd door de aandelen en de vaste activa. Echter de aandelen die de gemeente in bezit heeft (BNG en afvalsturing) zijn niet te vervreemden. Een aantal gebouwen en gronden van de gemeente zijn verkoopbaar, maar vallen deels onder monumentenzorg of zijn langdurig verpacht. Dit werkt waardebeperkend.

Vanuit het verleden heeft de gemeente 144 ha niet strategische grond in bezit. Deze gronden worden momenteel verpacht. Het betreft hier activa met een economisch nut (art 59 BBV, verhandelbaar en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen) die onder de huidige BBV bepalingen dienen te worden geactiveerd. Omdat deze gronden al voor de inwerkingtreding van het BBV in het bezit waren van de gemeente geldt de overgangsbepaling van art 76. De gronden worden op basis van genoemd artikel gewaardeerd tegen een boekwaarde van nihil. De marktwaarde in vrije staat is berekend op € 7,20 miljoen.

Ten derde kan de raad theoretisch besluiten om de aanwending van alle overige bestemmingsreserves te wijzigen en dus te benutten als dekkingsmiddel voor tegenvallers. Het eventueel wijzigen van de aanwending van bestemmingsreserves heeft echter vergaande gevolgen voor tal van beleidsterreinen, die middelen voor investeringen en exploitatiebijdragen verliezen, en voor de totale exploitatie, omdat de “bespaarde rente” als dekkingsmogelijkheid voor het merendeel wegvalt. Het is dan ook realistischer om dit onderdeel van de weerstandscapaciteit in het vermogen op p.m. te stellen.

Tabel: Weerstandscapaciteit in het vermogen in 2024

Soort reserve	Stand per 31-12-2024
Algemene reserve	15.666.508
Stille reserves	p.m.
Bestemmingsreserve	p.m.

Weerstandscapaciteit in de exploitatie (structurele weerstandscapaciteit)

De weerstandscapaciteit in de exploitatie bestaat uit de volgende elementen. Ten eerste de onbenutte belastingcapaciteit. Op basis van de artikel 12-norm voor het verwerven van eigen middelen door het heffen van OZB, riool- en afvalrecht heeft Waadhoeke in 2024 een beperkte onbenutte belastingcapaciteit. Ten tweede de post onvoorzien. Tot slot dient het saldo van de begroting 2024 in de berekening te worden betrokken.

Tabel: Weerstandscapaciteit in de exploitatie in 2024

Wat?	Bedrag x € 1.000
Artikel 12-norm onbenutte belastingcapaciteit	p.m.
Onvoorziene uitgaven: éénmalig	p.m.
Onvoorziene uitgaven: structureel	57
Begrotingssaldo	7.700
Effecten beheerplannen tekort gemid. t/m 2023	p.m.
Kostendekkende rioolrechten	474
Kostendekkende afvalstoffenheffing	330
Vrije ruimte in belastingcapaciteit (OZB)	p.m.
Totaal	8.561

De belastingcapaciteit is de ruimte die er is om de lokale belastingen en heffingen te verhogen. Voor de rioolrechten en de afvalstoffenheffing geldt dat deze tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn.

De kostendekkendheid (afgerond) voor rioolheffing is in 2024 93% en voor de afvalstoffenheffing 95%. Ten aanzien van de artikel 12-norm geldt voor de onderdelen riolering en afvalstoffen het regime van kostendekkendheid.

Ten aanzien van de OZB geldt de beperking van kostendekkendheid niet, maar dat betekent niet dat de OZB onbeperkt verhoogd kan worden. Als normtarief voor de OZB kan aansluiting gezocht worden bij de artikel 12-norm van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) bedraagt voor 2024 0,1614. Vrije ruimte in de belastingcapaciteit ten opzicht van de artikel 12-norm is op dit onderdeel aanwezig. Om pragmatische redenen is dit in bovenstaande tabel eerst als p.m. weergegeven. Voor een volledig beeld dient hierbij nog de opmerking worden gemaakt dat in 2024 € 1.472.679 als bespaarde rente in de begroting is verwerkt.

B. Gekwantificeerde risico's

Incidentele risico's die de gemeente Waadhoeke loopt betreffen met name risico's in de grondexploitatie en kapitaalgoederen.

Het totaal aan incidentele risico's bepaalt de benodigde incidentele weerstandscapaciteit. Echter door de maximale gevolgen van de individuele risico's bij elkaar op te tellen ontstaat een te negatief oordeel over de risico's. Want niet alle risico's doen zich in één jaar voor in hun maximale omvang. Daarom wordt een inschatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en de financiële impact hiervan.

Klasse kans

Klasse	Kans	Financiële impact
1	Zeër klein (1-20%)	5%
2	Klein (21-40%)	25%
3	Gemiddeld (41-60%)	50%
4	Groot (61-80%)	75%
5	Zeër groot (81-100%)	95%

Voorbeeld:

Stel een project van € 5 miljoen. Het financiële risico wordt bepaald op € 1 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op klein (klasse 2). De bijbehorende financiële impact bedraagt 25%. De benodigde incidentele weerstandscapaciteit voor dit project wordt berekend op € 250.000.

Wanneer een complex in de berekening een positief resultaat laat zien, kan er wel een risico zijn dat door onvoorziene omstandigheden een financieel risico ontstaat.

Voor een aantal complexen in de grondexploitatie wordt een negatief resultaat verwacht en is voor de grootte hiervan een voorziening opgenomen. Het is niet uitgesloten dat ook het deel dat niet afgedekt wordt door een voorziening een risico vormt.

Voor de volledige systematiek hoe risico's te kwantificeren wordt verwezen naar de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (Raad 25 november 2021). Hierin wordt een ratio weerstandsvermogen aanbevolen tussen 1,0 en 1,4. Op basis van de beoordelingstabel weerstandsvermogen wordt dit gekwalificeerd als 'voldoende'. Wanneer uit berekeningen in de programmabegroting blijkt dat de ratio lager is dan 1,0 moeten maatregelen genomen worden om het weerstandsvermogen binnen de meerjarenplanperiode op peil te brengen.

Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit

De ratio weerstandsvermogen bedraagt: _____ = > 1,0 en < 1,4

Benodigde incidentele weerstandscapaciteit

Daarnaast is de ondergrens van de algemene reserve bepaald op € 15,0 miljoen (nota Reserves en Voorzieningen, Raad 20 mei 2021). De hoogte van de vrij besteedbare reserve is daarom een combinatie van alles boven de ratio weerstandsvermogen van 1,0 met in achtneming van deze ondergrens. Alle bedragen in de volgende tabellen zijn x € 1, tenzij anders vermeld.

Voor de hierna geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's is een rapporteringsondergrens voor het maximale financiële risico gehanteerd van € 250.000 of lager indien er bijzondere omstandigheden zijn. Oftewel maximale financiële risico's onder de € 250.000 worden in principe niet gepresenteerd.

Berekeningsmethode omvang weerstandscapaciteit

Voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit worden de risico's met een financieel negatief gevolg als onderstaand meegerekend in de simulatie:

1. Risico's met een structureel gevolg vermenigvuldigen met de factor 2;
2. Als zekerheid 90% hanteren;
3. De uitkomst vermenigvuldigen met de factor 1,2.

Risico: Waddenglas

Waddenglas is een tuinbouwgebied ten zuiden van Sexbierum. Het betreft een gebied dat vanaf 2008 in samenwerking met de provincie Fryslân en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (R.V.O.) tot stand is gekomen.

Nadat de koopovereenkomst met Friss Holding b.v. in oktober 2022 is ontbonden hebben R.V.O, de Provincie en de gemeente Waadhoeke het besluit genomen om de samenwerking Waddenglas te beëindigen. De financiële afrekening is in de boekwaarde verwerkt. De gemeente Waadhoeke zal nu de grondexploitatie Waddenglas zelfstandig op zich nemen. Inclusief de afkoopsommen van R.V.O. en de Provincie van in totaal € 6.886.786 is de boekwaarde per 1-1-2023 €8.446.866.

De gemeente Waadhoeke kan zelfstandig over ruim 50 ha. grond van Waddenglas beschikken. Deze 50 ha. ligt in het zoekgebied en biedt een kans bij de ontwikkeling van een energielandschap. Of dit een goede kans is zal blijken uit het lopende onderzoek naar de haalbaarheid van een energielandschap. De resultaten van dit onderzoek worden eind 2023 verwacht. De verkoop van Waddenglas als tuinbouwgebied is daarom voorlopig stop gezet in afwachting van de conclusies uit het onderzoek over de haalbaarheid van een energielandschap.

Uitgaande van de huidige status van glastuinbouw (er is nog geen ander besluit genomen) en stel dat een verkoop voor glastuinbouw in 2025 plaats vindt, dan wordt het verlies op de grondexploitatie geraamd op ca. € 0,5 miljoen. Momenteel wordt vooral ingezet op het onderzoek naar een energielandschap. De financiële uitkomsten van de exploitatie van een energielandschap zijn op dit moment (mede door de ontwikkelingen op de energiemarkt) lastig te voorspellen. Gelet op de onzekerheid wordt voorgesteld om de huidige voorziening van ca. € 2,25 miljoen te handhaven. Het maximaal risico wat kan ontstaan is dat de gronden uiteindelijk een agrarische waarde hebben van ongeveer € 5,7 miljoen. Het verschil van € 3,45 miljoen (tussen de waarde van de voorziening en de agrarische waarde van de gronden) is derhalve het risico. De kans hierop wordt echter zeer klein ingeschat.

Risicobeheersing

De risico's worden zoveel mogelijk beperkt door beheersmaatregelen. Dat betekent de kosten beperken.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 3.450.000	Zeër klein (5%)	I	1

Risico: Kie-1

Kie is een bedrijventerrein aan de zuidwestkant van Franeker. De belangstelling voor de kavels is goed te noemen. De boekwaarde wordt per 01-01-2023 op € 1,693 miljoen geraamd. Waarschijnlijk zal de grex in 2025 sluiten met een tekort van ca. € 1,3 miljoen. Hiervoor is een voorziening is getroffen. Het verschil tussen de boekwaarde en de voorziening is 0,4 miljoen. De kans dat het tekort groter wordt kan als zeer klein beoordeeld worden.

Risicobeheersing

Naast het beheersen van de kosten wordt middels contacten met ondernemer de verkoop van kavels gestimuleerd.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 400.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Project Alvestêdewyk

De Alvestêdewyk is de uitbreidingslocatie voor woningbouw van Franeker. De eerste fase is in ontwikkeling en wordt inmiddels woonrijp gemaakt. Ongeveer 150 woningen zijn gerealiseerd. Voor de tweede fase is een uitwerkingsplan opgesteld en dit deel is inmiddels bouwrijp gemaakt. Voor beide fasen geldt overigens wel dat de gronden door de gecontracteerde marktpartij zijn afgenomen en afgerekend. De woonwijk wordt door deze marktpartij, o.b.v. een exploitatieovereenkomst ontwikkeld.

De gemeente heeft de gronden (fase 3 en 4) in eigendom. De zogenaamde grondbank. In 2007 heeft de eerste uitname (fase 1 en 2) van gronden door de marktpartij plaatsgevonden voor een bedrag van bijna € 5 miljoen. Contractueel diende in 2013 de grondbank volledig te zijn afgenomen. Deze afname heeft echter niet plaats gevonden. Er is een juridische procedure gestart om alsnog nakoming van het contract te vorderen. Medio 2016 heeft de Rechtbank uitgesproken dat de marktpartij de gronden moet afnemen. Deze overdracht heeft op 25 augustus 2016 plaatsgevonden. Door de marktpartij is vervolgens een gerechtelijke procedure bij het Gerechtshof aangespannen. Op 27 november 2018 heeft het Gerechtshof vonnis uitgesproken, waarbij de uitspraak van de Rechtbank is vernietigd en de gemeente medewerking heeft verleend aan teruglevering en -betaling. Feitelijk betekent dit dat de gemeente eind december 2018 het eigendom heeft gekregen van de gronden gelegen in de 3e en 4e fase.

In 2022 is een proces met de marktpartij afgesproken over de grondbank en dus ook over de ontwikkeling van fase 3 en 4. Samen met de marktpartij wordt verkend hoe de financiële last van de grondbank kan worden opgelost en hoe de samenwerking bij de ontwikkeling van fase 3 en 4 het beste kan worden vorm gegeven. Bij deze verkenning wordt een onafhankelijk externe deskundige ingeschakeld die zowel het vertrouwen heeft van de marktpartij als van de gemeente.

Risicobeheersing

Zorgvuldig handelen zowel aangaande de juridische procedure als ook richting de marktpartij.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 13.300.000	Klein/gemiddeld (35%)	I	1

Risico: Baggerplan 2022-2030

In het door de raad op 11 november 2021 vastgestelde baggerplan 2022-2030 zijn de volgende waterwegen niet meegenomen:

- watergangen gelegen in het landelijk gebied, deze zijn voor ca. 90 % in onderhoud bij het waterschap
- nautisch vaarwater (dit is water bestemd voor (recreatie) scheepvaart), bestaande uit "opfearten" die niet als vaarweg zijn geclassificeerd,
- reeds overgedragen (secundaire en hoofd)watergangen in de voormalig gemeente Menameradiel die binnen de Overdracht Stedelijk Waterbeheer (OSW) vallen. Deze watergangen zijn in beheer en onderhoud overgegaan naar het Wetterskip Fryslân .

Het wel of niet baggeren voor ander gebruik dan waterafvoer (zogenaamde natte profiel) is een keuze en geen wettelijke verplichting. Het op peil houden voor de waterafvoer van deze wateren ligt bij de eigenaar.

De uitvoering van het vastgestelde baggerplan is in 2022 opgepakt. Gekozen is om eerst de wateren in het kader van het stedelijk water en de overdracht hiervan uit te voeren. Hiervoor is een bestek op de markt gebracht. Uitvoering vindt plaats in 2023. Na de uitvoering is het stedelijk water op niveau en vindt afrekening en overdracht plaats aan het Wetterskip. Mogelijk komen er onvoorziene milieurisico's in de uitvoering.

Risicobeheersing

Zorgvuldige uitvoering.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Alternatieven in beheerplannen

In de vastgestelde beheerplannen (voor wegen, kunstwerken openbaar groen, gebouwen en openbare verlichting) zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd die gericht zijn op kostenbesparing. Het onderhoudsniveau is bepaald op veilig, sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat op termijn het aan te pakken onderhoud behoorlijk groter wordt. De kans is aanwezig dat het onderhoud toch eerder uitgevoerd moet worden. Dit brengt een risico met zich mee. Stel het financieel risico op € 1.000.000 en een gemiddelde kans.

Risicobeheersing

Door werk met werk te maken wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten laag gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Seizoenschade gemeentelijke kapitaalgoederen

Extremere weersomstandigheden zorgen voor een grotere belasting van de kapitaalgoederen. Dit brengt het risico van ongepland onderhoud met zich mee. Stel het financieel risico op € 1.000.000 en de kans op klein.

Risicobeheersing

Door inspecties wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten beperkt gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Misschatting in beheerplannen

De kosten voor vervanging en groot onderhoud in beheerplannen is gebaseerd op inspecties en reële schattingen. In totaal bedraagt de omvang van de beheerplannen in de planperiode afgerond € 10.000.000. Er is een kans op misschatting, voordelig en nadelig. Dit kan leiden tot extra kosten, stel 5%. Door de economische situatie wordt door partijen hoger ingeschreven dan in de afgelopen jaren. Daardoor is er amper meer sprake van aanbestedingsvoordelen. Ten tijde van de Covid-

pandemie en de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen van grondstoffen veel verder gestegen dan voorzien.

Risicobeheersing

Regelmatig actualiseren van kostenramingen.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 500.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vervuilde bodemlocaties

Gevalen van bodemverontreiniging zijn bekend als er eerder een bodemonderzoek heeft plaatsgevonden (en de resultaten daarvan ook bij de gemeente en/of provincie bekend zijn). Ook potentiële gevallen van bodemverontreiniging zijn eerder door de provincie (als bevoegd gezag Wet bodembescherming) geïnventariseerd op basis van historische activiteiten (zoals voormalige fabrieken, brandstoffenopslagen of stortplaatsen) die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor de aanwezige bodemkwaliteit. Deze gegevens staan geregistreerd in het bodeminformatiesysteem van de provincie, FUMO en Friese gemeenten (die zijn aangesloten bij de shared service voorziening). Daarnaast heeft de gemeente een generieke bodemkwaliteitskaart (inclusief PFAS) voor het grondgebied vastgesteld. Daarmee is de huidige situatie van de aanwezige bodemkwaliteit adequaat in beeld.

Bij de voorbereidingen van nieuwe ontwikkelingen, wijzigingen van bestemmingsplannen, eigendomstransacties, nieuwbouwplannen e.d. geldt dat er onderzoek dient te worden uitgevoerd naar de verschillende aspecten die bij de uitvoerbaarheid van een ontwikkeling een rol (kunnen) spelen, waaronder ook het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek. Op basis van actuele onderzoeksresultaten toetst de gemeente of de bodem milieuhygiënisch geschikt is voor de geplande vorm van bodemgebruik. Bij het actualiseren van onderzoeksgegevens of bij het uitvoeren van nieuw bodemonderzoek komt soms nieuwe informatie over de bodemkwaliteit naar voren. Heel soms wordt daarbij onverwacht een 'nieuw geval' van een oude bodemverontreiniging aangetroffen (wettelijk uitgangspunt hiervoor is dat deze is ontstaan vóór 1987, want daarna geldt de wettelijke zorgplicht) die nog niet eerder is ontdekt. Dat valt op voorhand (zonder onderzoek) doorgaans niet te voorzien en vormt in die zin in enige mate een risico voor de gemeente, voor zover het gemeentelijk eigendom betreft en er ter plaatse ontwikkelingen spelen die van belang zijn in relatie tot het beoogde bodemgebruik.

Risicobeheersing

Afwijkingen melden via reguliere P&C-cyclus.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 500.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vangnetuitkering WWB (dienst SoZaWe)

Gemeenten dienen tekorten op de budgetten van taakveld 6.63 Inkomensregelingen (programma 7 Sociaal Domein) zelf aan te vullen. Als het tekort oploopt bestaat de mogelijkheid voor compensatie, oftewel een vangnetuitkering. Om voor compensatie in aanmerking te komen moet aan een groot aantal voorwaarden voldaan worden. Waadhoeke komt in 2024 niet in aanmerking voor een vangnetuitkering, omdat er geen sprake is van een tekort.

Risicobeheersing

Initiatieven nemen en alert zijn om te voldoen aan de regels voor toekenning.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	I	1

Risico: Kosten Sociaal Domein

De belangrijkste financiële risico's zijn het open eind karakter van Zorg voor jeugd en WMO en de uitvoering van de Participatiewet. Daarbij zijn de demografische ontwikkelingen een belangrijke factor. De bevolking van Waadhoeke wordt ouder en de middelen volgen deze groei niet exact 1 op 1. Ook is de informatiestroom nog niet zodanig dat we een exact beeld hebben van de jaarlijks te verwachten uitgaven. Dit geldt met name voor het onderdeel Jeugd. De gemeente kan elk jaar een nieuwe groep jongeren krijgen die een geheel andere zorgbehoefte/zorgzwaarte heeft dan de groep die het jaar ervoor hulp nodig had. Bij de uitvoering van de Participatiewet is van belang, dat uitvoering wordt gegeven aan de implementatie van de Business Case Fryslân West/Empatec. Deze geeft financieel gezien een stabiel beeld.

Voor de risicoberekening is de realisatie van programma 7 Sociaal Domein als basis genomen, met een risico van 10%.

Risicobeheersing

Nauwkeurig monitoren van de inkomsten en uitgaven binnen de P&C cyclus.

Implementatie beheersmaatregelen m.b.t. GR Fryslân-West (rapport KoxkdeVoogd).

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 5.100.000	Gemiddeld (50%)	S	2

Risico: Gewaarborgde leningen

Naast gewaarborgde leningen via de WSW (waarborgfonds sociale woningbouw) staat de gemeente ook rechtstreeks garant voor leningen aan o.a. diverse woningstichtingen (Stichting Accolade en Stichting Wonen Noordwest Friesland). Bruto bedraagt het gewaarborgde bedrag aan leningen en garanties ongeveer € 783,6 miljoen. Deze is als volgt opgedeeld in verschillende borgstellingspercentages:

- € 13,6 miljoen voor 82,3 % (€ 11,2 miljoen);
- € 79,8 miljoen voor 50% gewaarborgd (€ 39,9 miljoen);
- € 30,2 miljoen voor 8,167% (€ 2,5 miljoen);
- € 72,8 miljoen voor 2,429% (€ 1,8 miljoen);
- € 203,7 miljoen voor 0,328% (€ 669.000);
- € 322,6 miljoen voor 0,257% (€ 829.000);
- € 22,4 miljoen voor 0,048% (€ 11.000).

Dit risico wordt als nihil beschouwd. Voor het resterende bedrag van € 38,4 miljoen (€ 783,6 miljoen – € 79,8 miljoen – € 8,7 miljoen – € 15,3 miljoen – € 34,8 miljoen – €149,5 miljoen – 22,4 miljoen) staat de gemeente voor 100% garant. De kans dat een beroep gedaan wordt op de garantstelling van de gemeente is zeer klein, maar wel aanwezig.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 38.400.000	Zeër klein (5%)	I	1

Risico: Verstrekte langlopende geldleningen

De gemeente heeft in het verleden een aantal langlopende leningen verstrekt aan o.a. De Bildtse Slag (gymlokaal) waarvan de restantsom nog € 1.087.000 is. Daarnaast is er een lening toegezegd aan de MFC Menaam van € 472.000. De kans dat een lening niet wordt afgelost aan de gemeente is zeer klein maar wel aanwezig. Voor verstrekte langlopende geldleningen is een bestemmingsreserve gevormd.

Stand per 1 januari 2024: € 106.609.

Risicobeheersing

De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.559.000	Zeër klein (5%)	I	1

Risico: Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen

Door jarenlange gas- en zoutwinning in Waadhoeke is schade ontstaan door bodemdaling. Deze bodemdaling is vooral voor de landbouw en de waterhuishouding een groot probleem. Om de schade te herstellen/compenseren is het Gebiedsproject Franekeradeel-Harlingen opgestart. In het inrichtingsplan zijn maatregelen opgenomen gericht op verbetering van de waterhuishouding, infrastructuur, recreatie, landschap en cultuurhistorie. Ook zit een ruilverkaveling in het plan. Bij dit project is een groot aantal partijen betrokken: Provincie Fryslân (projectleiding), Wetterskip Fryslân, Frisia Zout BV, Vermillion Gas&Oil, gemeente Harlingen, gemeente Waadhoeke (de betalende partijen), Agrarische sector, Federatie van Dorpsbelangen en de Friese Milieufederatie. Het totale plan bevat ongeveer € 50 miljoen aan maatregelen. De gemeente Waadhoeke draagt ongeveer € 3,7 miljoen bij aan het plan. Hierin is inbegrepen € 1,8 miljoen voor de Maatschappelijke Plus. De Maatschappelijke Plus (MP) heeft met name betrekking op de herinrichting van de dorpen Sexbierum, Oosterbierum en Tzummarum.

De uitvoering van werken in het kader van de bodemdaling is zo goed als afgerond en de aanbestedings- en uitvoeringsrisico's worden als zeer klein geschat en worden gerelateerd aan de bijdrage van de gemeente. Na afrekening van de MP is er nog restbudget beschikbaar. Dit restbudget wordt weer ingezet in de streek.

De grondaankopen voor met name de ruilverkaveling worden door de betalende partijen voor gefinancierd: totaal voor plm. € 15 miljoen. De financiering door Waadhoeke bedraagt plm. € 750.000. Bij de afronding van de ruilverkaveling (gepland in 2024) worden de betalingen terug gestort.

Sluitstuk van het Inrichtingsplan is de ruilverkaveling. Daarin wordt een aantal ha. toebedeeld aan de gemeente. Zoals de ondergrond voor de verbreding van de Ottemaleane/Kappellewei, de ondergrond van het fietspad Tzummarum - Boer en de landbouwweg ten zuiden van Pietersbierum.

De uiteindelijke eindafrekening van dit Inrichtingsplan kan afwijken van het beschikbare budget waardoor het niet past binnen het beschikbaar gestelde budget van € 3.700.000. Er is nog wel een aantal risico's zoals de bijdrage van de gezamenlijke eigenaren en de hoge kostenstijgingen van de laatste jaren. De kans op overschrijding van het beschikbare budget wordt nog als klein ingeschat.

Risicobeheersing

Voor het gehele plan is een risicoanalyse gemaakt. Deze analyse wordt gebruikt bij de uitvoering en monitoring van het inrichtingsplan.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 3.700.000	Zeër klein (5%)	I	1
€ 750.000	Zeër klein (5%)	I	1

Risico: Verzelfstandigd Openbaar Onderwijs

Financiële verantwoordelijkheid bij verzelfstandigd openbaar onderwijs. Als er tekorten ontstaan bij het openbaar onderwijs blijven de gemeenten eindverantwoordelijk.

Risicobeheersing

Een commissie van toezicht bestaande uit bestuurders. Periodieke (kwartaal) rapportages en periodiek overleg.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Geluidswal Menaam

In 2008 is een aanlegvergunning door de gemeente Menameradiel afgegeven. Er zijn nadien vele juridische bestuursrechtelijke procedures gevoerd over deze vergunning en over de omvang, vormgeving en samenstelling van deze grondwal. De vergunninghouder i.c. de voormalige grondeigenaar is bij dagvaarding van 16 april 2021 een civiele procedure gestart bij de rechtbank Noord-Nederland, locatie Leeuwarden i.v.m. onrechtmatig genomen, althans door de rechter vernietigde besluiten van de gemeente en de provincie Fryslân. Bij akte d.d. 21 juli 2021 heeft zij haar eis gewijzigd. Zij vordert dat de gemeente en de provincie hoofdelijk worden veroordeeld een bedrag te voldoen van afgerond € 2.378.342 vermeerderd met rente en kosten. De advocaat van de gemeente, de provincie en de verzekeraars van beide overheden heeft in het najaar van 2021 een conclusie van antwoord ingediend. Partijen zijn vervolgens in overleg gegaan om te proberen de zaak in der minne te regelen. De procedure bij de rechtbank wordt zolang aangehouden.

Bij dagvaarding van 31 december 2021 is een andere voormalige eigenaar van de grondwal een procedure gestart tegen de gemeente. Partijen zijn tezamen met de provincie en de verzekeraars van de beide overheden in overleg getreden. In 2022 is tussen partijen een schikking bereikt (€ 82.500), waarna de procedure bij de rechtbank is doorgehaald.

Risicobeheersing

De gemeente heeft de best estimate, die is opgesteld door het door de verzekeraar ingeschakelde expertisebureau Lengkeek, ontvangen. Lengkeek heeft de schade ingeschat op circa € 485.000. De verzekeraar heeft laten weten, dat voor vermogensschade een verzekerd bedrag van € 1.250.000 per aanspraak geldt. Dit bedrag behelst de kosten voor verweer en een eventuele schadevergoeding.

Zoals hierboven aangegeven is er reeds een schadevergoeding uitgekeerd. Het verzekerd bedrag is verminderd met een bedrag van € 82.500 tot een bedrag van € 1.167.500 minus de kosten van verweer.

De vordering ($€ 2.378.342 \times 50 \% = € 1.189.171$) in de nog lopende zaak is blijkens de akte beperkt ($€ 21.671$) hoger dan het verzekerd bedrag ($€ 1.167.500$). Uitgaande van de best estimate en de hoofdelijke aansprakelijkheid tussen de beide overheden is de kans gering, dat de gemeente voor een deel van het uiteindelijke schadebedrag niet verzekerd is. Niettemin dient de gemeente nog wel met de mogelijkheid rekening te houden dat niet alle schade verzekerd is. Het risico ($€ 21.671$) is kleiner dan € 250.000. Om deze reden is het risico als nihil opgenomen.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	I	1

Risico: Plafond BTW Compensatiefonds (BCF)

Het is onzeker wat de ruimte onder het Plafond van het BTW Compensatiefonds gaat doen in de komende jaren en of er ruimte blijft onder het plafond. De ruimte kan ook negatief worden. In dat geval komt de negatieve ruimte ten laste van het gemeentefonds.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in afstemming met de VNG en de provinciale toezichthouders een advies opgesteld. Gemeenten mogen in de meerjarenraming voor de ruimte onder het plafond maximaal rekening houden met de laatst gerealiseerde ruimte. Uit voorzichtigheid is er rekening gehouden gehouden met een lagere ruimte onder het plafond in de meerjarenraming 2024-2027 (€ 425.000) . De definitieve afrekening volgt in de meicirculaire van 2024.

Risicobeheersing

We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 425.000	Zeet Klein/klein (10%)	S	2

Risico: Stelpost Jeugd

Rijk en VNG werken op dit moment aan de Hervormingsagenda jeugdzorg. Deze zal naar verwachting dit najaar worden afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Voor 2024 en 2025 zijn de bedragen geconcretiseerd in de meicirculaire 2023. In 2024 bedraagt het € 3,8 miljoen en in 2025 € 2,4 miljoen. Het rijk heeft over 2026 en 2027 nog geen middelen toegezegd. Het risico is om deze reden in deze jaren nog steeds aanwezig en bedraagt afgerond in 2026 € 0,8 miljoen en € 0,6 miljoen in 2027.

Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de uitgaven van € 500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken.

In het principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd geeft het Rijk aan voor deze besparing verantwoordelijkheid te nemen. Als het niet lukt om tijdig maatregelen te treffen dan worden de gemeenten gecompenseerd via het Gemeentefonds. De verwachting is dat in 2024 en mogelijk 2025 deze compensatie geëffectueerd zal worden. Voor de jaren daarna bestaat er nog grote onduidelijkheid welke maatregelen welk financieel effect zullen hebben. Het risico bedraagt € 1,4 miljoen.

Risicobeheersing

We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 2.200.000	Zeet klein (5%)	S	1

Risico: Nieuw verdeelstelsel Gemeentefonds

Het nieuwe verdeelstelsel is per 1 januari 2023 ingevoerd. Op basis van de laatste informatie is dit voor de gemeente Waadhoeke uitgekomen op een klein voordeel per inwoner. De effecten hiervan zijn meegenomen in de meerjarenraming 2024-2027. Het risico kan met de ingang van het nieuwe verdeelstelsel per 1 januari 2023 vervallen.

Risicobeheersing

We volgen de berichtgeving. We zijn aangehaakt bij de Friese lobby.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Gemiddeld (50%)	S	1

Risico: APPA ontslaguitkering

Na het wethouderschap ontvangt een wethouder een APPA-ontslaguitkering, tenzij hij/zij de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Dit is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Het maakt daarbij niet uit wat de reden van het beëindigen van het wethouderschap is. Als een wethouder niet terugkeert na de gemeenteraadsverkiezingen of in een nieuw college niet wordt herbenoemd, in alle gevallen heeft de oud-wethouder recht op een ontslaguitkering.

De ontslaguitkering komt volledig ten laste van de gemeente, waar de oud-wethouder werkzaam is geweest. De hoogte van de uitkering is het eerste jaar 80% en de rest van de uitkeringsduur 70% van de laatstgenoten wedde. De duur van de uitkering is afhankelijk van de leeftijd van de wethouder en de periode van het wethouderschap en bedraagt maximaal 3 jaar en 2 maanden. Nieuwe of hogere inkomsten tijdens de periode van de ontslaguitkering worden met de uitkering verrekend.

Op dit moment bedraagt het aantal ontslaguitkeringen aan voormalig wethouders 3. Eén daarvan betreft een verlengde uitkering vanwege langdurige arbeidsongeschiktheid. De kosten daarvan worden deels gedekt uit een AO-verzekering. Daarnaast is er bij twee ontslaguitkering sprake van nieuwe inkomsten, die met de uitkering worden verrekend.

Risicobeheersing

Voor de lopende en nieuwe ontslaguitkeringen is een voorziening getroffen.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Gemiddeld (50%)	I	1

Verzameltabel risicobeheersing

Risico <i>Bedragen x € 1</i>	Toelichting risico	Maximaal financieel risico	Kans	S/I	Factor
Grondexploitatie					
Waddenglas	Belangrijkste risico is een stagnerende ontwikkeling van de glastuinbouwsector.	3.450.000	5%	I	1
Kie-1	Belangrijkste risico is de stagnerende verkoop. Er is een voorziening gevormd, deze is al in mindering gebracht op het financieel risico.	400.000	5%	I	1
Alvestedenwyk	Grond weer in eigendom bij gemeente, diverse scenario's denkbaar, onzekerheid over nog te nemen besluit.	13.300.000	35%	I	1
Totaal risico grondexploitatie		17.150.000			
Kapitaalgoederen					
Baggerplan 2022-2030	In het vastgestelde beheerplan zijn een aantal waterwegen niet meegenomen, wat een financieel risico met zich mee brengt.	0	50%	I	1
Alternatieven in beheerplannen	In de beheerplannen zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd gericht op kostenbesparing.	1.000.000	50%	I	1
Seizoenschade gemeentelijke kapitaalgoederen	Het onderhoudsniveau is gesteld op sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat de kans op acuut op te pakken achterstallig onderhoud	1.000.000	25%	I	1
Misschatting in beheerplannen	De kans is aanwezig dat extra onderhoud moet worden uitgevoerd. Dit brengt een risico met zich mee.	500.000	25%	I	1
Vervuilde bodemlocaties	Niet alle vervuilde bodemlocaties binnen de gemeente zijn in beeld gebracht.	500.000	25%	I	1
Totaal risico kapitaalgoederen		3.000.000			
Overige financiële risico's met een incidenteel karakter					
Vangnetuitkering WWB	Risico op (gedeeltelijk) niet honoreren aanvraag	0	25%	I	1
Kosten Sociaal Domein	Variabelen m.b.t. inkoop en het aanbieden van zorg zijn nog onzeker.	5.100.000	50%	S	2
Gewaarborgde leningen	De gemeente staat borg voor leningen aan diverse organisaties en stichtingen	38.400.000	5%	I	1
Verstrekke Langlopende leningen	Risico dat de leningen niet worden terugbetaald door de desbetreffende organisatie	1.559.000	5%	I	1
Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen	Aanbestedings- en uitvoeringsrisico's. Inclusief de maatschappelijke plus.	3.700.000	5%	I	1
	Voorfinanciering grondaankopen	750.000	5%	I	1
Openbaar Onderwijs	Verzelfstandigd openbaar onderwijs, gemeenten eindverantwoordelijk	1.000.000	25%	I	1
Geluidwal Menaam	Juridische procedure	0	25%	I	1
Plafond BCF	Ruimte onder plafond BCF	425.000	10%	S	2
Stelpost Jeugd	Extra structurele middelen jeugd	2.200.000	5%	S	1
Nieuw verdeelstelsel gemeentefonds	Het effect van de herrijking van het gemeentefonds	0	50%	S	1
APPA ontslaguitkering	APPA ontslaguitkering wethouders	0	50%	I	1
Totaal overige financiële risico's met een incidenteel karakter		53.134.000			
Totaal benoemd risico		73.284.000			

De ratio weerstandsvermogen bedraagt: $\text{€ } 15.700.000 / \text{€ } 16.800.000 = 0,93$ (matig)

De stand van de algemene reserve is tot en met begrotingswijziging 7 van 2023, aangepast met claims en andere verplichtingen.

De kwantificering van de gelopen risico's is met behulp van Naris berekend op € 17,5 miljoen. Hierbij dient er rekening worden gehouden dat er een reserve grondexploitatie is gevormd ter dekking van de risico's binnen de grondexploitatie. De stand van de reserve grondexploitatie is per 01-01-2024 € 746.000. Er is in de stand van de reserve grondexploitatie rekening gehouden met de onttrekking voor het woonrijp maken van Nije Kamers IV en twee voorbereidingskredieten voor Kie-2 en St. Annaparochie - Zuidwest.

Hierdoor wordt ingeschat dat de gemeente ongeveer € 16,8 miljoen aan risico's loopt (€ 17,5 miljoen - € 0,7 miljoen).

C. Niet gekwantificeerde risico's, ontwikkelingen en onzekerheden

De niet-gekwantificeerde risico's hebben ook een (negatief) effect op de bedrijfsvoering en/of de financiële positie. Het effect is echter niet meetbaar gemaakt in euro's. Hieronder is een groot aantal risico's en onzekerheden benoemd, zowel eenmalig, structureel, groot, klein, etc. De volgorde van presentatie geeft geen indicatie van prioriteit of rangorde.

Materieel begrotingsevenwicht

De (meerjaren) begroting moet materieel in evenwicht zijn, dat wil zeggen, dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Omdat een gemeente per definitie meer wensen dan mogelijkheden heeft zal er altijd spanning op de beschikbare middelen en dus ook op het begrotingsevenwicht staan. Daarnaast zullen zich onmiskenbaar autonome ontwikkelingen voordoen waarmee geen rekening kon worden gehouden.

Risicobeheersing

Om te voorkomen dat er teveel middelen worden ingezet wordt in de meerjarenbegroting altijd het jaar met de minst gunstige begrotingspositie als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met toekomstige (autonome) ontwikkelingen in zowel de baten als de lasten.

Kapitaallasten

Conform de nota Reserves en Voorzieningen wordt alle bespaarde rente ten gunste van de exploitatie gebracht, met uitzondering van de bespaarde rente over het saldo van de algemene reserve boven de € 15,0 miljoen. Gevolg van dit besluit is dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel positief als negatief.

Risicobeheersing

Door mutaties in de overige reserves en voorzieningen is de verwachte rente-bate aangepast. In het meerjarenbeeld is rekening gehouden met een afname van de reserves en voorzieningen.

Rijksbeleid (o.a. gemeentefonds, decentralisaties)

Het rijksbeleid is van grote invloed op de gemeentelijke organisatie. Bezuinigingen, decentralisatie van taken, herijking van het gemeentefonds zijn actuele onderwerpen die tot onzekerheden in het (financieel) beleid leiden. Actueel is de herziening van het gemeentefonds.

Risicobeheersing

De ontwikkelingen in het rijksbeleid worden op de voet gevolgd en waar mogelijk vertaald in maatregelen. Ten aanzien van de decentralisatie van taken is het uitgangspunt dat taken uitgevoerd worden op basis van beschikbaar budget. Risico's in uitvoering en bedrijfsvoering worden beheerst door de samenwerking met omliggende gemeenten te zoeken.

Kosten juridische bijstand bij gegrond verklaarde bezwaren

Burgers hebben de mogelijkheid om bij de indiening van bezwaar- en/of beroepschriften tegelijk te verzoeken de kosten van juridische bijstand te vergoeden. De gemeente is verplicht deze kosten te vergoeden als een bezwaar en/of beroep gegrond wordt verklaard en vaststaat dat het besluit waartegen de gronden van bezwaar en/of beroep zich richtten, onrechtmatig is genomen.

Risicobeheersing

De gemeente heeft een beperkte capaciteit in huis als het gaat om juridische ondersteuning bij bezwaar en beroep. Bij specifieke casussen wordt er ingehuurd.

Verzekeringen

De gemeente is in de meeste gevallen voor risico's betreffende brand en storm verzekerd. Als basis daarvoor geldt de verzekerde waarde zoals die ten tijde van het afsluiten van de verzekering bekend was. De verzekerde waarden worden geïndexeerd en zijn per definitie op niveau. In 2021 was het noodzakelijk om de brandverzekering aan te besteden. Dit heeft voor de begroting 2022 geleid tot een uitzetting van de kosten. Eind 2023 loopt het verzekeringscontract af en is het derhalve noodzakelijk om wederom aan te besteden.

Eisen door ICT- en beveiligingsontwikkelingen naast extra aanschaf en vernieuwing van inventaris, computers e.d. leiden tot verandering. Wijzigingen wat betreft de verzekerde waarden moeten geregistreerd worden.

Risicobeheersing

Preventiebeleid draagt bij tot beperking van risico's.

WA-verzekering en frauderisico

Op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid is in de jurisprudentie een verschuiving waarneembaar, waardoor de positie van de 'benadeelde' ten opzichte van de bestuursorganen sterker wordt. Ook is de aansprakelijkheid van werkgevers verruimd. Er is een toenemende claimbereidheid te bespeuren. De risico's van besturen worden hierdoor vergroot.

Risicobeheersing

Preventiemaatregelen ter voorkoming van fraude in relatie tot integriteit.

Automatisering/ICT

Automatisering en ICT zijn essentieel voor de werkprocessen in de organisatie. Dit betekent dat systemen up-to-date moeten zijn en blijven, en dat uitval opgevangen moet kunnen worden. Wij hebben het beheer van onze ICT omgeving ondergebracht bij het shared service centrum Leeuwarden (SSC). De kwaliteitsafspraken en -eisen over onze ICT omgeving zijn opgenomen in een servicelevel agreement (SLA) en dossier afspraken procedures (DAP).

Risicobeheersing

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) biedt een praktische insteek voor actief risicomanagement. De BIO onderscheidt drie beveiligingsniveaus: BBN1, BBN2 en BBN3. Elk niveau kent een verplichte set aan beveiligingsmaatregelen. De maatregelen die wij hebben geïmplementeerd zijn kans-verlagend, impact-verlagend of beide. Middels onder andere een jaarlijkse RI&E Informatiebeveiliging wordt onderzocht of er nog specifieke maatregelen genomen moeten worden om bepaalde risico's te beheersen.

Daarnaast simuleren wij jaarlijks samen met het SSC een situatie waar bijvoorbeeld ICT systemen, (netwerk)verbindingen of datacenters uitvallen. Er wordt er een back up en recovery situatie nagebootst. Dit is ook onderdeel van het informatiebeveiligingsplan.

Privacy & Informatieveiligheid

De ambitie van Waadhoeke is om in 2025 'Persoonlijk, dichtbij en online' met de gemeenschap samen te werken. Nieuwe technologieën en inzichten zorgen daarbij voor snelle veranderingen in de digitale samenleving. Nadat eerder het thuiswerken in versneld tempo onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering is geworden, is dezelfde beweging nu aan de gang wat betreft hybride werken. Er zijn steeds meer risico's op het gebied van privacy en informatieveiligheid. Denk aan ransomware, phishing, hacken en datalekken. Het aantal incidenten neemt toe en de impact wordt steeds groter. De gemeente Waadhoeke is zich bewust van deze toename en de impact van cybercriminaliteit.

Risicobeheersing

Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) blijft het uitgangspunt. We nemen passende maatregelen om onze data en onze systemen te beschermen. Voor eisen aan de beheeromgeving ICT sluiten wij aan bij het beveiligingsplan van het SSC. De verbeterpunten uit de zelfevaluatie en controles nemen we mee in het plannen, uitvoeren en bijstellen van ons informatiebeveiligingsbeleid voor de jaren daarop.

Gemeente Waadhoeke toetst nieuwe verwerkingen aan de basisbeginselen van de AVG, voert DPIA's uit en houdt een datalekregister bij. Gemeente Waadhoeke heeft een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, die ook deelneemt aan diverse overleggen in de regio/provincie. (Nieuwe) Medewerkers krijgen een training op het gebied van Informatieveiligheid en Privacy, er wordt regelmatig gecommuniceerd via Intranet en er wordt periodiek gebruik gemaakt van externe programma's om het kennisniveau en de weerbaarheid van de organisatie te vergroten.

BTW

Voor projecten met derden die met steun van de gemeente worden gefinancierd, of projecten waarvan de gemeente de projectleider is met steun van derden, is het erg belangrijk dat de btw component niet vergeten wordt. Deze vorm heeft vaak te maken met mengpercentages. Voorafgaand aan de uitvoering van het project is toestemming van de belastingdienst wenselijk.

Voor de specifieke uitkering sport is € 184 miljoen (macro) beschikbaar in 2023. De gemeente Waadhoeke heeft een bedrag van € 252.710 aangevraagd. De aanvragen van iedere gemeente oversteeft het macrobudget wat er beschikbaar is gesteld. Hierdoor heeft de gemeente een voorschot uitgekeerd gekregen dat 68,81% was van de originele aanvraag (€ 172.089). De gemeente Waadhoeke loopt een risico voor het verschil tussen de originele aanvraag en het uitgekeerde bedrag.

De regeling SPUK Sport loopt tot en met 2023. De laatste aanvraagronde is van januari tot maart 2023. Over de voortzetting van SPUK Sport is nog geen definitief besluit genomen. De middelen zullen echter op een nog nader te bepalen manier bij de gemeenten terecht komen. Zodra hier meer over bekend is, wordt dit aan de gemeente bekend gemaakt.

Risicobeheersing

Periodiek en ad hoc overleg tussen afdeling Financiën en vakafdelingen. Daarnaast worden kredietaanvragen en boekingen gescreend op btw-vraagstukken.

Horizontaal Toezicht

De gemeente Waadhoeke heeft gekozen voor Horizontaal Toezicht (HT). Op deze manier vervalt, op termijn zodra er sprake is van aangepast toezicht, de 5-jaarlijkse controle en worden (nadelige) verrassingen achteraf voorkomen. Bij HT gaat het om het proces dat de belastingdienst bij alle fiscale facetten wordt betrokken. Vooraf en open overleg met de belastingdienst is hierbij belangrijk. Een van de onderdelen die de gemeente moet ontwikkelen is het zgn. Tax Control Framework (TCF). Hierin worden alle processen die te maken hebben met fiscaliteit beschreven. De voortgang van de ontwikkeling van dit TCF is mede bepalend voor het in stand blijven van het convenant en voor het bereiken van aangepast toezicht.

Risicobeheersing

Borging in processen en toepassen van interne controles.

VPB

Vanaf 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig.

De inventarisatie en implementatie van de Vpb-plicht en het doen van aangifte voor de eerste jaren is met behulp van Caraad Belastingadviseurs gedaan.

Uit de inventarisatie blijkt dat gemeente Waadhoeke 3 activiteiten met enige "winst" heeft waarover mogelijk Vpb verschuldigd is:

- het straat parkeren, maar deze is voor de Vpb vrijgesteld,
- het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst,
- en de grondexploitatie,

De opbrengst op restafval is gering zodat de Vpb zeer klein is.

De grondexploitaties komen in 2018, 2019 en 2020 niet door de spreekwoordelijke 'ondernemerspoort' waardoor er geen Vpb verschuldigd is.

De aangiften vennootschapsbelasting 2018 t/m 2020 worden gevolgd door de belastingdienst, ten aanzien van de activiteit afval is de Belastingdienst derhalve akkoord met onze pragmatische aanpak. Momenteel wordt er gewerkt aan de aangifte Vpb 2022 (deadline 1 mei 2024) en betreft het slechts afval. Voor 2023 is een voorlopige aanslag ontvangen en betaald.

De wetgeving en jurisprudentie over de Vpb voor gemeenten is nog volop in beweging.

Elk jaar moet opnieuw de Vpb-plicht beoordeeld worden.

Risicobeheersing

Goed volgen van de Vpb-regelgeving en -jurisprudentie die nog in beweging is.

Bij nieuwe activiteiten alert zijn op mogelijke gevolgen voor de Vpb.

Bij de nieuwe Grondexploitatie-opzetten een de jaarlijkse actualisatie de Vpb meenemen

Leerlingenvervoer

Gemeenten zijn verplicht een regeling vast te stellen op basis waarvan ouders van leerlingen - onder bepaalde voorwaarden - aanspraak kunnen maken op bekostiging van vervoer van en naar school.

Het vervoer omvat leerlingen van basisscholen, speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Leerlingen van het regulier voortgezet onderwijs die gehandicapt zijn kunnen in principe ook in aanmerking komen voor bekostiging van het vervoer.

Uitgangspunt van de regeling is een bekostiging op basis van het openbaar vervoer. Als dat niet mogelijk is kan aangepast vervoer bekostigd worden.

Risicobeheersing

Het leerlingenvervoer is een zogenaamde "open-eind-regeling". Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Peuterspeelzalen

De bekostigingssystematiek is dat ouders een inkomensafhankelijke bijdrage betalen voor deelname aan het peuterspeelzaalwerk. Afhankelijk van het inkomen krijgen ouders een toeslag van de Belastingdienst. Bij kostwinnersgezinnen wordt deze toeslag (een vast bedrag per kind) door de gemeente betaald. Het aantal kinderen dat van deze voorziening gebruik maakt fluctueert elk jaar.

Risicobeheersing

De bijdrageregeling is een zogenaamde "open-eind-regeling". Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Algemene risico's verbonden aan het subsidiëren van instellingen

De gemeente Waadhoeke verstrekt jaarlijks vele subsidies, van kleine bedragen tot vele tonnen.

Risico's liggen er vooral op het gebied van de gesubsidieerde instellingen die grotendeels gefinancierd worden door de gemeente en die een bestuurlijke relatie met de gemeente hebben. Als

er iets mis gaat dan is het veelal de gemeente die problemen moet oplossen en opdraait voor de financiële gevolgen.

Risicobeheersing

Tussentijds voortgangsgesprek met instellingen die substantieel subsidie ontvangen (groter dan € 50.000), in gesprek gaan als er problemen gesignaleerd worden, controle- of beoordelingsverklaring bij de jaarstukken.

Beschermd Wonen

Tot op heden worden de taken uitgevoerd via Centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden. Met ingang van 2018 ligt het financieel risico al bij de gemeente. De tekorten in eerdere jaren (2018 en 2019) zijn door de inzet van het regionale expertiseteam teruggebracht en sinds 2020 is er een klein overschot. Hieruit blijkt dat de genomen maatregelen door SDF voldoende effect hebben gehad in het terugdringen van het tekort.

Het was de bedoeling dat het nieuwe verdeelmodel van beschermd wonen ingevoerd zou worden per

1 januari 2024. De invoering van dit nieuwe verdeelmodel is uitgesteld tot 1 januari 2025. Meer informatie zal worden bekend gemaakt in de meicirculaire 2024.

Risicobeheersing

Regelmatig overleg en afstemming met SDF. Daarnaast actieve monitoring van informatie over de nieuwe herijking van de middelen voor beschermd wonen.

Ziekteverzuim

In de CAO gemeenten, zoals die geldt vanaf 1 januari 2023, is bepaald dat een zieke medewerker in de eerste 52 weken van zijn afwezigheid recht heeft op 100% doorbetaling van het salaris. In de 52e tot en met de 104e week van zijn afwezigheid is dit percentage 70%.

De werkgever en werknemer spannen zich samen in om de zieke medewerker zo snel mogelijk weer aan het werk te krijgen. Met name in de eerste weken van afwezigheid wegens ziekte voert de werkgever zelf de regie op de bedrijfsgezondheidszorg en de verzuimbegeleiding. Uitgangspunt daarbij is snel en effectief ingrijpen en het verzuim bekorten. Vanaf dag 1 is de direct leidinggevende verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding. Na 3 weken neemt de arbodienst en bedrijfsarts de verzuimbegeleiding voor een deel over in met name een adviserende rol richting de werkgever.

Het ziekteverzuimpercentage bedroeg op 31-12-2022 8,78%.

Risicobeheersing

Ziekteverzuimbegeleiding als gezamenlijke inspanning en sturing van leidinggevende, arbodienst en bedrijfsarts.

Vanuit het werkbelevingsonderzoek en rapportages van de arbodienst extra aandacht voor thema werkdruk in relatie tot verzuim, o.m. door verdiepingssessies in MO.

Maatregelen gericht op preventie zoals coaching, stimuleren van een gezonde leefstijl, aanbieden van een preventief medisch onderzoek (PMO).

Wet WIA

Sinds 2006 hebben we te maken met de WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen). De WIA regelt onder meer de arbeidsongeschiktheidsuitkering voor medewerkers die 2 jaar of langer ziek zijn en die volgens het UWV (deels) blijvend arbeidsongeschikt zijn. De WIA voorziet in deze situaties in een inkomensvoorziening voor medewerkers die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn (IVA) en die voor een deel of tijdelijk volledig arbeidsongeschikt zijn (WGA).

Gemeente Waadhoeke is eigen risicodragers voor de WGA en Ziektewet. Een eigen risicodragers betaalt voor een periode van 10 jaar zelf de WGA-uitkeringen van de (ex)-werknemers. De werkgever

is tijdens deze periode van 10 jaar eveneens zelf belast met de re-integratie van zijn arbeidsongeschikte (ex)-werknemers.

Deze wijziging vraagt een nog actievere en zorgvuldiger hantering van het ziekteverzuimbeleid. Regelmatige toetsing in hoeverre het huidige beleid voldoet aan nieuwe wetgeving moet zeker plaatsvinden.

Risicobeheersing

Bij verwachte WIA-instroom van een medewerker, vroegtijdig inschakelen van de casemanager van Qare. Doel hiervan is om instroom in de WGA te voorkomen.

Maatregelen gericht op begeleiding en ondersteuning bij re-integratie. We laten ons daarbij ondersteunen door Qare.

Keuzepensioen

Een gemeentelijke organisatie is op grond van het Pensioenreglement verplicht deelnemer in het ABP. Een werknemer bouwt tijdens zijn actieve periode pensioen op bij het ABP.

Met het ABP-keuzepensioen kan een werknemer zelf het moment kiezen waarop het pensioen in gaat. Dat kan al vanaf de 60e verjaardag, maar moet uiterlijk 5 jaar ná de AOW-gerechtigde leeftijd in gaan.

De medewerker heeft binnen het ABP-keuzepensioen diverse keuzemogelijkheden:

- het moment waarop het keuzepensioen in gaat;
- het pensioen (gedeeltelijk) laten ingaan en daarnaast (gedeeltelijk) blijven werken;
- eerst een hoger en later een lager pensioen ontvangen, of andersom;
- een gelijkblijvend inkomen, vóór en ná de AOW-leeftijd;
- het verhogen van het pensioen met (een deel van) het nabestaandenpensioen.

Dit onvoorspelbare vraagt een grote mate van flexibiliteit van de organisatie.

Risicobeheersing

De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

WW en bovenwettelijke WW

De Werkloosheidswet (WW) is ook van toepassing op overheidspersoneel. We zijn als gemeentelijke organisatie verplicht eigenrisicodrager voor de WW. Dit houdt in dat de kosten van WW-uitkeringen van ex-medewerkers voor rekening van de werkgever zijn. Het betekent daarnaast ook dat de werkgever wettelijk verantwoordelijk is voor de re-integratie van zijn ex-medewerkers met als doel om deze medewerkers weer aan het werk te krijgen.

In 2015 is de WW op een aantal onderdelen versoberd (vertraagde opbouw en verkorting maximale duur van de WW-uitkering). Afgesproken is om deze versoberingen in opbouw en duur te repareren. Dit vindt plaats door een zgn. reparatie-uitkering.

Risicobeheersing

We investeren in re-integratiebegeleiding van de ex-medewerkers. Om er voor te zorgen dat de ex-medewerkers zo snel mogelijk uitstromen naar werk en dus geen geld meer kosten voor de werkgever.

Voor de reparatie-uitkering betalen werknemers een kostendekkende werknemerspremie. De ingehouden werknemerspremies worden centraal gereserveerd. Daaruit worden eventuele WW-uitkeringen van ex-medewerkers betaald. Omdat overheidswerkgevers feitelijk hun eigen WW-uitkeringen moeten financieren, gaan we in overleg met de afdeling financiën bekijken of het zinvol is om hiervoor een aanvullende voorziening te treffen.

Krapte op de arbeidsmarkt

De schaarste op de arbeidsmarkt en problemen met betrekking tot de levering van goederen en diensten door onze leveranciers leiden tot vertragingen en prijsstijgingen. Niet te voorspellen is of en hoe snel de vertragingen weer ingehaald kunnen worden en hoe de prijzen zich gaan ontwikkelen.

Risicobeheersing

De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

Risico's zitten in veel meer vakgebieden, de krapte op de arbeidsmarkt is momenteel een landelijk probleem. Beheersing van de risico's blijft derhalve een punt van aandacht.

Verbonden partijen

De gemeente Waadhoeke neemt deel in een aantal verbonden partijen. Dit zijn partijen die gemeentelijke taken in opdracht van de gemeente uitvoeren.

Gemeenten lopen een aantal risico's ten aanzien van verbonden partijen. Het gaat hierbij o.a. om:

- Financiële tekorten bij verbonden partijen;
- Taken, doelstellingen en prestaties worden niet gerealiseerd;
- Onvoldoende sturingsmogelijkheden door de organisatievorm (bijvoorbeeld door verschillende inzichten bij de deelnemers in een Gemeenschappelijke Regeling)

De verbonden partijen worden afzonderlijk toegelicht in de paragraaf Verbonden Partijen in deze jaarrekening. In deze paragraaf worden bovengenoemde zaken vermeld zodra deze van toepassing zijn bij één van de verbonden partijen.

Risicobeheersing

Door duidelijke afspraken met verbonden partijen, een frequente rapportage/verantwoording door verbonden partijen aan de gemeente en periodieke ambtelijke overleggen wordt het inzicht in het functioneren van de verbonden partijen vergroot. Hiermee wordt getracht de gelopen risico's te minimaliseren.

Overdracht oevers en vaarwegen

Waadhoeke neemt deel in een provinciaal onderzoek naar oevers en eigendom. Inmiddels zijn vijf varianten voor het beheer en onderhoud van oevers langs vaarwegen uitgewerkt en is gevraagd een voorkeursvariant te onderschrijven. Uitgaande van variant 5 krijgt de gemeente 27 km in beheer en onderhoud.

Risicobeheersing

De Stuurgroep Oevers (waarin gemeente Waadhoeke deelneemt) en het Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water (PBOW) willen proberen om tot een eenduidig gezamenlijk advies te komen aan provinciale staten en gedeputeerde staten. Insteek is dat de Friese gemeenten een unaniem gezamenlijk advies uitbrengen aan de provincie.

Overigens is ligt de uiteindelijke keuze voor toewijzing bij de provincie. Ook zonder consensus over een toewijzingsmethode kan de provincie eigenhandig op basis van de Waterwet het beheer en onderhoud toewijzen.

Als alle partijen besluiten om mee te gaan met de voorkeursvariant kan in 2023 een besluit genomen worden. Hetzelfde geldt voor de benodigde bijdrage aan het gezamenlijk in te stellen oeverfonds.

WOZ van Dijkwoningen

Bij het samengaan van de voormalige gemeenten speelde dat een aantal inwoners van de voormalige gemeente het Bildt bezwaar hadden gemaakt tegen de WOZ-waarde 2017, waarbij werd verwezen naar de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 4 maart 2016. De Hoge Raad heeft – kort gezegd – in deze uitspraak over zogenaamde 'waterverdedigings- en beheersingswerken' geoordeeld, dat de grond

die bij het waterverdedigingswerk hoort, niet meegerekend moet worden bij het bepalen van de WOZ-waarde van het onroerend goed waar deze grond onderdeel van uitmaakt. Als nieuwe gemeente heeft het college van B&W begin 2018 besloten de WOZ-waardes van 1300 dijkwoningen te herzien. De waarde van de grond van het waterverdedigingswerk wordt niet volledig meegerekend in de WOZ-waarde over 2017. Wanneer het verschil tussen de oude en herziene WOZ-waarde meer dan 20% bedraagt en minimaal € 5.000, worden de eigenaren ook gecompenseerd over de jaren 2013 tot en met 2016. In verband met het gelijkheidsbeginsel zijn niet alleen de aanslagen van de bewoners van de Oudebildtdijk die een bezwaarschrift indienden, herzien. Alle aanslagen 2017 in het grondgebied van de gemeente waarop deze uitzonderingsregeling van toepassing is, zijn herzien.

Eén inwoner heeft de gemeente verzocht de schade te vergoeden vanaf 1995 tot en met 2016 omdat in deze periode de WOZ waarden van zijn onroerend goed onjuist c.q. te hoog zijn vastgesteld. Daartoe heeft hij een procedure aangespannen bij de bestuursrechter van de rechtbank Noord-Nederland. De inwoner is deels in het gelijk gesteld bij uitspraak van 7 mei 2021. De rechtbank is van oordeel dat de gemeente de onrechtmatigheid van de WOZ-beschikkingen voor de jaren 2014 tot en met 2016 heeft erkend. Vervolgens is het naar het oordeel van de rechtbank aannemelijk dat de door de inwoner gestelde schade een rechtstreeks en onmiddellijk gevolg is van de onrechtmatige vaststelling van de WOZ-waarden door de gemeente voor de jaren 2014 tot en met 2016.

Omdat de bestuursrechter zich onbevoegd heeft verklaard de vordering in behandeling te nemen, waar het gaat om de jaren voor 2014, heeft de inwoner daarvoor een procedure opgestart bij de civiele rechter van de rechtbank Noord-Nederland. De civiele rechter heeft de vordering van de inwoner afgewezen waartegen de inwoner niet in hoger beroep is gegaan. De gemeente heeft met succes hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank d.d. 7 mei 2021. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft uitspraak gedaan op 14 september 2022 en de uitspraak van de rechtbank van 7 mei 2021 vernietigd. Het verzoek om schadevergoeding met betrekking tot de jaren 2014, 2015 en 2016 is afgewezen. De inwoner heeft cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. Het is onbekend wanneer de Hoge Raad arrest zal wijzen.

Het belang in deze zaak is afgerond € 1.500 excl. proceskosten. Indien de uitspraak van het Gerechtshof geen stand houdt kan dat tot gevolg hebben dat andere eigenaren van dijkwoningen eenzelfde verzoek doen tot schadevergoeding. Er zijn ook door andere inwoners procedures gestart welke wachten op een mondelinge behandeling bij de rechtbank. Dit maakt dat het achterliggende financieel risico voor de gemeente een andere is dan het hiervoor genoemde bedrag.

Risicobeheersing

De verzekeraar van de gemeente is op de hoogte gesteld. De verzekeraar stelt zich op het standpunt, dat deze mogelijke schadeclaim niet onder de dekking valt.

Invoering Omgevingswet

Na de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 zullen we te maken krijgen met de structurele (extra) kosten van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen, door onder andere de beheerskosten van het DSO (digitaal stelsel omgevingswet), legesvermindering en de verzwarende procedures door intensiever vooroverleg, adviesrecht, participatie en de intensievere samenwerking met andere overheden. Hoeveel deze kosten zullen bedragen is nog niet duidelijk omdat veel van de gevolgen van de implementatie van de Omgevingswet nog onzeker zijn op het moment van invoering. Op dit moment is er in de begroting nog geen rekening gehouden met deze kosten.

Risicobeheersing

De monitoring van risico's vindt plaats in de wekelijkse bijeenkomsten van het projectteam.

D. Financiële kengetallen**1a. Netto schuldquote**

Een kengetal om de hoogte van de schulden van gemeenten te beoordelen en te vergelijken is de netto schuld als aandeel van de inkomsten, uitgedrukt in procenten. Dit kengetal is de netto schuldquote. De hoogte van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schuld een gemeente kan dragen. Hoe hoger de inkomsten des te meer rente en aflossing een gemeente kan dragen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1A Netto schuldquote	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	44.464	37.401	31.480	29.989	28.543	27.097
B Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	30.978	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000
Netto schuld (A-B)	13.486	16.401	10.480	8.989	7.543	6.097
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	157.242	144.177	154.779	154.904	145.376	144.284
Netto schuldquote (A-B)/C x 100%	9%	11%	7%	6%	5%	4%

Analyse

De gemiddelde netto schuldquote van de Nederlandse gemeenten bedraagt ongeveer 79%. Een normale netto schuldquote bevindt zich tussen 0% en 100%. Dit varieert door investeringen die gedaan zijn. De netto schuldquote van de gemeente Waadhoeke bedraagt gemiddeld 7%. Dit is lager dan gemiddeld en geeft aan dat rente en aflossing geen onevenredig deel uitmaken van de exploitatie.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

In veel gevallen lenen gemeenten gelden aan derden of verbonden partijen. Hierover wordt rente in rekening gebracht en worden aflossingen ontvangen. Voor het bedrag aan verstrekte leningen hebben de schulden per saldo geen lasten op de exploitatie. Deze verstrekte leningen zijn niet meegenomen in de definitie van de netto schuldquote bij 1A.

Wanneer sprake is van een grote portefeuille verstrekte leningen kan dit de netto schuldquote negatief beïnvloeden. Daarom wordt ook de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen berekend (verstrekte leningen worden in mindering gebracht op de schulden). De gemeente Waadhoeke heeft beperkt leningen verstrekt. Gemiddeld over de afgelopen jaren gaat het om een bedrag van afgerond € 1.000.000.

1B Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	44.464	37.401	31.480	29.989	28.543	27.097
B Verstrekte leningen	1.750	1.047	1.030	1.024	1.019	1.014
C Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	30.978	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000
Netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)	11.736	15.354	9.450	7.965	6.524	5.083
D Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	157.242	144.177	154.779	154.904	145.376	144.284
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)/D x 100%	7%	11%	6%	5%	4%	4%

Analyse

De gemiddelde netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor alle Nederlandse gemeenten ongeveer 57%. Het verschil tussen de kengetallen 1A en 1B laat zien dat Nederlandse gemeenten gemiddeld meer leningen verstrekken dan Waadhoeke.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Hiermee wordt inzichtelijk in welke mate de bezittingen op de balans (linkerzijde) gefinancierd zijn met eigen vermogen. De tegenhanger van de solvabiliteitsratio is de schuldratio. De schuldratio geeft aan welk deel van de bezittingen gefinancierd is met vreemd vermogen. In het bedrijfsleven wordt de solvabiliteitsratio gebruikt om inzichtelijk te maken in welke mate aan de financiële verplichtingen (aflossing van schulden) kan worden voldaan. Met name bij een liquidatie. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves.

Solvabiliteitsratio	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	52.238	38.436	57.004	57.926	48.480	46.051
B Balanstotaal	122.959	104.277	115.725	111.928	108.279	104.918
Solvabiliteit (A/B) x 100%	42%	37%	49%	52%	45%	44%

Analyse

De solvabiliteit van de gemeente Waadhoeke bedraagt in 2024 49% en fluctueert in de jaren hierna. Dit is boven het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten (33%) en kan derhalve worden gezien als een gezonde solvabiliteit. Opgemerkt moet worden dat voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen aangezien hier verplichtingen tegenover staan. Waadhoeke heeft een behoorlijke voorziening op de balans om de uitgaven in de beheerplannen te dekken.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarde van de grondexploitatie heeft daarmee een relatie met de netto schuldquote aangezien rente toegerekend en geactiveerd wordt en daarmee niet op de exploitatie drukt. En in een normale situatie zullen bij verkoop de schulden die aangegaan zijn voor de aankoop van bouwgrond afgelost kunnen worden. Daarom wordt het kengetal grondexploitatie ook uitgedrukt als de boekwaarde ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties in de reserves.

Grondexploitatie	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	15.330	16.842	20.494	20.494	20.494	20.494
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	157.242	144.177	154.779	154.904	145.376	144.284
Grondexploitatie (A+B) / C x 100%	10%	12%	13%	13%	14%	14%

Analyse

De grondexploitatie vormt een groot aandeel in de bezittingen van de gemeente (Met name fase 3 en 4 van Franeker Zuid vormen een groot deel van de bouwgrondexploitatie). Het aandeel grondexploitatie blijft in kalenderjaar 2024 en volgende jaren redelijk constant.

4. Structurele exploitatieruimte

Op basis van de Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Structureel evenwicht betekent dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Een aantal uitgaven in de begroting zijn incidenteel. Op basis van artikel 19 BBV worden incidentele baten en lasten en structurele mutaties in de reserves al inzichtelijk gemaakt. Om de structurele exploitatieruimte inzichtelijk en vergelijkbaar te maken wordt deze uitgedrukt in een percentage. Het kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten exclusief mutaties in reserves.

Structurele exploitatieruimte	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A Totale structurele lasten	133.227	135.325	141.863	145.619	145.291	146.432
B Totale structurele baten	138.831	141.618	149.563	154.904	145.376	144.284
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0	0	0	0
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	236	236	236	236	236	236
E Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves))	157.242	144.177	154.779	154.904	145.376	144.284
Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/(E) \times 100\%$	4%	5%	5%	6%	0%	-1%

Het blijkt dat de structurele exploitatieruimte iets is gedaald ten opzichte van voorgaande jaren zulks als gevolg van dalende begrotingssaldi, echter in 2025 is de structurele exploitatieruimte 6%.

In 2025 worden we namelijk geconfronteerd met een hoog positief begrotingssaldo voor de ravijn jaren. Het grootste deel van de baten en lasten in de exploitatie is structureel. De rekening/begroting is minder flexibel wat betekent dat bijsturen lastig is.

5. Belastingcapaciteit

Belastingen zijn een belangrijke inkomstenbron voor gemeenten. Verhoging van belastingen geeft structurele ruimte in de begroting. Belastingen zijn echter ook een politiek gevoelig punt, wat het belang van vergelijking vergroot. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met de gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1 uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouders	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	258	258	284	284	284	284
B Rioolheffing voor gezin	294	299	329	329	329	329
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	295	314	313	313	313	313
D Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	847	871	926	926	926	926
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	904	944	944	944	944	944
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	94%	92%	98%	98%	98%	98%

De definitieve tarieven volgen bij de vaststelling van de verordeningen.

Analyse

Uit de vergelijking blijkt dat de woonlasten van de gemeente Waadhoeke, bij een WOZ-waarde van € 242.000, iets lager dan het landelijk gemiddelde liggen. Dit zegt echter maar beperkt iets over de mogelijkheid om de lasten wel of niet te verhogen. De rioolheffing en afvalstoffenheffing mogen maximaal kostendekkend zijn, de OZB wordt door gemeenten zelf bepaald. Ter indicatie: van alle gemeenten is de laagste gemiddelde woonlast ongeveer € 652 en de hoogste ongeveer € 1.874.

Verloop kengetallen

De huidige schuldpositie van de gemeente Waadhoeke brengt op basis van de kengetallen geen grote risico's met zich mee. De wendbaarheid van de begroting is echter beperkt. De woonlasten zijn op dit moment iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Omdat de balanstotalen naar rato sneller afnemen dan de reservepositie, stijgt de solvabiliteitsratio enigszins. Het aandeel grondexploitatie is gedaald zulks met het oog op de geprognosticeerde verkoop van Waddenglas. Een structurele exploitatieruimte is beperkt meerjarig aanwezig.

Totaal kengetallen programmabegroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	9%	11%	7%	5%	4%	4%
Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	7%	11%	6%	5%	4%	4%
Solvabiliteitsratio	42%	37%	49%	52%	45%	44%
Grondexploitatie	10%	12%	13%	13%	14%	14%
Structurele exploitatieruimte	4%	5%	5%	6%	0%	-1%
Belastingcapaciteit	94%	92%	98%	98%	98%	98%

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf wordt voor de kapitaalgoederen wegen, riolering, civiele kunstwerken, water, kademuren, sportvelden, openbare verlichting, gebouwen en speelplaatsen de belangrijkste informatie aangegeven. Te denken valt aan:

- de vastgestelde beleidskaders;
- de aanwezige en geldende beheerplannen;
- de financiële vertaling daarvan in de begroting, en
- of er sprake is van achterstallig onderhoud.

In de beheerplannen zijn de kwantiteit en kwaliteit van de kapitaalgoederen beschreven evenals de activiteiten om de veiligheid, het comfort en de kwaliteit hiervan op basisniveau te houden of te brengen tegen zo laag mogelijke kosten.

De meeste beheerplannen hebben een looptijd van vier jaar. Bij beleidswijzigingen op het terrein van duurzaamheid, ecologie en dergelijke zullen de beheerplannen mogelijk voortijdig worden aangepast. Het beheer is volgend aan het beleid. Eens per twee jaar zullen de financiële paragrafen van de beheerplannen worden aangepast. Per beheerplan zal gekeken worden dat als er geen beleidswijzigingen zijn om in deze slag ook de looptijd van de beheerplannen aan te passen.

In de beheerplannen wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. Regulier onderhoud (terugkerende niet te grote bewerkingen in een vastgestelde termijn) en
2. Groot onderhoud, reconstructies en vervangingen (deze bewerkingen zijn aan een (vaak langere) vastgestelde termijn gebonden).

De geraamde bedragen komen uit de huidige beheersystemen. Jaarlijks worden inspecties uitgevoerd waarna daadwerkelijk de onderhoudsmaatregel bepaald wordt. Afhankelijk van de staat van onderhoud op dat moment kunnen maatregelen naar voren worden gehaald of uitgesteld worden.

Het groot onderhoud blijft (financieel) achter bij de planning. Veelal is de voorbereiding wel in gang gezet maar de uitvoering (nog) niet gestart. Hierdoor lopen de uitgaven ook achter op de planning en zijn de onderhoudsvoorzieningen hoger dan gepland. Naar verwachting zal de achterstand in de resterende looptijd worden ingelopen (bij riolering en openbare verlichting).

In 2023 zijn de beheerplannen gebouwen, openbaar groen, wegen en civiele kunstwerken geactualiseerd. Ook zijn er (nieuwe) beheerplannen voor begraafplaatsen en tractie aan de raad aangeboden.

De financiële gevolgen van de nieuwe én de geactualiseerde beheerplannen zijn verwerkt in de begroting 2024.

Hierna wordt ingegaan op de aanwezige en geldende beheerplannen.

Beheerplan wegen (2023-2026)

Het beheerplan probeert een antwoord te geven op de vraag welke kosten voor inspectie, onderhoud en eventuele vervanging / reconstructie gewenst is.

Het aanwezige oppervlak verhardingen bedraagt 4.127.044 m². Dit is te verdelen in:

2.019.449 m² asfaltbetonverhardingen;

237.628 m² cementbetonverhardingen;

1.869.967 m² elementenverhardingen.

Voorts is nog 160.443 m² aan onverharde en half verharde wegen aanwezig waaronder 125 km schelpenpaden.

De onkruidbestrijding op verhardingen werd altijd op eenvoudige wijze onopgemerkt uitgevoerd. Met ingang van 2016 is toepassen van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen verboden. We kunnen het resultaat basisoniveau maar op 1 manier proberen te bewerkstelligen. Dat is met de methode die bestaat uit een combinatie heet-water-techniek en onkruid-borstelen. Wij zullen het onkruid op elementenverhardingen nu moeten beheren. Dat vraagt capaciteit. Er zal in het vervolg scherp gemonitord moeten worden om niet in een situatie met enorme achterstanden verzeild te raken. Ook voor het onkruidbeheer streven wij naar basiskwaliteit, vraag is of de huidige mogelijkheden van bestrijden toereikend zijn om het gewenste beeld te behalen. Hierdoor zijn we aan het intensiveren van de heetwater- en borstelroutes. Het beheerplan 2023-2026 is in de raad van 30 maart 2023 vastgesteld.

Omvorming schelpenpaden naar duurzamere en minder onderhoudsgevoelige paden

In het beheerplan Wegen (pagina 19) en bijbehorend raadsvoorstel is de omvorming van schelpenpaden naar duurzamere en minder onderhoudsgevoelige paden genoemd. De kosten voor het omvormen van alle 125 km schelpenpaden worden op afgerond € 4.400.000 geraamd. Bijkomend effect van omvorming is dat deze paden voor gebruikers met scooter, rollator etc. veiliger/toegankelijker zijn. Als alle schelpenpaden zijn omgevormd ontstaat een jaarlijkse besparing op onderhoud van circa € 60.000. Overigens kan dit niet in 1 jaar worden uitgevoerd maar moet er met het oog op de beperkte uitvoeringscapaciteit op een periode van 4 jaar worden gerekend. Besloten is om € 1.000.000 als startbedrag te reserveren.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 30 maart 2023 vastgestelde beheerplan Wegen 2023-2026.

Beheerplan openbaar groen (2023-2026)

Het in de raad van 20 juli 2023 vastgestelde beheerplan Groen gaat in op het beheer van:

- Gras: gazon, gazon met bollen, berm, kruidenrijk gras, riet, ruigte en uitmaaien watergangen.
- Cultuurlijke beplanting: hagen, heesters, rozen, vaste planten.
- Bomen: solitaire bomen, rijbeplanting en groepen van bomen zonder onderbeplanting.
- Natuurlijke beplanting/houtopstanden: bomenrijen met onderbeplanting en/of een groep van boomvormers met onderbeplanting.

De gemeente Waadhoeke beheert:

Wat	Hoeveel (bij benadering)
Gras	69.840 are
Cultuurlijke beplanting	2.338 are
Natuurlijke beplanting	10.208 are, waaronder 42 bosjes
Bomen	33.00 stuks
Sloten	570,2 km hekkelen en 4623,4 are maaiboot (inclusief OSW)
Exoten / overlastsoorten	Op basis van de feitelijke situatie

Bovenstaand overzicht van de arealen binnen de gemeente Waadhoeke. Hiervoor wordt gerekend met de nu bekende gegeven vanuit GBI. Het is bekend dat deze niet 100% kloppen. Echter de (financiële) inspanningen om dit 100% kloppend te krijgen in relatie tot het verkrijgen van betere (financiële) cijfer is niet reëel. Gekozen wordt om geleidelijk naar 100% te blijven streven.

In het beheerplan groen zijn de kwantiteit en de kwaliteit van het openbaar groen beschreven met daarop aansluitend een beschrijving van het geheel van activiteiten om de kwaliteit van het openbaar groen in stand te houden, dan wel op gezette tijden op niveau te brengen tegen zo laag mogelijke kosten. Dit impliceert een efficiënte planning en uitvoering van onderhoud. In het beheerplan wordt ingegaan op: wat is biodiversiteit, ecosystemen en leefgemeenschappen. Ook wordt ingegaan op de noodzaak van beheer en successie. Daarnaast wordt een beschrijving gegeven van wat gemeente Waadhoeke nu doet aan het bevorderen van biodiversiteit in het eigen groen en welke kansen er zijn voor de toekomst.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 20 juli 2023 vastgestelde Beheerplan Openbaar Groen 2023-2026.

Beheerplan civiele kunstwerken (2023-2026)

De gemeente Waadhoeke heeft 133 verkeersbruggen, 170 fiets-/voetgangersbruggen, 4 tunnels, 1 viaduct, 3 sluizen, 8 natuurlijke oevers (1 km), 88 beschoeiinggedeeltes (9 km), 102 damwandgedeeltes (9,8 km), 44 kade (walmuur-)muurgedeeltes (5,7 km), 16 duikers, 40 steigers, 7 trailerhellingen en 4 meerpalen. Deze zijn gemaakt van hout, kunststof, beton/metselwerk of staal. Er zijn twee beweegbare verkeersbruggen (Winsum en Ritsumasy). Er zijn twee sluizen in de noordelijke Elfstedenvaarroute en één in de vaarweg naar Marsum. De oeverconstructies worden gevormd door natuurlijke glooiingen, beschoeiingen, damwanden en kademuren. Het areaal is de afgelopen jaren uitgebreid als gevolg van de herinrichting van het gebied 'Haak om Leeuwarden' en 'Gebiedsontwikkeling Deinum'.

Voor het bepalen van het onderhoudsniveau wordt met een aantal factoren rekening gehouden. Veiligheid is het eerste criterium voor vervanging. Daarnaast wordt rekening gehouden met de functionaliteit van de brug (verkeersbrug, fietsvoetgangersbrug, loopbrug), de ligging van de brug (doorgaande route, sluiptwegen, doodlopende weg) en de situatie van het gebied (openbaar gebied, bedrijventerrein, particulier terrein). Jaarlijks wordt ca. 20% van alle bruggen aan een gedegen inspectie onderworpen. Groot en regulier onderhoud is opgenomen in het beheerplan.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 30 maart 2023 vastgestelde Beheerplan civiele kunstwerken 2023-2026.

Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (2020-2023)

In 2020 is een Waadhoeke's Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2020 -2024 vastgesteld.

Met de verbreding van de gemeentelijke watertaken neemt het gemeentelijk rioleringsplan (hierna te noemen als vGRP) een prominente plaats in.

Het vGRP is een wettelijk verplicht plan. Door een GRP op te stellen wordt er planmatig gewerkt aan een goede rioleringszorg. Ook geeft het een onderbouwing voor de hoogte van de rioolheffing. Met de invoering van de Omgevingswet vervalt de verplichting om een GRP op te stellen, maar het wordt wel aangeraden. Het blijft onder andere nodig om een onderbouwing te geven van de hoogte van de rioolheffing.

Met de invoering van de Omgevingswet moeten er een visie, een programma (of meerdere programma's) en een plan worden opgesteld. Deze indeling hebben we daarom ook gebruikt voor dit GRP. Bij het opstellen van dit GRP hebben we inwoners op verschillende manieren de mogelijkheid gegeven om mee te denken, hiermee geven we invulling aan het 'nabij besturen'.

In het nieuwe vGRP is een uitvoeringsprogramma voor de komende jaren (2020-2024) opgenomen. Dit uitvoeringsprogramma geeft sturing aan de opgave voor exploitatie, onderhoud, inspectie, onderzoek en eventuele vervanging/reconstructie om te voldoen aan de beleidsuitgangspunten voor de zorgplichten.

In 2024 zal het vGRP moeten worden geactualiseerd.

Er wordt gewerkt conform het vGRP. Hoewel de uitvoering achter loopt op de planning is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Beheerplan Openbare verlichting (2019-2029)

Dit beheerplan is september 2020 vastgesteld en heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. Daarbij geeft dit beheerplan inzicht in de vervangingsopgave die er ligt voor de komende jaren (periode 2020-2039) inclusief de financiële onderbouwing.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan Openbare verlichting 2019-2029. Hoewel de uitvoering achter loopt op de planning is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Beheerplan Gebouwen (2023-2032)

Dit beheerplan is juni 2023 geactualiseerd en vastgesteld en heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. In dit beheerplan zijn daar waar combinaties van werk met werk worden voorzien de duurzaamheidsmaatregelen mee genomen. Voor een verdere stap in het duurzaam maken van de gemeentelijke gebouwen zijn in dit beheerplan de duurzaamheidsmaatregelen in het Dashboard vastgoed gemeente Waadhoeke opgenomen. Hierin wordt het "eind"-overzicht gegeven wanneer de panden verduurzaamd zouden worden tot "Aardgasvrij". In de begroting is her voor de jaren 2024-2028 budget opgenomen. In dit beheerplan zijn geen maatregelen voor aanpassingen van gebouwen vanuit mogelijke nieuwe ontwikkelingen meegenomen. Indien dit speelt zal hierover apart geadviseerd worden.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van juni 2023 vastgestelde Beheerplan Gebouwen 2023-2032.

Beheerplan buitensportaccommodaties (2022-2026)

Dit beheerplan is in oktober 2021 vastgesteld en heeft als doel om invulling te geven aan het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties.

Daarbij geeft dit beheerplan inzicht in de vervangingsopgave die er ligt voor de komende jaren (periode 2022-2026) inclusief de financiële onderbouwing.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan buitensportaccommodaties 2022-2026.

Baggerplan 2022-2030

De gemeente Waadhoeke is verantwoordelijk voor een groot deel van het onderhoud van de watergangen in de kernen in de gemeente. In 2021 is het Baggerplan 2022 - 2030 vastgesteld. Hiermee heeft de gemeente de beschikking over een onderhoudsplan. Door het structureren van de aanpak voor het onderhoud zijn de kosten voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt en is een tijdsschema opgezet. Met het invoeren van het baggerprogramma wordt uiteindelijk niet alleen de afwatering verbeterd, maar zullen ook de water- en waterbodemkwaliteit zich positief ontwikkelen. Het baggerplan kan zowel uitvoerings- als beleidsondersteunend gebruikt worden.

Met dit baggerplan voldoen we aan onze wettelijke verplichtingen. De watergangen waarvoor de gemeente Waadhoeke onderhoudsplichtig is en die liggen in de kernen van de gemeente zijn opgenomen in dit baggerplan. Evenals de verplichting om uiterlijk 2025 het aan het Wetterskip over te dragen stedelijk water conform de afspraken te kunnen overdragen.

De volgende wateren zijn niet in het baggerplan opgenomen:

- watergangen gelegen in het landelijk gebied, deze zijn voor ca. 90 % in onderhoud bij het waterschap
- nautisch vaarwater (dit is water bestemd voor (recreatie) scheepvaart), bestaande uit "opfearten" die niet als vaarweg zijn geclassificeerd,
- reeds overgedragen (secundaire en hoofd)watergangen in de voormalig gemeente Menameradiel die binnen de Overdracht Stedelijk Waterbeheer (OSW) vallen. Deze watergangen zijn in beheer en onderhoud overgegaan naar het Wetterskip Fryslân .

Er wordt gewerkt conform het Baggerplan 2022-2030.

Beheerplan begraafplaatsen (2023-2026)

Dit beheerplan is op 1 juni 2023 vastgesteld en gaat in op het beheer van de vier gemeentelijke begraafplaatsen. Dit zijn de begraafplaatsen in Franeker, St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie. De overige begraafplaatsen zijn niet in eigendom en beheer bij gemeente Waadhoeke.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan begraafplaatsen 2023-2026.

Beheerplan tractie (2023-2026)

Het beheerplan Tractie 2023-2026 vast te stellen is op 30 maart 2023 door de raad vastgesteld.

Naast een leidraad voor het dagelijks beheer wordt met het beheerplan tractiemiddelen een inzichtelijk beeld gegeven in onderwerpen als de aanschaf, het beheer, onderhoud, vervanging en exploitatie van het gemeentelijk materieel.

Er wordt gewerkt conform het beheerplan Tractie 2023-2026.

Tabel

Lasten (Bedragen x € 1.000)	Vastgesteld op	Looptijd	2023	2024	2025	2026	2027
Beheerplan Wegen	30-3-2023	2023-2026	2.838	2.929	2.929	2.929	2.929
Beheerplan Openbaar Groen	20-7-2023	2023-2026	2.707	3.051	3.051	3.051	3.051
Beheerplan Civiele Kunstwerken	30-3-2023	2023-2026	500	606	606	606	606
Gemeentelijk Rioleringsplan	27-2-2020	2020-2024	2.948	3.343	3.438	3.532	3.627
Beheerplan Openbare Verlichting	3-9-2020	2019-2029	333	333	333	333	333
Beheerplan Gebouwen	29-6-2023	2023-2032	808	808	808	808	808
Beheerplan Buitensportaccommodaties	28-10-2021	2022-2026	534	534	534	534	534
Baggerplan	11-11-2021	2022-2030	72	72	72	72	72
Beheerplan begraafplaatsen	1-6-2023	2023-2026	26	26	26	26	26
Beheerplan tractie	30-3-2023	2023-2026	502	502	502	502	502
Beheerplan Speelplaatsen	-	-	81	214	214	214	214
Totale lasten			11.348	12.418	12.512	12.607	12.701

In vorenstaande tabel zijn de structurele lasten voor onderhoud kapitaalgoederen opgenomen. Deze lasten betreffen uitgaven voor klein/regulier of jaarlijkse onderhoud en dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen voor groot onderhoud. Dus niet de lasten voor inzet eigen personeel, kapitaallasten en overhead. In de kolom 2023 zijn de bedragen tot en met de 7e begrotingswijziging 2023 opgenomen.

De financiële gevolgen van het beheerplan Openbaar Groen zijn in de 8e begrotingswijziging 2023 verwerkt maar zijn alvast in de tabel verwerkt.

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud kapitaalgoederen.

Voor speelplaatsen is nog geen beheerplan vastgesteld. Het beschikbare budget is voor regulier/klein of jaarlijks onderhoud en vervanging speeltoestellen.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Op grond van de wet Financiering decentrale overheden (Fido) is door de gemeenteraad het Treasurystatuut 2022 voor onze gemeente vastgesteld in de raadsvergadering van november 2021. Daarin is opgenomen het uitvoeringsbesluit Treasury, zoals deze is vastgesteld in de vergadering van B&W in november 2021.

Uitgangspunten begroting

In de begroting 2024 is voor wat betreft het financieringstekort uitgegaan van een percentage van 1,0. Echter is er wat betreft de financiering in de begroting 2024 sprake van een overschot.

Conform het vastgelegde beleid wordt de bespaarde rente van 2% (over de reserves en voorzieningen) ten gunste van de exploitatie gebracht.

Treasurybeheer

Algemeen

De financiële administratie is primair ingericht op budgetbeheer en minder op het volgen van kasstromen. Dit heeft tot gevolg dat investeringen budgettair snel worden verwerkt, maar dat er minder zicht is op (meerjaren) gevolgen voor de treasury.

Renterisicobeheer

In de wet Fido is een norm gegeven voor de omvang van het renterisico. Onder renterisico wordt verstaan de gevoeligheid van de financiële positie van de organisatie voor renteschommelingen. De beheersing bestaat eruit, dat de herfinanciering gelijkmatig gespreid moet worden.

Renterisiconorm

De basis van de norm is de omvang van de begroting. Het percentage is 20%. De gemeentelijke aflossingsverplichtingen bevinden zich ruim binnen deze norm.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Bedragen x € 1.000
Begroting 2024 (afgerond)	163.000
Renterisiconorm	32.600
Aflossingen	1.491
Ruimte onder de risiconorm	31.109

Beschrijving renterisiconorm

De renterisiconorm stelt in de kern dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer dan 20% van de begroting mogen bedragen. Het maximum percentage van 20% moet voor de komende vier jaar worden berekend op basis van de begroting voor het komende jaar.

De norm is bedoeld om het budgettaire risico van rentestijgingen te maximeren. Het gaat erom dat openbare lichamen bewust omgaan met de risico's van langlopende financiering, vooral het renterisico bij herfinanciering. Hoe meer de looptijd van schuld gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. Als de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen worden begrensd tot 20% van de begroting, leidt een rentestijging van 1 procentpunt tot 0,2 procentpunt hogere rentelasten op de begroting. Als de rente met 5 procentpunt stijgt, stijgen de rentelasten op de begroting met 1 procentpunt.

Kasgeldlimiet

Bij een begrotingsomvang van ± € 163 miljoen bedraagt de toegestane kasgeldlimiet 8,5% van dit bedrag ofwel € 13,8 miljoen (afgerond). Het aantrekken van langlopende leningen zal bij de verwachte renteontwikkeling niet eerder gebeuren dan op het moment, dat de kasgeldlimiet nagenoeg wordt bereikt.

(bedragen x € 1.000)

KASGELDLIMIET 2024					
	1: jan-mrt	2: apr-jun	3: jul-sep	4: okt-dec	Jaar
Vlottende schuld					
Opgenomen gelden < 1 jaar					
Schuld in rekening-courant	4.069				1.017
Gestorte gelden door derden < 1 jaar					
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld					
Totaal vlottende schuld	4.069	0	0	0	1.017
Vlottende middelen					
Uitgeleende gelden < 1 jaar					
Contante gelden in kas					
Tegoeden in rekening-courant		777			194
Overige uitstaande gelden < 1 jaar					
Totaal vlottende middelen	-	777	-	-	194
Toets kasgeldlimiet					
Totaal netto vlottende schuld	4.069	0	0	0	1.017
Toegestane kasgeldlimiet	13.855	13.855	13.855	13.855	13.855
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	9.786	13.855	13.855	13.855	12.838

Intern liquiditeitenbeheer

Aan de interne liquiditeitsplanning wordt de nodige aandacht besteed. Mede in het kader van de planning- en controlfunctie zal elke afdeling betrokken worden bij de verdere invoering van de liquiditeitsplanning.

Bij de huidige renteontwikkeling in relatie tot het in de begroting opgenomen rentepercentage achten wij het risico van mis schattingen minimaal.

Gemeentefinanciering

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten en investeringen wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen dat steeds gekeken wordt naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente. Bij de huidige verwachtingen over de renteontwikkeling wordt eerst maximaal met kort geld gefinancierd. Pas wanneer de kasgeldlimiet wordt genaderd wordt overgegaan tot het aantrekken van middelen op lange termijn. De termijn wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende looptijden van de leningen.

Wet HOF

De inwerkingtreding van de wet HOF (Houdbare OverheidsFinanciën) zal gaandeweg leiden tot een EMU-macronorm voor de decentrale overheid als geheel. De praktijk op dit moment wijst uit, dat het weinig effect heeft voor de gemeentelijke financiering.

Schatkistbankieren

Voor zover de gemeente overtollige middelen heeft worden die afgeroomd ten gunste van de schatkist vanaf een drempelbedrag. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag schatkistbankieren verhoogd, dit moet de administratieve lasten verlagen. Het drempelbedrag wordt vanaf 1 juli 2021 als volgt bepaald:

Voor gemeenten met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan 2% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Voor gemeenten met een begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen (2% x 500 miljoen) plus 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat boven de € 500 miljoen komt. Voor Waadhoeke is het drempelbedrag ± € 3.260.000.

Rentetoerekening

Hieronder wordt inzicht gegeven in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Belangrijke punten bij de rentetoerekening zijn:

- De rente die aan de grondexploitatie doorberekend mag worden, bedraagt het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningportefeuille maal de verhouding Vreemd Vermogen/Totaal Vermogen. Het percentage mag afgerond worden op maximaal 0,5% naar boven of beneden. (notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV). In de begroting 2024 en de toekomstige grexen bedraagt deze rente 2,0%.
- Er mag bespaarde rente berekend worden over reserves en voorzieningen. Het rentepercentage wat gehanteerd wordt in de begroting 2024 bedraagt 2%.
- De rente moet over alle investeringen omgeslagen worden op basis van een omslagpercentage waarbij het renteresultaat maximaal 0,5% af mag wijken van de door te berekenen rente. In de begroting 2024 wordt gerekend met 2,5%.

Op basis van de rentetoerekening ontstaat een renteresultaat van afgerond € 108.000 negatief. Dit bedrag is doorbelast aan de taakvelden.

Rentetoerekening	Begroting 2024
(bedragen x € 1.000)	
a. Externe rentelasten korte en lange financiering	794
b. Externe rentebaten	-
c. Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	204
d. Bespaarde rente (reserves en voorzieningen)	1.473
Aan taakvelden door te berekenen rente	2.267
Vaste rente (o.a. annuïteit)	-
Omslagrente	2.159
e. Totaal doorberekende rente	2.267
Renteresultaat (positief is meer doorbelast)	-108

Overzicht gehanteerde rentepercentages

Omschrijving	Begroting 2024
Gewogen gemiddelde leningen portefeuille	3,00%
Investerings	3,00%
Financieringstekort	1,00%
Bespaard	2,00%
Grondexploitatie	2,00%
Omslag	2,50%

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie heeft onze doorlopende aandacht. In het Treasurystatuut 2022 is het door het College van Burgemeester en wethouders vastgestelde uitvoeringsbesluit als bijlage opgenomen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

Deze paragraaf is gewijd aan de bedrijfsvoering van de gemeente, dat wil zeggen de manier waarop de processen zijn georganiseerd, worden aangestuurd en de manier waarop de bedrijfsmiddelen worden ingezet.

Hybride werken

De coronapandemie heeft grote gevolgen gehad voor het werken in de gemeentelijke organisatie. Het hybride werken, waarbij werkzaamheden deels thuis, deels op kantoor of op locatie in de gemeente is onderdeel van het dagelijks werk geworden.

De technische faciliteiten en ondersteuning om thuis te kunnen werken zijn goed geregeld. Deze manier van werken paste al goed in onze werkplekfilosofie. Ook levert het hybride werken een passende bijdrage aan ons duurzaamheidsbeleid.

Arbeidsmarkt

Ook de gemeentelijke organisatie van Waadhoeke merkt de gevolgen van krapte op de arbeidsmarkt. Het wordt steeds lastiger om specifiek geschoold en ervaren personeel te vinden. Dit betekent dat ook naar andere wegen wordt gezocht. Zo leiden we, zo nodig, zelf personeel op en we zijn gestart met traineeships voor de duur van 2 jaar. Ook de arbeidsmarktcampagne is vernieuwd.

De eerste ervaringen zijn positief. Om goed te kunnen inspelen op de ontwikkelingen van de komende jaren werken we aan strategische personeelsplanning. Hierbij kijken we wat de komende jaren grote ontwikkelingen zijn (bv digitalisering, sociale inclusie, vergrijzing) en waar we op het gebied van persoonlijke - en organisatieontwikkeling extra op moeten inzetten.

Duurzaamheid

Vanuit het duurzaamheidsbeleid is aan de interne bedrijfsvoering een nieuwe functie toegekend. Doel is om de duurzaamheid in de organisatie en bedrijfsvoering te vergroten.

Managementfilosofie

In het document Managementfilosofie en hoofdstructuur van de gemeente Waadhoeke is vastgelegd hoe wij de organisatie besturen, managen, ontwerpen en inrichten. Hierin zijn ook de kernwaarden van en voor onze organisatie opgenomen:

1. Vertrouwen;
2. Integer en betrouwbaar;
3. Klantgericht;
4. Doel- en resultaatgericht;
5. Omgevingsbewust.

Onze kernwaarden zijn de basis voor ons handelen en voor de identiteit van onze organisatie en medewerkers; ze vormen ons DNA. Op de kernwaarden zijn we intern en extern aanspreekbaar.

Bij het verder ontwikkelen van de organisatie worden ook andere rollen van management en medewerkers gevraagd waardoor we in staat zijn bij te dragen aan de (complexe) vraagstukken die zich voordoen in de veranderende samenleving. Voor het management betekent dit coachend leidinggeven, leren, faciliteren, antennefunctie versterken, innoveren en strategisch denken. Voor medewerkers meer “mogelijk maken dat”, van buiten naar binnen denken, integraal denken en doen en verantwoordelijkheid nemen. Om dit te realiseren werken we aan een duurzame inzet van medewerkers, zodat kennis, houding en gedrag passen bij de gevraagde dienstverlening. Met

duurzame inzetbaarheid wordt rekening gehouden met de verschillende fasen van het leven en de loopbaan van medewerkers.

Human Resource Management

Organisatieontwikkeling

Vanuit het Organisatieontwikkelplan, dat gericht is op het vertalen van de managementfilosofie van Waadhoeke in gedrag, gaat ook in 2024 aandacht uit naar de vaardigheden die nodig zijn om deze ambities waar te maken.

Per 1 juli 2023 zijn de bedrijfsvoeringsgerichte afdelingen samengevoegd in één afdeling Bedrijfsvoering, met drie teams: Financiën, Informatievoorziening en Organisatieondersteuning. De nieuwe afdeling krijgt verder vorm in 2024. Interne dienstverlening en duurzaamheid zijn hierbij belangrijke organisatiethema's.

Opleidingen

Een deel van de opleidingen is verankerd in het OOP. Daarnaast heeft iedere afdeling zijn eigen decentrale budget. Hiervoor is 2% van de loonsom gereserveerd. Centrale en actuele thema's zijn o.a.: Integriteit, Informatieveiligheid en privacy, Persoonlijke ontwikkeling (MapsTell), Juridische kwaliteitszorg, Duurzaamheid en On-boarding (nieuwe collega's). Ook de online leeromgeving wordt geactualiseerd.

Communicatief vaardig, digitaal vaardig, doener, durf, omgevingsbewust, persoonlijk leiderschap én een actieve houding. Dit zijn de kwaliteiten die we erg belangrijk vinden. Om deze kwaliteiten in huis te hebben, verwachten we dat we met elkaar blijven ontwikkelen. Daarom investeren we in leren & ontwikkelen.

Strategische personeelsplanning (SPP)

In 2022 is het MO gestart met strategische personeelsplanning. Toekomstgericht. Elke manager denkt na over wat er op de eigen afdeling speelt en welke ontwikkelingen er zijn. Kunnen we blijven en mee met nieuwe ontwikkelingen? Hebben we voldoende medewerkers met de juiste kwaliteiten? Nu de arbeidsmarkt krappere wordt en ontwikkelingen steeds sneller gaan, is het nog belangrijker om te ontdekken wat nodig is en welke acties we ondernemen. Vanuit SPP is onderstaande ambitie geformuleerd.

Ambitie 2025

- Wij willen een aantrekkelijke werkgever zijn.
- Wij leren, experimenteren en delen kennis en ervaring met elkaar.
- Wij werken in dialoog zowel binnen als buiten de organisatie.
- Wij maken het mogelijk om talenten zo breed mogelijk in de organisatie in te zetten.
- Wij maken maximaal gebruik van technologische mogelijkheden.

Traineeprogramma

In 2023 zijn 9 trainees werkzaam in Waadhoeke. Deze brengen zeker de gewenste beweging mee. Met een aantal trainees kunnen we structurele vacatures invullen. Ook volgend jaar volgt een traineeprogramma.

Arbeidsomstandigheden

Gemeente Waadhoeke streeft naar optimale arbeidsomstandigheden voor alle medewerkers. Er moet veilig gewerkt kunnen worden.

In 2023 is de Riciso-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) op het gebied van de arbeidsomstandigheden opnieuw uitgevoerd. Doel hiervan is de stand van zaken op het gebied van arbeidsomstandigheden en eventuele knelpunten en verbeterpunten in beeld te brengen. Dit leidt uiteindelijk tot een Plan

van Aanpak voor de jaren 2024 tot en met 2026. De maatregelen uit dit PvA worden vanaf 2024 uitgevoerd.

Vanuit de Arbo-wet is het verplicht preventiemedewerkers aan te stellen. Voor onze organisatie zijn, verspreid over alle locaties, inmiddels 4 aangewezen en opgeleid. Taak van de preventiemedewerkers is ondersteunen bij het voldoen aan de arbo-wet, het meewerken aan uitvoeren van maatregelen uit het PvA en het samenwerken met en adviseren aan de OR, bedrijfsarts en arbodienst.

Rechtspositie- en arbeidsvoorwaardenbeleid

De CAO voor de sector gemeenten loopt tot 1-1-2024. In het laatste akkoord zijn afspraken gemaakt over verlof en vitaliteit, (bovenwettelijke) sociale zekerheid, ouderschaps- en WAZOverlof, duurzame mobiliteit en thuiswerkvergoeding. Inmiddels is de inzet vanuit de werkgevers voor de CAO 2024 bekend. Belangrijkste speerpunten daarin zijn arbeidsmarkt en toelagen, vitaliteitsbeleid en een verdere modernisering van arbeidsvoorwaarden.

Vanuit het werkbelevingsonderzoek en gelet op de situatie op de arbeidsmarkt en de aantrekkelijkheid van gemeente Waadhoeke als werkgever is de wens uitgesproken om ons (lokale) arbeidsvoorwaardenbeleid/beloning tegen het licht te houden. In 2023 is dit gebeurd en zijn voorstellen gedaan om ons pakket aan arbeidsvoorwaarden aan te vullen en op onderdelen te wijzigen. De voorstellen liggen op het terrein van uitbreiden van doelen in het IKB, invoeren van een gedifferentieerde reiskostenvergoeding woon-werk, verhogen van het IKB, aanschaf elektrische auto's voor dienstreizen en invoer van een regeling m..bt. gratificaties.

Daarnaast gaan we onderzoeken of er aanleiding is om de conversietabel t.b.v. de functiewaardering aan te passen en zal er een organisatiebrede onderhoudsronde op het functieboek en functieindeling plaatsvinden, waarvan het financieel effect nog niet bekend is.

De uitwerking van deze voorstellen én de verdere besluitvorming hierover vindt plaats in het najaar van 2023. Uiterlijk medio 2024 zijn de voorstellen ingevoerd en is de onderhoudsronde afgerond.

Informatievoorziening

De digitale transformatie gaat in een steeds hoger tempo. Zowel landelijk als regionaal gaan we steeds meer en breder samenwerken om sneller te kunnen acteren op vragen vanuit onze samenleving. Regionaal werken we samen met het Shared Service Centre, gemeente Leeuwarden en gemeente Noardeast-Fryslân.

Dit betekent dat de bestaande (digitale) processen verder moeten worden gestandaardiseerd en gedigitaliseerd. Het doel hiervan is om inwoners, bedrijven en interne organisatie maximaal te kunnen ondersteunen. Om dit te doen maken we gebruik van de landelijk en regionaal beschikbare kennis en ervaring en samenwerking. Elkaar versterken en leren van elkaar.

Een aantal concrete voorbeelden waarmee we aan de slag gaan voor 2024 zijn:

- Implementatie nieuw Belastingstelsel;
- Uitbreiding processen in E-Diensten (waarbij de inwoners meer diensten digitaal kunnen aanvragen);
- Doorontwikkeling datagestuurd werken en sturen;
- Doorontwikkeling Digitale Werkplek
- In gebruik name van een huur en pacht administratie applicatie;
- Onderzoek inzet digitale bewaarplaats voor ons digitale archief (e-depot).

Planning & Control

De opzet van de P&C-cyclus is vastgelegd in de nota Planning & Control. De instrumenten die ten dienste staan van de gemeenteraad om invulling te kunnen geven aan zijn rol zijn de kadernota, de programmabegroting, de tussentijdse rapportages en de jaarstukken. De P&C-documenten worden

in de softwaretool LIAS opgesteld. In de Auditcommissie worden de (onderdelen van de) P&C-cyclus geëvalueerd.

Rechtmatigheid/ Doelmatigheid en doeltreffendheid/ Interne controle

Rechtmatigheidsverantwoording naar college met ingang van boekjaar 2023

Elk jaar wordt door de gemeenteraad een controleprotocol vastgesteld, waarin de kaders voor de rechtmatigheidstoets zijn vastgelegd. Controle op rechtmatigheid heeft alleen maar zin als dit in samenhang gebeurt met een goede administratieve organisatie, een waarneembare interne controle, beschreven actuele processen en een goede dossiervorming.

Met ingang van verslagjaar 2023, dus in 2024, moet het college van burgemeester en wethouders in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording afgeven. Op die wijze legt het college expliciet verantwoording af over het rechtmatig handelen in de organisatie. Eventueel geconstateerde afwijkingen, voor zover deze boven de door de Raad vast te stellen grens uitkomen, moeten worden vermeld. Deze worden automatisch onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening en zijn daarmee onderdeel van het getrouwheidsoordeel van de accountant.

Het is de bedoeling dat in de paragraaf Bedrijfsvoering, onderdeel van het jaarverslag, het college uiteenzet hoe de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen. Daartoe heeft het college een controle- en rapportagesysteem nodig, om zicht te hebben op de relevante rechtmatigheidsaspecten in de organisatie, de risico's op afwijkingen en de daarop genomen beheersmaatregelen, alsmede (een toetsing op) de werking van deze beheersmaatregelen en de uitkomsten daarvan. De huidige interne controlestructuur biedt daartoe al de nodige handvatten.

Net als in de huidige situatie, waarin de Raad bevoegd is om de materialiteitsgrenzen en het normenkader vast te stellen, blijft dat ook gelden na de overgang van accountant naar college. In de Auditcommissie (20 oktober 2020) zijn afspraken gemaakt over hoe invulling te geven aan deze rechtmatigheidsverantwoording en in die commissie is afgesproken de verantwoordingsgrens te bepalen op 3% van de totale lasten.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Met het instellen van de externe rekenkamerfunctie heeft de gemeenteraad het instrument om de doelmatigheid en doeltreffendheid van gemeentelijke beheershandelingen nader te laten onderzoeken.

Het opstellen van een plan van aanpak interne onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid en het daadwerkelijk uitvoeren hiervan is vastgelegd in de verordening 213a. Dit is een verantwoordelijkheid van het college. De "eigen" onderzoeksthema's worden met de rekenkamer afgestemd.

Interne controle

Gemeente Waadhoeke heeft een intern controleplan dat jaarlijks moet worden vastgesteld. De rechtmatigheidscontroles en de interne controles vinden in samenhang plaats.

Frauderisicoanalyse

Er is een frauderisicoanalyse, waarin de frauderisico's in beeld zijn gebracht en waarbij is aangegeven in hoeverre deze worden afgedekt door de getroffen interne beheersmaatregelen. Het document wordt jaarlijks aangepast en aangevuld.

Voor verstrekkingen is er sprake van M&O (misbruik en oneigenlijk) beleid, aangezien de uitkeringen en voorzieningen Wmo en Jeugd door de Dienst worden verstrekt ligt de uitvoering van dit beleid met name daar.

Continuïteitsrisico's

De continuïteit van de gemeente als instelling kent in geval van nood achtervang door de steun van het rijk in de vorm van de artikel 12 status.

Er zijn geen voornemens/besluiten om in de nabije toekomst belangrijke taken/activiteiten te beëindigen.

Risicomanagement

Risicobewustheid/risicomanagement wordt binnen de organisatie onder de aandacht gebracht. Om dit te ondersteunen is de digitale tool NARIS aangeschaft voor nadere analyses en presentaties.

Risicomanagement voor de beoordeling van verbonden partijen wordt op provinciale schaal in samenwerking met collega's van andere gemeenten opgepakt.

Facilitair

De gemeentelijke organisatie wordt voorzien van facilitaire ondersteuning en advies. Praktisch gezien betekent dit een goede, veilige werkplek en een passende (facilitaire) dienstverlening.

Medewerkers van onze organisatie mogen erop vertrouwen dat zij hun werk optimaal kunnen uitvoeren. Een goede facilitaire dienstverlening zorgt ervoor dat medewerkers zich bezig kunnen houden met het primaire proces. De focus ligt op een veilige, goede werkplek op kantoor én thuis.

We nemen waar mogelijk verantwoordelijkheid op het gebied van duurzaamheid en fairtrade.

Voorbeelden zijn o.a.:

- Verduurzamen aanbod eet/werkcafé
- Aanbesteding schoonmaak
- Aanbesteding dienstauto's
- Terugbrengen assortiment kantoorartikelen.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn, volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), samenwerkingsverbanden (rechtspersonen) waarin de gemeente een direct bestuurlijk én financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Deze verbindingen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. De rechtsvorm die daarvoor wordt gekozen kan variëren, afhankelijk van de activiteiten. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een verbonden partij met een publiekrechtelijke grondslag (gemeenschappelijke regeling), maar ook met een privaatrechtelijke grondslag (vennootschap).

In de financiële verordening ex art. 212 is aangegeven dat met betrekking tot verbonden partijen is gekozen voor een paragraaf en niet voor een vierjaarlijkse beleidsnotitie.

Kader/beleid gemeenteraad

Wettelijke kaders

Er is een aantal wettelijke kaders en verplichtingen inzake verbonden partijen. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn algemene voorschriften omtrent verbonden partijen opgenomen. De gemeentelijke financiële verordening ex art. 212 bevat minimumvereisten omtrent informatievoorziening in de gemeentelijke planning & control producten. Daarnaast bepaalt de rechtsvorm van de verbonden partij welke wettelijke kaders en verplichtingen meer specifiek van toepassing zijn, bijvoorbeeld de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

Beleid

Gemeente Waadhoeke kan niet alle taken zelf uitvoeren. Soms omdat wettelijke bepalingen samenwerking voorschrijven (zoals bij de Veiligheidsregio), soms om taken adequaat en efficiënt uit te kunnen voeren (zoals bij ICT).

Grip op samenwerkingsverbanden

Als taken op afstand worden georganiseerd/uitgevoerd dan moet de gemeente invloed kunnen uitoefenen en de voortgang en financiële kaders kunnen controleren en bewaken. Dit vraagt van de gemeente professioneel opdrachtgeverschap en een gedegen inhoudelijke en procesmatige sturing.

Aangaan nieuwe participaties

Bij het eventueel aangaan van nieuwe participaties zijn er drie invalshoeken van waaruit de afweging over deelname wordt gemaakt: het publiek belang, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de financiële voorwaarden.

Publiek belang

Het doel van de verbonden partij moet passen in de doelstellingen van de gemeente zoals geformuleerd in de programmabegroting en daaraan ondersteunend zijn. Door het aangaan van de participatie kunnen gemeentelijke doelstellingen meer doelmatig en doeltreffend worden gerealiseerd.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Bij het aangaan van een nieuwe participatie is het helder hoe de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen gemeente en verbonden partij zijn geregeld. Met de verbonden partij worden afspraken gemaakt over het aanleveren van verantwoordingsgegevens die passen in de cyclus van planning en control van de gemeente.

Financiële voorwaarden

De (financiële) risico's die de gemeente loopt dienen onderkend en inzichtelijk te zijn. Rapportage hierover vindt plaats in de planning & control documenten (paragraaf verbonden partijen en risicoparagraaf). Voorafgaand aan de daadwerkelijke participatie moet inzichtelijk zijn welke (financiële) consequenties uittreding met zich mee zal brengen (beëindiging participatie).

Wijzigen / beëindigen van participaties

Het staat de gemeente vrij om terug te komen op afspraken die gemaakt zijn bij het aangaan van een verbonden partij. Wel zijn daaraan altijd regels, voorschriften en (financiële) consequenties verbonden.

Informatievoorziening

Voor wat betreft betrokkenheid van gemeenteraden bij gemeenschappelijke regelingen hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

1. Het zwaartepunt van democratische gemeenteraadscontrole wordt verlegd naar "sturing vooraf": doelen en indicatoren zijn helder geformuleerd;
2. Beleidsplannen in conceptstadium en politiek gevoelige informatie worden voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad;
3. Verantwoordingsinformatie en controle vindt plaats via de reguliere gemeentelijke planning- en control cyclus;
4. De gemeenschappelijke regeling stelt éénmaal per raadsperiode een evaluatierapport op en de gemeenteraad bespreekt dit evaluatierapport.

Stukken waarover de raad een zienswijze kan geven (begrotingen etc.) worden voor wensen en bedenkingen op de agenda geplaatst, overige stukken (jaarverslagen etc.) ter kennisneming.

1. Gemeenschappelijke regelingenDienst Sociale Zaken en werkgelegenheid Noardwest-Fryslân

Wijze van belang/doelstelling: De taak van de Dienst SoZaWe is het uitvoeren van sociale voorzieningen zoals de Wwb (Wet, werk en bijstand), WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) het minimabeleid (Financieel Vangnet) en overige wetten op de terreinen van sociale zekerheid en gesubsidieerde arbeid waarvan de uitvoering aan de gemeentebesturen is opgedragen.

Met ingang van 1 januari 2015 hebben de gemeenten extra taken gekregen in het kader van de drie decentralisaties van de Jeugdwet, de Participatiewet en de nieuwe Wmo. De Dienst fungeert als backoffice van deze drie decentralisaties.

Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van aantal inwoners dat gebruik maakt van de beschikbare voorzieningen.

Omvang bijdrage: € 53.473.618.

Eigen vermogen: 1 januari 2024: € 654.806;
1 januari 2025: € 654.806.

Vreemd vermogen: 1 januari 2024: € 11.350.000;
1 januari 2025: € 11.350.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.

Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.

Opmerkingen: De cijfers van het financieel belang zijn op basis van de concept begroting 2024.

FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing)

Wijze van belang/doelstelling: Inzetten voor een betere en veilige leefomgeving in Fryslân door vergunningen te verstrekken, toezicht te houden, te handhaven daar waar nodig en advisering op het gebied van op het gebied van licht, geluid, trillingen, bodem, energie, externe veiligheid en juridische zaken.

Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van de feitelijke afname van ingezette uren per taak (basistaken).

Omvang bijdrage: € 1.087.587.

Eigen vermogen: 1 januari 2024: € 1.400.000;
1 januari 2025: € 1.400.000.

Vreemd vermogen: 1 januari 2024: € 1.300.000;
1 januari 2025: € 1.300.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.

Risico's: Een eerste risico is dat de gemeente is verantwoordelijk voor tekorten die ontstaan binnen de FUMO.

Een tweede risico is dat het uurtarief van de FUMO gebaseerd is op een productiviteitsnorm. Deze norm zit op 1.360 uur op jaarbasis. De afgelopen jaren zijn stappen gezet om deze productiviteitsnorm te behalen. Echter is deze norm tot op heden nog niet gehaald. Dit brengt een financieel risico met zich mee, omdat de totale loonkosten over minder productieve uren verdeeld moeten worden. Dit leidt tot een hoger uurtarief voor alle deelnemers en kan betekenen dat de gemeente Waadhoeke uiteindelijk een hogere bijdrage moet betalen.

Een laatste risico is de implementatie van de Omgevingswet in 2024. De invoering per 1 januari 2024 staat inmiddels vast. Dit zal een uitzetting van de formatie betekenen bij de FUMO.

Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de ontwerpbegroting 2024 van de FUMO.

Hûs en Hiem

Wijze van belang/doelstelling: Welstands- en monumentenadviesering voor de deelnemende gemeenten.

Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij in de kosten van Hûs en Hiem naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.

Omvang bijdrage: € 75.238.

Eigen vermogen: 1 januari 2024: € 338.222;
1 januari 2025: € 338.222.

Vreemd vermogen: 1 januari 2021: € 443.000;
1 januari 2022: € 421.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: nihil.

Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten. Het effect van de invoering van de omgevingswet op de hoeveelheid advies aanvragen is onduidelijk. Vooralsnog wordt uitgegaan van gelijkblijvende hoeveelheid aan aanvragen, ook gezien de krapte op de huizenmarkt en de daarmee gepaarde wens om meer huizen te bouwen.

Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de ontwerpbegroting 2024 van Hûs en Hiem.

Fryslân-West

Wijze van belang/doelstelling: Samen met nv Empatec vormt deze gemeenschappelijke regeling het sociale werkbedrijf dat onder de naam van Empatec en Pastiel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek biedt (Empatec) of deze begeleidt/re-integreert naar een zinvolle werkplek (Pastiel).

Financieel belang: Doorberekening aan de gemeente vindt plaats op basis van het daadwerkelijk aantal werknemers met een Wsw-status dat werkzaam is bij Fryslân-West, andere schappen of in Begeleid Werken. De bijdrage per Wsw'er is op € 1.800 per jaar geraamd voor de begroting 2024.

Omvang bijdrage: € 5.817.498.

Eigen vermogen: 1 januari 2024: € 8.276.000;
1 januari 2025: € 8.533.000.

Vreemd vermogen: 1 januari 2024: € 932.000;
1 januari 2025: € 932.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: nihil

Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.

Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de concept eerste begroting 2024 van Fryslân-West.

De Marrekrite

Wijze van belang/doelstelling: De Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 33 kilometer aan vrije ligplaatsen midden in de natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Daarnaast beheert en onderhoudt De Marrekrite het fietsknooppuntennetwerk, het wandelknooppuntnetwerk en de toeristische opstappunten.

Financieel belang: De gemeente Waadhoeke draagt met een deelnemersbijdrage bij aan de GR. Voor 2023 is de bijdrage van de gemeente Waadhoeke € 40.138. Voor de meerjarenraming is een jaarlijks indexatie van 2% per jaar opgenomen.

Omvang bijdrage: € 40.138.

Eigen vermogen: 1 januari 2024: € 4.250.134;
1 januari 2025: € 4.004.436.

Vreemd vermogen: 1 januari 2024: € 3.906.667;
1 januari 2025: € 3.753.333.

Omvang resultaat begrotingsjaar: het verwachte resultaat is € 31.399 positief.

Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.

Opmerking: De cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2024 van de Marrekrite.

Veiligheidsregio Fryslân

Wijze van belang/doelstelling: Binnen de Veiligheidsregio Fryslân werken de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners samen aan brandweezorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Financieel belang: De vastgestelde bijdrage in het nadelig saldo voor de programma's gezondheid en crisisbeheersing wordt verdeeld op basis van het inwonertal. In afwijking hiervan heeft het algemeen bestuur besloten de bijdrage voor het programma Brandweer te verdelen op basis van de verdeling van het cluster openbare orde en veiligheid (OOV) binnen de algemene uitkering uit het Gemeentefonds die de gemeenten jaarlijks ontvangen.

Omvang bijdrage: Voor 2024 is de bijdrage van onze gemeente € 5.666.038.

Eigen vermogen: 1 januari 2024 € 7.801.000;
1 januari 2025 € 7.000.000.

Vreemd vermogen: 1 januari 2024 € 80.075.000;
1 januari 2025 € 93.445.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.

Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.

Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de programmabegroting 2024 van de Veiligheidsregio Fryslân.

2. Vennootschappen en cooperaties

Afvalsturing Friesland (Omrin)

Wijze van belang/doelstelling: Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.

Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 94.500 (210 aandelen à € 450).

Eigen vermogen: 1 januari 2023: € 61.055.000;
1 januari 2024: € 64.757.000.

Vreemd vermogen: 1 januari 2023: € 132.770.000;
1 januari 2024: € 128.437.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Netto resultaat na belasting is naar verwachting € 4.360.000.

Risico's: Geen bijzonderheden.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van de begroting 2023, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Wijze van belang/doelstelling: Duurzaam bijdragen aan het laag houden van de kosten van de maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.

Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 335.798 (134.319 aandelen à € 2,50).

Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 5.062 miljoen;
1 januari 2023: € 4.615 miljoen.

Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 143.995 miljoen;
1 januari 2023: € 107.459 miljoen.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat over 2022 was € 300 miljoen.

Risico's: Geen bijzonderheden.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.

NV Fryslân-Miljeu (concern)

Wijze van belang/doelstelling: Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.

Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 96.330 (21.265 aandelen à € 4,53).

Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 11.487.000;
1 januari 2023: € 11.303.000.

Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 25.340.000;
1 januari 2023: € 23.497.000.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat over 2021 was € 1.432.000 na bestemming en belastingen.

Risico's: Geen bijzonderheden.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Wijze van belang/doelstelling: Het behartigen van het 50%-belang in de Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland. EPZ is de eigenaar van de kerncentrale in Borsele.

Financieel belang: € 19.041 aandelenkapitaal.

Eigen vermogen: 1 januari 2023: € 1.463.206.

1 januari 2024: € 0.

Vreemd vermogen: 1 januari 2023: € 9.914.

1 januari 2024: € 0.

Omvang resultaat begrotingsjaar: - € 50.000.

Risico's: Gering: Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap. Het aandeel van Waadhoeke is € 19.041.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het programmabegroting van 2024.

Ontwikkelingen: De partij heeft zicht tot doel gesteld om in 2023 de organisatie te ontbinden. De liquide middelen zullen naar rato van het aandelenbelang worden uitgekeerd aan alle deelnemers. Deze deelneming is de laatste die voortkomt uit de verkoop aandelen Essent in 2009.

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Wijze van belang/doelstelling: De coöperatie verzorgt de inkoop van energie voor zeventien Friese gemeenten en de provincie Fryslân.

Financieel belang: De coöperatie verzorgt de inkoop van energie voor de gemeente Waadhoeke.

Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 445.431;

1 januari 2023: € 426.347.

Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 53.156;

1 januari 2023: € 102.988.

Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat na bestemming was - € 19.084.

Risico's: Geen bijzonderheden.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.

3. Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Waddenzeegemeenten

Wijze van belang/doelstelling: De vereniging is een platform voor overleg en informatie- en kennisuitwisseling van die aangelegenheden die het Waddengebied in bestuurlijk zin raken. De vereniging behartigt de belangen van de leden bij de betrokken instanties en doet de uitvoering van gezamenlijke projecten.

Financieel belang: Door de leden wordt contributie betaald.

Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 51.043;

1 januari 2023: -/- € 6.277.

Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 136.361;

1 januari 2023: € 262.924.

Omvang resultaat begrotingsjaar: nihil.

Risico: Gering.

Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022. Om het tekort (negatief eigen vermogen) te dekken én de vereniging te professionaliseren door formatie-uitbreiding heeft de vereniging haar leden gevraagd om een hogere contributie per 2023.

Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke

Wijze van belang/doelstelling: Beheer, onderhoud en restauratie van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke

Financieel belang: Gemeentelijke budgetsubsidie.

Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 237.631;

1 januari 2023: € 269.812.

Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 65.585;

1 januari 2023: € 80.167.

Omvang resultaat begrotingsjaar: nihil.

Risico: Gering.

Opmerkingen: De ontwerpbegroting 2023 van de Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke bevatte geen informatie over de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Daarom zijn de meest recente cijfers (jaarrekening 2022) hiervoor opgenomen. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.

SHPV

Wijze van belang/doelstelling: De coöperatie is samenwerkingsverband van gemeenten door heel Nederland met als doel 'het stimuleren van vernieuwing in de parkeerketen en het faciliteren van gemeenten bij het digitaliseren van parkeerdiensten'.

Financieel belang: Parkeeropbrengsten.

Risico: Gering.

Opmerkingen: De gemeente Waadhoeke heeft nog geen financiële stukken mogen ontvangen van de SHPV. Om deze reden is er nog geen informatie opgenomen over de financiële positie van de SHPV.

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Met het grondbeleid bepaalt de gemeente hoe de ruimtelijke ambities worden gerealiseerd en daarbij speelt grond een centrale rol. Grondbeleid is dus geen doel maar een middel om de gemeentelijke ruimtelijke ambities te realiseren.

Ruimtelijke ambities zijn bijvoorbeeld vastgelegd in een structuurvisie, bestemmingsplan of woonvisie.

Grondbeleid gaat dus verder dan alleen de paragraaf Grondbeleid uit de begroting en de daarin genoemde grondexploitaties. Ook projecten in het kader van de Stads- en Dorpsvernieuwing worden met het grondbeleid gerealiseerd. Ook daar worden immers ruimtelijke doelstellingen gezet en speelt grond een centrale rol.

Het gemeentelijk grondbeleid 2020 - 2024 is op 28 november 2019 door de raad vastgesteld.

Kaders en beleidskeuzes

Het wettelijk kader waarbinnen het grondbeleid zich afspeelt is omvangrijk. Er zijn diverse wetten van toepassing waaronder de Wet ruimtelijke ordening. Voor de financiële verslaggeving is het Besluit begroting en verantwoording (BBV) leidend.

Nota grondbeleid

De gemeenteraad heeft in de raadsvergadering van 28 november 2019 de nota Grondbeleid 2020 - 2024 vastgesteld. Met vaststelling van deze nota zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld.

1. De gemeente Waadhoeke past situationeel grondbeleid toe. Afhankelijke van ambitie, marktinitiatief, grondpositie, risicoprofiel en rendement wordt per situatie bepaald welke positie de gemeente bij de ruimtelijke ontwikkeling inneemt.
2. Bij samenwerking dan wel faciliterend grondbeleid worden de afspraken, waaronder ook het verhaal van kosten, bij voorkeur vastgelegd in een anterieure overeenkomst.
3. Het treffen van een voorziening gebeurt bij een geprognosticeerd verlies op eindwaarde direct ter grootte van dit volledige verlies.
4. De gemeente Waadhoeke hanteert marktconforme grondprijzen met uitzondering van de grondprijs voor sociale huurwoningen en voor sociaal maatschappelijke voorzieningen.

In de paragraaf grondbeleid legt het college verantwoording af over de uitvoering van het grondbeleid. Dit behelst niet alleen de gemeentelijk grondexploitaties (actief grondbeleid) maar ook de projecten die nu in de begroting zijn ondergebracht in het hoofdstuk "stad- en dorpsvernieuwing".

Het college heeft de bevoegdheid om de grondprijzen voor bouw kavels binnen de kaders van het vastgesteld grondbeleid vast te stellen.

Complexen in de gemeente Waadhoeke

De gemeente Waadhoeke heeft in 2024 een in ieder geval 6-tal grondexploitaties, ook wel complexen genoemd: 3 voor bedrijventerreinen en 3 voor woningbouw. Deze complexen worden met een actief grondbeleid ontwikkeld. De gronden zijn door de gemeente aangekocht en bouwrijp gemaakt.

Er wordt nog onderzocht in hoeverre er voor bedrijventerrein Kie 2 en woningbouw St.-Annaparochie Zuidwest sluitende exploitaties mogelijk zijn.

Complexen bedrijventerreinen

1. Kie

De vraag naar kavels is goed te noemen. Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2025 afgesloten worden.

2. Waddenglas

Eind 2022 is de samenwerking met RVO en de provincie beëindigd en gaat de gemeente Waadhoeke zelfstandig verder met dit complex. Tegelijkertijd met de beëindiging heeft de gemeente Waadhoeke besloten om de verkoop voorlopig stop te zetten. Waddenglas ligt in het zoekgebied voor energielandschap en kan daarin mogelijk een rol vervullen. Eind 2023 is meer bekend over het vervolg van Waddenglas.

3. Oudebildtzijl

Er is nog twee kavels beschikbaar voor verkoop. De gronden zijn bouwrijp.

Volgens laatste actualisatie kan dit waarschijnlijk complex per 31-12-2024 afgesloten worden.

Complexen woningbouw

1. Nij Altoenae - uitbreiding 2e fase

De laatste 2 kavels zijn eind 2021 verkocht. Op naastliggend perceel van de gemeente wordt een bouwplan ontwikkeld. Deze ontwikkeling zal wordt t.z.t. opgenomen in deze grondexploitatie.

2. Minnertsga - Hermana 2e fase

Alle kavels zijn verkocht en er wordt volop gebouwd. Nadat de bouwactiviteiten zijn afgerond wordt het plan woonrijp gemaakt. Eind 2023 kan dit complex afgesloten worden.

3. Deinum – Oost

Alle kavels zijn verkocht. In 2022 zullen verhardingen en aanleg groen gerealiseerd worden waarna dit complex eind 2023 afgesloten kan worden.

4. Menaam - de Boech Zuid

Alle kavels zijn verkocht. Na de bouw van de woningen kan het terrein woonrijp worden gemaakt waarna dit complex eind 2023 afgesloten kan worden.

5. Winsum - Trije Keningen

Alle kavels zijn verkocht. Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2024 afgesloten worden.

Tabel

De hierna opgenomen tabel geeft een overzicht van de complexen in het grondbedrijf. Voor de complexen die in exploitatie zijn is een berekening gemaakt van het verwachte eindresultaat. De laatste herziening van de grondexploitaties (per 01-01-2023) is als uitgangspunt genomen.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2024	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Complexen bedrijventerreinen			
1. Kie	1.453	-1.224	1.224
2. Waddenglas	8.731	-2.250	2.250
3. Oudebildtzijl	-39	24	-
Subtotaal	10.145	-3.451	3.474
Complexen woningbouw			
1. Nij Altoenae uitbreiding 2e fase	-36	33	-
2. Minnertsga-Hermana 2e fase	339	-386	386
3. Deinum - Oost	-	-	-
4. Menaam - de Boech Zuid	-	-	-
5. Winsum - Trije Keningen	-237	-125	-
Subtotaal	66	-478	386
Totaal	10.211	-3.929	3.861

De grondexploitatie Spannum is nog niet opgenomen in dit overzicht omdat deze bij het opstellen van de begroting 2024 nog niet was vastgesteld. Omdat deze grondexploitatie kostendekkend is heeft dit geen direct effect op de begroting 2024.

De jaarlijkse herziening van alle grondexploitaties in het najaar kan leiden tot aanpassing van het verwachte eindresultaat en de te treffen voorziening.

Grondbank Franeker-Zuid

Al is dit geen gemeentelijke grondexploitatie volgens de definitie van het BBV, is deze wel opgenomen in de paragraaf grondbeleid omdat hier sprake is van een grondbank. In deze grondbank “zitten” de gronden die bedoeld zijn voor de ontwikkeling van de Alvestêdewyk (Franeker-Zuid). De ontwikkeling de Alvestêdewyk en daarmee ook de “uitname” van grond uit de grondbank is onderwerp van gesprek met de ontwikkelaar Franeker-Zuid CV/BV.

Grondbank	Boekwaarde 01-01-2024	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Franeker-Zuid	13.267	-	-
Franeker-Zuid (2)	-3.205	-	-
Totaal grondbank	10.062	-	-

Voorziening en reserve grondexploitatie

Uit de grondexploitatieberekening kan een negatief eindresultaat volgen. Dan is het noodzakelijk om een financiële voorziening voor dit verwachte verlies te treffen. Voor de verliesgevende complexen zijn deze voorzieningen getroffen.

De grondexploitaties brengen risico's met zich mee. Zo kunnen de kosten voor het bouw- en woonrijp maken tegenvallen. Ook het niet of later verkopen van de gronden is een risico. Tegenover deze risico's moet een "passende" reserve staan: de reserve grondexploitatie. De gewenste omvang van de reserve grondexploitatie is gerelateerd aan de boekwaarde van alle complexen. Per 1-1-2024 is de boekwaarde berekend op € 10,2 miljoen (excl. de Grondbank) en de reserve grondexploitatie op € 0,7 miljoen. De verhouding komt daarmee uit op 7% . In het door de gemeenteraad gegeven beleidskader (Nota Reserves en voorzieningen) is het 20%-criterium opgenomen: de reserve grondexploitatie wordt afgeroomd op 20% van de gezamenlijke boekwaarden. Daar is nu geen sprake van.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2023	Mutaties 2023	Boekwaarde 01-01-2024
Voorziening grondexploitatie	4.380	-358	3.861
Reserve grondexploitatie	746	0	746

Stads- en dorpsvernieuwing

Na de vaststelling van de Woonvisie én de maatwerkgesprekken zijn veel dorpen en wijken bezig met hun eigen (herstructurerings)opgaven. Ook corporaties investeren continu in de kwaliteit van hun bezit en op diverse locaties zijn ontwikkelaars actief.

Dit leidt tot veel ideeën, die mogelijk kunnen leiden tot woningbouwplannen. Niet al deze ontwikkelingen zijn financieel rendabel. Voor de meeste van deze initiatieven wordt gekeken naar de gemeente als het aankomt op de benodigde investeringen in het groen en grijs alsmede bijdrage in eventuele sloop- en saneringskosten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een vrijkomende school- of bedrijfslocatie.

In 2023 is de reserve Stads- en dorpsvernieuwing met € 2,7 miljoen gevoed waardoor er in 2024 en volgende jaren weer aan nieuwe projecten bijgedragen kan worden.

Paragraaf Openbaarheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de wet.

In de jaarstukken moeten we verslag doen van de uitvoering van de wet, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.

In deze paragraaf doen wij voor de eerste maal verslag van onze beleidsvoornemens. Daarbij richten wij ons op de drie pijlers van de Woo:

- Actieve openbaarmaking
- Passieve openbaarmaking
- Verbetering van de informatiehuishouding

Actieve openbaarmaking

De Woo noemt elf categorieën die wij actief openbaar moeten maken. Het overgangsrecht van de Woo regelt dat de start van de actieve openbaarmaking van deze elf categorieën wordt geregeld in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Daarin zal naar verwachting naast de datum ook worden bekend gemaakt dat de elf categorieën niet allemaal tegelijk openbaar gemaakt moeten worden, maar dat daar een fasering in wordt aangebracht. Voorlopig is er nog geen duidelijkheid vanaf wanneer wij moeten starten met actieve openbaarmaking. Overigens maken wij al diverse zaken actief openbaar. Denk aan de raadsstukken, vastgestelde verordeningen, beleidsregels, organisatiegegevens en dergelijke. Het staat ons vrij om al meer documenten actief openbaar te maken.

Passieve openbaarmaking

Naast het actief openbaar maken kan iedereen altijd vragen om bepaalde informatie (op verzoek) openbaar te maken. Ook bij openbaarmaking op verzoek gaat de Woo ervan uit dat het belang van openbaarheid altijd geldt en dat alleen in uitzonderingsgevallen een bijzonder belang vóór openbaarmaking kan gaan. Concreet betekent dit dat een Woo-verzoek (of onderdelen daarvan) alleen kan (of kunnen) worden geweigerd wanneer een beschermd belang in het geding is.

Verbetering van de informatiehuishouding

Een van de uitgangspunten van de Woo is dat de informatiehuishouding op orde is. De verbetering van de informatiehuishouding is niet nieuw. Jaarlijks worden stappen gezet, mede onder invloed van zaakgericht werken en digitalisering. Met de introductie van het zaakstelsel REX is gestart van achteraf op papier archiveren naar directe, digitale vastlegging in REX met ondersteuning van de afdeling informatievoorziening.

Paragraaf Taakstellingen

Inleiding

Het financieel verwerken van een taakstelling of een bezuinigingsopdracht is een actie die door de provincie in haar rol als toezichthouder nauwlettend wordt gevolgd. De onderstaande tekst is afkomstig uit Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK) 2020 gemeenten, en geeft een nadere toelichting op de verschillende begrippen:

"Geadviseerd wordt, indien van toepassing, een integraal beeld van de opgenomen bezuinigingsmaatregelen en taakstellingen te presenteren in een paragraaf. In deze paragraaf worden alle taakstellingen, bezuinigingen en eventueel ombuigingen, die verspreid in de begroting op programmaniveau zijn opgenomen, weergegeven.

Daarnaast kan in deze paragraaf aandacht worden besteed aan de voortgang (realisatie, monitoren en zo nodig bijsturen) van eerder vastgestelde bezuinigingsmaatregelen.

Taakstelling is een opdracht tot bezuinigingen, terwijl (nog) geen concrete maatregelen zijn genomen. Pas op de langere termijn ontstaan de positieve financiële effecten.

Bezuinigingsmaatregelen zijn lastenverlagende maatregelen om een begrotingstekort weg te werken. Een bezuiniging is iets wat al rechtstreeks op de lasten van de begroting wordt verwerkt. In de begroting zijn deze bezuinigingen op programmaniveau verwerkt.

Ombuigingen zijn bijstellingen van de ramingen op grond van beleidsinhoudelijke overwegingen. Een ombuiging heeft geen gevolgen voor de hoogte van de totale begroting, maar kan wel budgettaire gevolgen hebben op programma- of taakveldenniveau."

Nog in te vullen taakstelling

In 2024 is € 600.000 aan bezuiniging ingevuld. In 2025 moet nogmaals € 600.000 ingevuld worden.

In de kadernota 2024-2027 is hierover het volgende geschreven:

In de meerjarenbegroting van Waadhoeke is een taakstelling opgenomen van € 600.000 structureel ingaande 2024 en per 2025 nogmaals € 600.000, in totaal € 1,2 miljoen. Deze taakstelling vloeit voort uit de eerdere besluitvorming bij de programmabegroting 2022. Met het "plan van aanpak sluitende begroting 2022" is een aantal concrete voorstellen ingeboekt in 2022. In het plan zijn zoekrichtingen geformuleerd voor deze laatste twee jaarschijven, waarbij de focus nadrukkelijk ligt op het sociaal domein. In de programmabegroting 2023 is aangegeven dat het college met concrete voorstellen komt in de kadernota 2024-2027. Dit is logisch, omdat deze kadernota het kader vormt voor de begroting 2024. De noodzaak om de taakstelling ook daadwerkelijk in te vullen en om scherp te blijven op de uitgaven is gelegen in het negatieve meerjarenperspectief. Als de taakstelling niet wordt ingevuld, dan moet het meerjarenperspectief ook worden bijgesteld.

Proces invulling 2025

De volgende stap is een concrete opdracht voor 2025 voor het invullen van de laatste jaarschijf van € 600.000.

Als eerste wordt binnen het sociaal domein onderzocht of er nog verdere stappen mogelijk zijn. In het kader van het project "Grip op Wmo" wordt hier aan gewerkt. Ook wordt gekeken in het kader van het beleid bestaanszekerheid of gelden beter kunnen worden ingezet. Hierover volgt aparte besluitvorming. Daarnaast worden ook de ontwikkelingen rondom Beschermd Wonen gevolgd. Mogelijk is een grotere vrijval van het budget complementaire jeugdhulp een optie, maar daarvoor zijn eerst ervaringscijfers nodig over 2024.

Daarnaast gaan we in 2024 concreet de mogelijkheden onderzoeken voor het heffen van toeristenbelasting. Dit is een proces waar zorgvuldige stappen moeten worden gezet.

Tevens wordt gewerkt aan andere mogelijkheden tot besparingen, zoals een diepere analyse op de positieve resultaten jaarrekening, om meer zicht te krijgen op mogelijke structurele besparingen ('lucht in de begroting').

In de kadernota 2025-2028 zal een en ander verder geconcretiseerd worden.

In dit kader kijken we uiteraard ook naar het huidige meerjarenperspectief. Zoals in het voorwoord is aangegeven houden we rekening met mogelijke nieuwe taakstellingen in verband met de negatieve begrotingssaldi aan het einde van de planperiode.

5 Financiële begroting

Inleiding

Voorafgaand aan de verplicht voorgeschreven onderdelen van de Financiële begroting schetsen we kort de stappen vanaf de kadernota 2024-2027 naar deze begroting.

De verplicht voorgeschreven onderdelen vallen onder de termen:

- het overzicht van baten en lasten met toelichtingen, en
- de uiteenzetting van de financiële positie met toelichtingen daarop.

De baten en lasten worden op verschillende manieren gepresenteerd om goed inzicht te geven. Omdat de begroting structureel in evenwicht moet zijn is van het belang om de lasten en baten te schonen van de incidentele lasten en baten. Daarbij hebben deze incidentele lasten en baten vaak een relatie met een reserve en/of voorziening.

De (geprognosticeerde) balans geeft inzicht in de financiële positie. Op onderdelen van de balans wordt een korte toelichting gegeven.

De grondslagen van de ramingen hebben op zowel de baten en lasten als de balans betrekking.

Hoofdpijnen van het financiële perspectief

In de kadernota 2024-2027 is het meerjarenperspectief 2024-2027 en de budgettaire ruimte geschetst op basis van de meicirculaire 2023. De bijgewerkte meerjarenraming geeft hetzelfde beeld als in de kadernota, namelijk grote overschotten in de jaren 2024 en 2025, 2026 nagenoeg in evenwicht en een aanzienlijke daling in 2027.

De jaarschijf 2024 sluit met een positief saldo van € 199.657. In de kadernota werd een positief saldo van € 97.000 voorzien. Het doorrekenen van de begroting naar 2024 heeft op een aantal onderdelen tot een verdere aanpassing geleid. Het positieve saldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere renteopbrengst vanwege ontwikkelingen op de geldmarkt.

Structureel begrotingssaldo

Structureel begrotingsevenwicht betekent dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. De begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Deze beoordeling wordt gemaakt met behulp van het onderstaand overzicht: uit het geraamde resultaat worden de incidentele lasten en baten gehaald waarna het structurele resultaat of begrotingssaldo zichtbaar wordt.

Structureel begrotingssaldo/resultaat (€ x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	4.301	8.622	-163	-2.345
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-4.101	662	248	197
Begrotingssaldo na bestemming	200	9.284	85	-2.148
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-7.500	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	7.700	9.284	85	-2.148

Structureel begrotingssaldo 2024-2025	2024			2025		
(x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	4.297	852	-3.446	3.691	852	-2.839
Programma 2 - Veiligheid	4.962	56	-4.905	5.019	56	-4.962
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	10.251	135	-10.117	9.182	135	-9.047
Programma 4 - Economie	1.948	446	-1.502	1.693	670	-1.024
Programma 5 - Onderwijs	6.953	1.346	-5.606	6.970	1.346	-5.624
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	11.275	1.135	-10.140	11.225	1.135	-10.090
Programma 7 - Sociaal Domein	69.293	18.297	-50.996	67.587	18.198	-49.389
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	15.361	13.398	-1.962	15.131	13.198	-1.934
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.297	875	-2.422	3.184	762	-2.422
<i>Totaal van de programma's</i>	127.636	36.541	-91.095	123.683	36.351	-87.331
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.633	118.465	116.832	1.651	118.484	116.833
Overzicht overhead	17.175	68	-17.107	16.510	68	-16.442
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	4.329	0	-4.329	4.438	0	-4.438
<i>Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)</i>	150.773	155.074	4.301	146.282	154.904	8.622
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	12.716	8.615	-4.101	0	662	662
Geraamd resultaat	163.489	163.689	200	146.282	155.566	9.284
Waarvan incidentele baten lasten	3.594	-3.906	-7.500	567	567	0
Structureel begrotingssaldo / resultaat	159.895	167.595	7.700	145.715	154.999	9.284
Structureel begrotingssaldo 2026-2027	2026			2027		
(x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	3.700	852	-2.848	3.747	852	-2.896
Programma 2 - Veiligheid	4.998	56	-4.942	5.008	56	-4.951
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	9.182	135	-9.047	9.182	135	-9.047
Programma 4 - Economie	1.411	387	-1.024	1.399	387	-1.012
Programma 5 - Onderwijs	7.025	1.346	-5.678	7.097	1.346	-5.751
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	11.139	1.118	-10.022	11.974	1.118	-10.857
Programma 7 - Sociaal Domein	67.087	18.151	-48.936	66.886	18.151	-48.735
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	15.112	13.178	-1.934	15.206	13.272	-1.934
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.129	762	-2.367	3.129	762	-2.367
<i>Totaal van de programma's</i>	122.782	35.984	-86.798	123.628	36.079	-87.549
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.669	109.323	107.654	1.669	108.137	106.468
Overzicht overhead	16.300	68	-16.232	16.295	68	-16.227
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	4.788	0	-4.788	5.037	0	-5.037
<i>Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)</i>	145.539	145.376	-163	146.629	144.284	-2.345
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0	248	248	0	197	197
Geraamd resultaat	145.539	145.624	85	146.629	144.481	-2.148
Waarvan incidentele baten lasten	12	12	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo / resultaat	145.527	145.612	85	146.629	144.481	-2.148

Overzicht van geraamde incidentele lasten en baten

Het saldo aan incidentele baten en lasten in de exploitatie (exclusief reserves) is afgerond € 3,163 miljoen. Deze incidentele mutaties worden onder de tabel per programma toegelicht.

Het saldo incidentele mutaties in de reserves is afgerond € 4,337 miljoen.

Deze incidentele mutaties in de reserves worden toegelicht in het overzicht van mutaties in de reserves.

Bedragen x € 1.000	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027
Programma 1 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 2 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 3 Lasten	-1.069	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 4 Lasten	-549	-295	-12	0
Baten	59	283	0	0
Programma 5 Lasten	-50	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 6 Lasten	-118	-68	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 7 Lasten	-309	-74	0	0
Baten	128	23	0	0
Programma 8 Lasten	-455	-130	0	0
Baten	130	130	0	0
Programma 9 Lasten	-168	0	0	0
Baten	113	0	0	0
Alg.dekkm. Lasten	-875	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Totaal incidentele baten en lasten	-3.163	-131	-12	0
	0	0	0	0
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	-4.337	131	12	0
Totaal saldo incidenteel (- is last)	-7.500	0	0	0

De incidentele lasten en baten per programma zijn:

Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Betreft de kosten voor het baggeren haven Ried ad € 69.000 en de omvorming schelpenpaden naar duurzamere / onderhoudsarme paden ad € 1.000.000.

Programma 4 Economie

Onderdeel van dit programma zijn onder andere de mutaties grondexploitaties (Bedrijven-terreinen). De mutaties grondexploitatie zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie is in het overzicht van incidentele baten en lasten

opgenomen. Eveneens zijn hier geraamd de kosten Dijkstraat Oost van € 438.000, kosten onderzoek invoeren toeristenbelasting van € 40.000 en de kosten Vitaal St Annaparochie van € 12.000.

Programma 5 Onderwijs

Het betreft hier de incidentele kosten actualisatie beheerplan scholen duurzaamheid/luchtkwaliteit van € 50.000 vanuit het collegeprogramma 2024.

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Betreft de kosten monumentenbeleid ad € 50.000 vanuit het collegeprogramma 2024 en de kosten formatie-uitbreiding sport en bewegen ad € 68.000.

Programma 7 Sociaal Domein

Onderdeel van dit programma zijn de incidentele uitvoeringslasten en baten TOZO ad € 50.942 en de incidentele lasten en baten Opvang Ontheemden Oekraïne ad € 48.237.

De Brede SPUK is hier incidenteel geraamd ad € 29.067.

De kosten ontwikkelen dorpshuizenbeleid ad € 50.000, kosten onderzoek uitbreiding toegankelijkheid voorzieningen ad € 80.000 en de kosten regisseur regietafel jeugd ad € 51.000 zijn eveneens hier geraamd.

Programma 8 Volksgezondheid en milieu

De kosten omvorming schelpenpaden naar duurzamere / onderhoudsarme paden van de begraafplaatsen ad € 280.000, de kosten inventarisatie monumentale grafstenen ad € 35.000 zijn hier geraamd en de kosten nota bodembeheer en bodemkwaliteitskaart ad € 10.000 (autonome ontwikkeling). De relevante Brede SPUK die betrekking heeft op dit programma is hier incidenteel geraamd ad € 130.220.

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

Mutaties grondexploitaties (niet bedrijventerreinen) zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie is in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen. De mutatie met de balanspost voorraden is onderdeel van de baten. Eveneens zijn hier de kosten adviseur arbeidsmigranten geraamd ad € 55.000.

Algemene dekkingsmiddelen

Een aantal onderdelen vanuit het collegeprogramma 2024 zijn hier incidenteel geraamd:

- Onderzoek bredere functie oude stadhuis Franeker ad € 20.000;
- Formatie ondernemers- en duurzaamheidsloket ad € 80.000;
- Adviseur publieksdienstverlening ad € 85.000;
- Organisatieontwikkelprogramma ad € 240.000.

Eveneens zijn hier geraamd de incidentele autonome ontwikkelingen ad € 350.000 nl.:

- ARBO - PMO onderzoek ad € 50.000;
- Digitaal toegankelijk archief ad € 150.000;
- Vervanging bestaande bedrijfsauto's ad € 150.000.

Ook zijn de kosten van het plan voor interne verduurzaming ad € 40.000 hier geraamd en de uitbreiding van 2 nieuwe bedrijfsauto's ad € 60.000.

Overzicht van mutaties in de reserves

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves gesorteerd per programma. Tevens is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele reservemutaties. De structurele toevoegingen of onttrekkingen aan de reserves zijn nader toegelicht in bijlage 6.2.

De incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves corresponderen met de incidentele lasten en baten van in totaal per saldo € 4.337.000.

De baten betreft de dekking voor de incidentele budgetaanvragen vanuit de Kadernota 2024-2027 ad € 7.144.000, incidentele autonome ontwikkelingen ad € 360.000 vanuit de Kadernota 2024-2027 en de vertaling van het collegeprogramma jaarschijf 2024 ad € 875.000. In totaal € 8.379.000.

Hier tegenover staat aan de lastenkant een dotatie aan de algemene reserve van € 7.500.000 (uit het structurele saldo) en dotaties aan diverse bestemmingsreserves ad € 5.216.000.

De toevoeging aan de bestemmingsreserves bestaan uit de volgende componenten:

- nieuwe bestemmingsreserve verduurzamen gemeentegebouwen € 2.500.000 +
- bedragen voor de baggerprojecten naar ontwikkelfonds € 1.778.000
- de budgetten voor 2025 € 938.000 naar de bestemmingsreserve eenmalige wensen.

In totaal € 12.716.000.

Per saldo derhalve € 4.337.000.

Bedragen x € 1.000	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027
Programma 1 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 2 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 3 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 4 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 5 Lasten	18	18	18	18
Baten	0	0	0	0
Programma 6 Lasten	168	168	168	130
Baten	0	0	0	0
Programma 7 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 8 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 9 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen Lasten	50	50	50	50
Baten	0	0	0	0
Totaal structurele mutaties in reserves	236	236	236	197
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	-4.337	131	12	0
Totaal mutaties in de reserves (- is last)	-4.101	367	248	197

Mutaties per reserve

In onderstaande tabel zijn de reservemutaties gespecificeerd per programma én per reserve. In de laatste kolom is incidenteel/structureel geduid.

Programma		Primitief	Begroting	Meerjarenraming			
<i>Bedragen x € 1000</i>		2023	2024	2025	2026	2027	I/S
	Totaal saldo van baten en lasten	5.809	4.301	8.623	-163	-2.344	
	Dotaties						
3	Incidentele budgetaanvragen 2024: Reserve ontwikkelijnen	0	-1.778	0	0	0	I
4	Incidentele budgetaanvragen 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-24	0	0	0	I
6	Incidentele budgetaanvragen 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-568	0	0	0	I
7	Incidentele budgetaanvragen 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-51	0	0	0	I
9	Collegeprogramma, jaarschijf 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-55	0	0	0	I
AD	Bestemmingsreserve verduurzamen gemeentegebouwen	0	-2.500	0	0	0	I
AD	Collegeprogramma, jaarschijf 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-240	0	0	0	I
AD	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	-7.500	0	0	0	I
		0	-12.716	0	0	0	
	Onttrekkingen						
5	Reserve huisvesting onderwijs	2	2	2	2	2	S
5	Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP	16	16	16	16	16	S
6	Verbouw Martenahuis tot museum	38	38	38	38	0	S
6	Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan	72	72	72	72	72	S
6	Reserve kunstgrasvelden Sexbierum	11	11	11	11	11	S
6	Reserve sporthal	19	19	19	19	19	S
6	Reserve dekking kaplst SC Berlikum	27	27	27	27	27	S
AD	Reserve huisvesting Waadhoeke	50	50	50	50	50	S
3	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	2.847	0	0	0	I
4	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	514	0	0	0	I
4	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	0	12	12	0	I
5	Collegeprogramma, jaarschijf 2024	0	50	0	0	0	I
6	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	636	0	0	0	I
6	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	0	68	0	0	I
6	Collegeprogramma, jaarschijf 2024	0	50	0	0	0	I
7	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	0	51	0	0	I
7	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	232	0	0	0	I

Programma		Primitief	Begroting	Meerjarenraming			
Bedragen x € 1000		2023	2024	2025	2026	2027	I/S
8	Incidentele autonome ontwikkelingen 2024-2026	0	10	0	0	0	I
8	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	315	0	0	0	I
9	Eenm.wensen kadernota 20-23	250	0	0	0	0	I
9	Collegeprogramma, jaarschijf 2024	0	110	0	0	0	I
9	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	0	240	0	0	i
AD	Eenm.wensen kadernota 24-27	0	2.600	0	0	0	I
AD	Incidentele autonome ontwikkelingen 2024-2026	0	350	0	0	0	I
AD	Collegeprogramma, jaarschijf 2024	0	665	0	0	0	I
AD	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	0	240	0	0	I
		486	8.615	847	248	197	
	Waarvan incidenteel baten en lasten	0	7.500	0	0	0	I
	Resultaat	6.295	7.700	9.470	85	-2.147	

Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd

De begroting 2024 in meerjarenperspectief is gebaseerd op het prijspeil 2023. Voor de resterende verwachte stijging van de budgetten, die nog niet op dit prijspeil zijn geraamd, is € 2.333.051 gereserveerd. (Hierbij opgemerkt dat de structurele doorwerking van de 8e begrotingswijziging 2023 nog verwerkt moet worden. Dit betreft een afname met € 1,1 miljoen als gevolg van het beheerplan groen.)

Er is rekening gehouden met een stijging van de loonkosten van 4% structureel voor personeel. Hierbij is uitgegaan van de formatie op peildatum 1 april 2023.

Naast de arbeidsgelateerde kosten leggen de kapitaallasten een groot beslag op de middelen van de gemeente. De rekenrente (omslagrente) van 2,5% heeft in de meerjarenraming geen directe budgettaire gevolgen. Het saldo tussen rekenrente en werkelijke rente wordt als last geboekt in de exploitatie (saldo financieringsfunctie). Binnen de grondexploitatie wordt gerekend met 2%. Het verschil tussen de rekenrente van 2,5% en de berekende rente over het financieringstekort van 1% is van invloed op de meerjarenraming, daar waar de rente wordt geactiveerd zoals bij de grondexploitatie. Overigens is er in 2024 geen sprake van financieringstekort.

De materiële vaste activa ter grootte van € 77,1 miljoen (boekwaarde 1-1-2024), bestaan uit activa met een economisch nut (€ 42,3 miljoen) en activa met een maatschappelijk nut (€ 34,8 miljoen). De geraamde kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn in 2024 € 6.062.000 en lopen af naar € 5.235.000 in 2027.

De Algemene Uitkering (AU), onderdeel van het gemeentefonds, over het jaar 2024 is berekend in lopende prijzen. De AU over de jaren 2025-2027 is berekend in constante prijzen. Dit betekent dat er over die jaren geen rekening is gehouden met loon- en prijsstijgingen. De berekening is gebaseerd op de meicirculaire 2023 gemeentefonds.

Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

Geprognosticeerde balans <i>Bedragen x € 1.000</i>	Begrotingsjaar			Meerjarenraming		
	2024	Mutaties	2024	2025	2026	2027
Activa						
Vaste activa	78.139	-3.908	74.231	70.434	66.785	63.424
Vorraden (bouwgrondexpl.)	20.272	222	20.494	20.494	20.494	20.494
Vorderingen	20.700	0	20.700	20.700	20.700	20.700
Liquide middelen	300	0	300	300	300	300
Totaal activa	119.411	-3.686	115.725	111.928	108.279	104.918
Passiva						
Resultaat			7.700	9.284	85	-2.148
Algemene reserve	16.545	-879	15.666	15.666	15.666	15.666
Bestemmingreserves	28.658	4.980	33.638	32.976	32.729	32.532
Voorzieningen	28.430	-1.820	26.610	26.158	26.378	29.181
Langlopende schulden	26.971	-1.491	25.480	24.103	22.727	21.399
Kortlopende schulden	6.000	0	6.000	6.000	6.000	6.000
<i>Financieringsbehoefte (cumulatief)</i>	<i>12.807</i>	<i>-12.176</i>	<i>631</i>	<i>-2.259</i>	<i>-4.694</i>	<i>2.288</i>
Totaal passiva	119.411	-11.386	115.725	111.928	98.891	104.918

In de voorspelde balans is rekening gehouden met de geplande investeringen voor 2023 en 2024 en een stabiel werkkapitaal. Ook zijn de geplande mutaties in reserves en voorzieningen verwerkt. Eveneens zijn de aflossingen op de langlopende financiering verwerkt. Bovenstaande balans is de basis voor de berekende financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen.

	2024	2025	2026	2027
EMU saldo (Prognose)	8.342	6.965	-1.557	-788

Het EMU-saldo is een sleutelgrootte voor het Europese beleid. Aan een (landelijk) tekort of overschot, het niveau en de richting van de ontwikkeling wordt grote politieke betekenis gehecht en er worden belangrijke beleidsmatige gevolgen aan verbonden.

Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waar de gemeente zelf mee werkt. Een belangrijk verschil is dat het exploitatiesaldo van de gemeente alleen betrekking heeft op de baten en lasten van de exploitatierekening, terwijl bij het bepalen van het EMU-saldo ook kapitaaltransacties zoals investeringen en aan- en verkopen van grond worden betrokken. Daarnaast verschilt de behandeling van onder meer het interen op reserves, onttrekken van voorzieningen en de opbrengsten uit de verkoop van deelnemingen/aandelen.

Op basis van de voorschriften in het BBV moet het EMU saldo bij de uiteenzetting van de financiële positie worden opgenomen. Het voorgeschreven format voor aanlevering van het EMU-saldo opgenomen als bijlage XIII in de uitvoeringsinformatie/ activiteitenraming.

Investerings

De investeringen (ofwel materiële vaste activa) kunnen onderscheiden worden naar:

1. nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen;
2. vervangingsinvesteringen;
3. levensduur verlengende investeringen;
4. routine-investeringen.

Nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen worden via de kadernota's aan de raad voorgelegd zodat er een integrale afweging plaats kan hebben. In de kadernota 2024-20227 betrof het de aanschaf en vervanging van de haven Ried.

Voor investeringen op het terrein van onderwijshuisvesting die voortkomen uit het integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting is (tot op zekere hoogte) budget beschikbaar in de begroting. Dat geldt voor de kapitaallasten voor de renovatie van De Polle in Marsum (investering van € 127.000 in 2024).

De andere investeringen komen meestal voort uit beheerplannen en vervangingsplannen.

In onderstaande tabel staan alle investeringen waarbij is aangegeven of het investeringen met economisch nut (E) of maatschappelijk nut (M) betreft en welke afschrijvingstermijn van toepassing is.

Pr.	Omschrijving investering	Categorie	2024	2025	2026	2027	Afschr. termijn
-	Vervanging tractie	E	160.000	780.000	1.062.000	65.000	7
-	Vervanging kolkenzuiger	E		300.000			10
-	Vervangen Roberine's	E				112.000	5
3.	Vervanging openbare verlichting*	M	223.000	223.000	223.000	223.000	1
3.	Brug Gernierswei / Menamerfeart Menaam	M	157.814				40
3.	Oostelijke Industrieweg Franeker	M	2.800.000				25
3.	Brug N.O. zijde vaart Ticheldersdyk 6 Berltsum	M	132.627				25
3.	Haven Ried: vervanging damwand en hekkelen	M	300.000				30
3.	Burg Dyksterhuzen 8 / Sylsleat bij Bitgummole	M		414.422			40
3.	Brug Bloemketerp 6 / Schalsumervaart Franeker	M		161.150			25
3.	Brug Salverdaweg Franeker	M		257.041			25
3.	Brug bij Weakens 10 Winsum langs Bolswardervaart	M			227.943		25
3.	Brug toegangsvaart Fûgellân Dronryp	M			585.622		25
5.	Renovatie De Polle Marsum (IHP onderwijs)	E	127.000				25
6.	Vervanging kooimaaiër	E	80.000				5
8.	Vervanging riolering en klimaatmaatregelen **	E	1.415.951	982.461	1.267.860	575.722	1

De investeringsuitgaven voor het vervangen van de openbare verlichting en riolering worden in één keer gedekt door een bestemmingsreserve dan wel voorziening.

Voor alle andere investeringen geldt dat in de (meerjaren)begroting rekening is gehouden met de kapitaallasten die ontstaan in het jaar volgend op het jaar van investeren.

De nieuwe investeringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.

Financiering en rente

Bij de financiering van de gemeentelijk activiteiten wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen, dat steeds wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente.

Het is bij gemeenten en provincies gebruikelijk dat de bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) ten laste van de exploitatie wordt gebracht. Voornaamste reden voor deze methodiek is dat, als een reserve en/of voorziening benut moet worden (en daardoor als eigen financieringsmiddel vervalt) externe financiering noodzakelijk wordt, met de daarbij horende rentelasten. Ook speelt het in stand houden van de reservepositie een rol, namelijk om het bestedingspotentieel op peil te houden.

Conform het vastgestelde beleid wordt de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen ten gunste van de exploitatie gebracht. Gevolg van dit besluit blijft dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel in positieve als in negatieve zin.

Verleende garanties en waarborgen

Het totaal aan verleende garanties bedraagt bij de aanvang van het begrotingsjaar 2024 € 95,3 miljoen. Het merendeel van dit bedrag bestaat uit verleende garanties aan Stichting Accolade en Wonen Noord West Friesland. Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen per organisatie (inclusief gemiddelde percentage borgstelling) is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

Organisatie	Aard/om-schrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 01-01-2024	Garantiebedrag 01-01-2024
St. de Koornbeurs	Verbouw theater	200	100%	66	66
Stichting GGZ Friesland	Herfinanciering	756	100%	76	76
St.tot beheer van "Ons Huis"	Herfinanciering	136	100%	7	7
Stichting Wonen Noordwest Friesland	Financiering	103.200	66%	92.296	60.814
Stichting Accolade	Financiering	68.735	37%	54.804	20.010
Stichting Campus Middelsee	Realisatie Campus voortgezet onderwijs	5.905	100%	5.718	5.718
Stichting Dorpscentrum Ried	Financiering	100	100%	70	70
Stichting HABION	Financiering	5.200	50%	5.200	2.600
Stichting Hotzumer Manege	Bouw rijhal en kantine	100	100%	10	10
Stichting overdekte Sportacc HB	Herfin.vervroegd afgeloste lening	1.015	100%	569	569
Stichting Wintertennis	Financiering	110	100%	17	17
Noorderbreedte B.V.	Verbouw/verbetering	818	100%	175	175
Stichting Vastgoed MFC Berltsum	Bouw MFC	660	100%	645	645
Stichting Woonzorg Nederland	Financiering	3.108	50%	2.465	1.233
Stichting WoonFriesland*	Overig	203.733	0,33%	203.733	669
Stichting HABION*	Overig	72.770	2,43%	72.770	1.768
Stichting Woonzorg Nederland*	Overig	322.630	0,26%	322.630	829
Stichting Vestia*	Overig	22.390	0,05%	22.390	11
	Totaal	811.568		783.641	95.285

6 Bijlagen

6.1 Taakvelden

Alle bedragen in onderstaande tabel zijn x € 1.

Raming van de lasten en baten per taakveld

Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	2.915.668	29.020	2.886.648
0.2	Burgerzaken	1.381.643	822.677	558.966
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	780.190	281.024	499.166
0.4	Overhead	17.174.785	68.046	17.106.739
0.5	Treasury	247.368	1.918.350	-1.670.982
0.61	OZB woningen	605.465	6.272.490	-5.667.025
0.62	OZB niet-woningen	0	2.540.000	-2.540.000
0.63	Parkeerbelasting	0	510.300	-510.300
0.64	Belastingen overig	0	122.000	-122.000
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	106.820.519	-106.820.519
0.8	Overige baten en lasten	4.328.503	0	4.328.503
0.10	Mutaties reserves	12.716.000	8.614.724	4.101.276
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	199.657	0	199.657
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.546.514	31.000	3.515.514
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.415.229	25.355	1.389.874
2.1	Verkeer en vervoer	9.058.574	71.194	8.987.380
2.2	Parkeren	340.122	3.400	336.722
2.3	Recreatieve havens	205.012	48.400	156.612
2.4	Economische havens en waterwegen	647.770	11.834	635.936
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	864.315	412.227	452.088
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	61.136	16.830	44.306
3.4	Economische promotie	1.022.634	17.168	1.005.466
4.1	Openbaar basisonderwijs	533.403	0	533.403
4.2	Onderwijshuisvesting	3.945.541	312.739	3.632.802
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.473.656	1.033.659	1.439.997
5.1	Sportbeleid en activering	1.527.482	555.649	971.833
5.2	Sportaccommodaties	2.183.884	364.912	1.818.972
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.513.152	111.612	1.401.540
5.4	Musea	661.649	85.537	576.112

Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
5.5	Cultureel erfgoed	371.544	5.903	365.641
5.6	Media	1.084.079	0	1.084.079
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.933.133	11.655	3.921.478
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.603.667	1.024.503	2.579.164
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.262.992	36.879	1.226.113
6.3	Inkomensregelingen	24.928.197	16.286.081	8.642.116
6.4	WSW en beschut werk	6.767.760	0	6.767.760
6.5	Arbeidsparticipatie	1.604.937	0	1.604.937
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.404.969	41.478	3.363.491
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	11.156.574	630.075	10.526.499
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	14.767.434	0	14.767.434
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	387.311	278.000	109.311
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.409.197	0	1.409.197
7.1	Volksgezondheid	3.024.064	387.926	2.636.138
7.2	Riolering	4.830.800	6.491.849	-1.661.049
7.3	Afval	4.925.023	6.166.866	-1.241.843
7.4	Milieubeheer	1.818.323	0	1.818.323
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	762.313	351.627	410.686
8.1	Ruimte en leefomgeving	951.723	31.500	920.223
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	320.983	114.555	206.428
8.3	Wonen en bouwen	2.024.086	728.900	1.295.186
Totaal		163.688.463	163.688.463	0

Raming van de lasten en baten per programma en algemene dekkingsmiddelen

Programma	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	4.297.311	851.697	3.445.614
Programma 2 Veiligheid	4.961.743	56.355	4.905.388
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	10.251.478	134.828	10.116.650
Programma 4 Economie	1.948.086	446.225	1.501.861
Programma 5 Onderwijs	6.952.601	1.346.398	5.606.203
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie	11.274.922	1.135.268	10.139.654
Programma 7 Sociaal Domein	69.293.039	18.297.016	50.996.023
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu	15.360.523	13.398.268	1.962.255
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	3.296.792	874.955	2.421.837
Algemene Dekkingsmiddelen	36.051.969	127.147.453	-91.095.484
Totaal	163.688.463	163.688.463	0

6.2 Toelichting structurele mutaties in de reserves

Programma 5 Onderwijs

Reserve huisvesting onderwijs

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 1.927 aan onttrokken. De looptijd is nog 21 jaar (inclusief 2024).

Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 15.983 aan onttrokken. De looptijd is nog 23 jaar (inclusief 2024).

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Verbouw Martenahuis tot museum

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 38.314 aan onttrokken. De looptijd is nog 3 jaar (inclusief 2024).

Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 72.182 aan onttrokken. De looptijd is nog 5 jaar (inclusief 2024).

Reserve kunstgrasvelden Sexbierum

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 11.054 aan onttrokken. De looptijd is nog 17 jaar (inclusief 2024).

Reserve sporthal

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 19.198 aan onttrokken. De looptijd is nog 12 jaar (inclusief 2024).

Reserve dekking kapst SC Berlikum

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 27.066 aan onttrokken. De looptijd is nog 9 jaar (inclusief 2024).

Algemene Dekkingsmiddelen

Reserve huisvesting Waadhoeke

Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 50.000 aan onttrokken. De looptijd is nog 35 jaar (inclusief 2024).

6.3 Inkomensoverdrachten en subsidies

Inleiding

Voor een juiste financiële registratie van de baten en lasten zijn de voorschriften "informatie voor derden"(IV3) van toepassing. De afbakening van de categorie "subsidies" is die volgens het Europees statistisch bureau (Eurostat). Deze wijkt af van de afbakening van subsidies volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb), en spreekt met name over marktproducenten.

Voor wat wij een subsidie noemen staat in de IV3 de term inkomensoverdracht.

De inkomensoverdrachten kunnen in twee soorten worden onderscheiden.

1. Ten eerste betreft het de bijdragen in de exploitatiekosten van bedrijven en (overheids) instellingen en de bijdragen aan personen in de kosten van levensonderhoud, zover geen sociale uitkeringen in geld. Er mag hierbij geen sprake zijn van een direct verband tussen de betaling en een geleverde prestatie. Een inkomensoverdracht vergroot dan ook in deze context het beschikbare inkomen van de ontvangende partij.
2. Ten tweede worden tot de inkomensoverdrachten gerekend de betalingen van een overheidsinstelling aan een andere overheidsinstelling voor goederen en/of diensten, niet behorend tot grond, duurzame goederen of pachten, waarvoor geldt dat:
 - deze goederen en/of diensten niet worden verbruikt in het eigen productieproces van de (ontvangende) overheidsinstelling; en
 - het contract voor de levering van goederen of diensten niet tot stand is gekomen binnen een aanbestedingstraject.

De inkomensoverdrachten bestaan uit acht categorieën aan overdrachten in relatie tot een bepaalde tegensector. In het kader van deze bijlage is de categorie "Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen" van toepassing. De IV3 zegt hierover het volgende:

Hiertoe behoren onder meer de bijdragen in de uitgaven van huishoudens (..) én bijdragen in de exploitatiekosten van instellingen waarvan de baten in hoofdzaak afkomstig zijn van personen/ gezinnen en/of het buitenland.

Tot deze categorie behoren onder meer:

- tegemoetkomingen aan raadsfracties in de kosten van die fracties;
- uitkeringen schadeverzekeringen;
- bijdragen aan amateurgezelschappen voor muziek, opera, toneel en dans;
- bijdragen aan amateursportverenigingen;
- bijdragen aan instellingen zonder winstoogmerk zoals vakbonden, regionale omroepen, goede doelen organisaties;
- uitgekeerde geldprijzen, toelagen of andere bijdragen aan personen voor bijzondere prestaties, zoals op het gebied van cultuur en wetenschap of voor daden van menslievende aard;
- bijdragen aan studiefondsen en verstrekking van studiebeurzen en toelagen.

Kader

De algemene gemeentelijke kaders wat betreft de subsidieverstrekking zijn als volgt vastgelegd:

- Algemene subsidieverordening
- Subsidieregeling indexering van subsidies gemeente Waadhoeke 2018
- Subsidieregeling bevoorschotting subsidie gemeente Waadhoeke 2018
- Regeling subsidieverantwoording kleine instellingen Waadhoeke.

Subsidieregelingen - subsidieplafonds

De wijze van verdelen van de subsidies is in de afzonderlijke subsidieregelingen opgenomen. In principe geldt het budget in de begroting als subsidieplafond. In die gevallen is dit zo in de regeling vastgelegd. Is dit niet het geval dan dienen er andere afspraken te zijn vastgelegd.

Programma	Omschrijving subsidieregeling	Budget (in €)
2	Subsidieregeling jaarwisseling	12.395
5	Subsidieregeling Peuteropvang en VVE gemeente Waadhoeke 2022	1.047.476
6	Subsidieregeling Compensatie OZB –heffing sportverenigingen gemeente Waadhoeke 2020	46.904
6	Subsidieregeling amateurkunst gemeente Waadhoeke 2019	94.099
6	Regeling Incidentele subsidie Waadhoeke 2019	19.000
6	Subsidieregeling Doarre & Dwaan Waadhoeke 2021	50.000
6	Subsidieregeling monumenten gemeente Waadhoeke 2020	18.340
7	Beleidsregel maatschappelijke- en sportactiviteiten t.b.v. bewoners AZC St. - Annaparochie 2020	9.150
7	Beleidsregels studietoelage gemeente Waadhoeke	20.688
8	Subsidieregeling EHBO gemeente Waadhoeke 2019	1.286
8	Subsidieregeling AED Waadhoeke 2023-2025	9.935
8 of 9	Subsidieregeling "Afkoppelen regenwater en vergroening van daken en tuinen 2022 t/m 2024"	20.800
9	Subsidieregeling onderhoud dorpshuizen, MFC's en buurthuizen 2020-2023 gemeente Waadhoeke	98.800
9	Subsidieregeling Dorpen en Wijken gemeente Waadhoeke 2023	300.000
	Totaal	1.748.873

Begrotingssubsidies

Daarnaast zijn er ook subsidies die niet onder een regeling te vatten zijn, de zogenaamde begrotingssubsidies. Deze worden met naam en toenaam genoemd in de begroting. Het genoemde bedrag is, is het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld (artikel 4:23 lid 3c van de Algemene wet bestuursrecht). Voor onderstaande subsidieontvangers is een begrotingssubsidie opgenomen in de ontwerp-begroting.

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
1	Fractievergoedingen	14.005
	Veteranendag (voorheen gemeente Het Bildt)	500
2	IJswegencentrale Franekeradeel	1.500
	IJswegencentrale Het Bildt	90
	IJswegencentrale activiteitenbudget	545
	Subsidieregeling evenementen*	55.000
	Stichting Tûmba	35.553
4	Stichting Bestemming Noardwest	58.680
	Merk Fyslân	22.060
6	Sprookje	1.300
	Tomke	2.825

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
	Natuur- en Milieueducatie	30.000
	Exploitatiebijdrage St Onderwijscampus	313.374
	Exploitatiebijdrage AMS voor Einstein Class	99.000
	Zwembad Bloemketerp	120.000
	Schoolsport*	4.000
	Werkgeversaandeel gymverenigingen*	3.194
	Zwemvijver Swanneblom Slappeterp	4.250
	Waadhoeke fietstocht	20.000
	Lokaal Sportakkoord (brede SPUK)*	37.787
	Sport Fryslân - beweegteam Waadhoeke	754.439
	Optisport - sporthal De Trije	286.380
	Sportbedrijf Waadhoeke sportacc - De Bildtse Slag	463.409
	Beheervergoedingen sportvelden:	
	- Kaatsverenigingen	3.393
	- Sportaccommodatie Tzum	16.683
	- Voetbalvelden Achlum	6.787
	- VV Ouwe Syl onderhoud kunstgrasveld	10.275
	- Sportcomplex It Bosk Bitgum	21.769
	- Kaatsvereniging Foarút Marssum	2.300
	- sportveld Wjelsryp	3.496
	- sportveld Spannum	5.110
	Culturele subsidies:	
	- Yeb Hettinga skoalle	2.000
	- Stichting Groate Kerk	9.632
	- Stichting Aerden Plaats	16.278
	- Slikwerk	722
	- Iepenloftspul Dronryp	500
	- Van Harenskerk (Alde Fryske Tsjerken)	500
	Keunstwerk	23.700
	Academie van Franeker	30.000
	Cultuurcoaches	60.000
	Muziekschool Seewyn	341.513
	Budget Muziekonderw. HaFaBra en Druma jeugdleden muziekver. (MN)*	52.970
	De Koornbeurs	466.311
	De Koornbeurs - lokale podiumkunsten	25.000
	Afûk Leeuwarden	3.750
	Vertalingen toneelstukken in Fries/Bildts*	345

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
	Frysk Belied*	10.000
	Kaatsmuseum	2.750
	Museum Martena	296.340
	Martenatuin	16.884
	Planetarium	221.065
	Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke	170.879
	Omroep Zilt	32.867
	Bibliotheek Fryslân Noord	1.041.780
	Bildts Documentatiecentrum	8.432
	Boerepaed Skingen	2.000
7	Connexa	1.164.559
	Grutsk: kinderopvang en huiskamer De Bolder	70.000
	Humanitas Noordwest Friesland	6.000
	Stichting Stjoer	91.541
	Stichting Present	15.405
	Stichting Welzijn Ouderen Het Bildt	157.238
	Speel-o-theek	2.359
	Biljartvereniging De Stins	6.000
	Doarpswurk	460
	Stichting Urgente noden	6.920
	Voedselbank	5.000
	Stichting Lyk is Ryk	9.000
	Humanitas Home Start	35.065
	Stichting Leergeld	134.000
	Stichting jeugdfonds sport en cultuur	99.000
	Stichting Volwassenfonds sport en cultuur	40.000
8	Stichting Slachtofferhulp	15.645
	Diverse organisaties subsidie glas	4.500
	Oorlogsmonumenten	100
AD	Personeelsvereniging	5.000
	Kredietbank	2.000
	totaal	7.103.714
	*er is op dit moment (nog) geen vastgestelde subsidieregeling	

6.4 Nieuwe budgetten

Programma 1

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Ontwikkelbudget voor de ontwikkellijnen	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	S
	Subtotaal structureel	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	
In progr. 1 zijn er geen incidentele gehonoreerde budgetten		-	-	-	-	
	Subtotaal incidenteel	-	-	-	-	
	Totaal	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	

Programma 2

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Subsidieregeling evenementen	-55.000	-55.000	-55.000	-55.000	S
	Subtotaal structureel	-55.000	-55.000	-55.000	-55.000	
In progr. 2 zijn er geen incidentele gehonoreerde budgetten		-	-	-	-	
	Subtotaal incidenteel	-	-	-	-	
	Totaal	-55.000	-55.000	-55.000	-55.000	

Programma 3

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Haven Ried: vervanging damwand en hekkelen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	S
	Subtotaal structureel	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	
U	Baggeren Haven Ried	-69.000	-	-	-	I
U	Omvorming schelpenpaden naar duurzame/ onderhoudsarme paden	-1.000.000	-	-	-	I
U	Baggeren tracé Oude Bildtzijs - St. Annaparochie	-1.575.000	-	-	-	I
U	Baggeren tracé Franeker-Lollum-Tzum-Franeker	-203.000	-	-	-	I
	Subtotaal incidenteel	-2.847.000	-	-	-	
	Totaal	-2.867.000	-20.000	-20.000	-20.000	

Programma 4

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Budget voor binnenstadsmanager	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	S
	Subtotaal structureel	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	
U	Dijkstraat Oost	-438.000	-	-	-	I
U	Onderzoek invoeren toeristenbelasting	-40.000	-	-	-	I
U	Vitaal Sint Annaparochie	-36.000	-	-	-	I
	Subtotaal incidenteel	-514.000	-	-	-	
	Totaal	-544.000	-30.000	-30.000	-30.000	

Programma 6

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Waadhoeke fietstocht	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	S
U	Taalbeleid	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	S
U	Speeltuinbeleid (vervanging)	-87.500	-87.500	-87.500	-87.500	S
U	Quickscans beheer en onderhoud bomen	-275.000	-275.000	-275.000	-275.000	S
U	Quickscans beheer en onderhoud dorpsbosjes	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000	S
Subtotaal structureel		-427.500	-427.500	-427.500	-427.500	
U	Onderzoek en uitvoeringskosten pilot drempelloos sporten	-500.000	-	-	-	I
U	Formatie-uitbreiding sport en bewegen	-136.000	-	-	-	I
Subtotaal incidenteel		-636.000	-	-	-	
Totaal		-1.699.500	-427.500	-427.500	-427.500	

Programma 7

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Ontwikkelen inloopvoorzieningen	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000	S
U	Werkstimulerende maatregelen	-87.500	-87.500	-87.500	-87.500	S
U	Uitbreiding Beleidsteam Sociaal Domein	-240.000	-240.000	-240.000	-240.000	S
Subtotaal structureel		-372.500	-372.500	-372.500	-372.500	
U	Ontwikkelen dorpshuizenbeleid	-50.000	-	-	-	I
U	Onderzoek uitbreiding toegankelijkheid voorzieningen	-80.000	-	-	-	I
U	Regisseur regietafel jeugd	-102.000	-	-	-	I
Subtotaal incidenteel		-232.000	-	-	-	
Totaal		-604.500	-372.500	-372.500	-372.500	

Programma 8

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
In progr. 8 zijn er geen structureel gehonoreerde budgetten		-	-	-	-	
Subtotaal structureel		-	-	-	-	
U	Omvorming grindpaden naar duurzame/ onderhoudsarme paden begraafplaatsen	-280.000	-	-	-	I
U	Sels Oars: plan voor interne verduurzaming	-40.000	-	-	-	I
U	Inventarisatie monumentale grafstenen	-35.000	-	-	-	I
Subtotaal incidenteel		-355.000	-	-	-	
Totaal		-355.000	-	-	-	

AD

I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
U	Moderniseren secundaire arbeidsvoorwaarden	-601.000	-601.000	-601.000	-601.000	S
U	Uitbreiding lidmaatschap bij Data Fryslan	-26.000	-26.000	-26.000	-26.000	S
U	Doorontwikkeling Vereniging van Waddenzee gemeenten	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	S
U	Verzilverlening	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	S
U	Flexibele schil telefonie	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S
Subtotaal structureel		-681.000	-681.000	-681.000	-681.000	
U	Verduurzamen gemeentegebouwen	-2.500.000	-	-	-	I
U	Uitbreiding 2 nieuwe bedrijfsauto's	-60.000	-	-	-	I
Subtotaal incidenteel		-2.560.000	-	-	-	
Totaal		-3.241.000	-681.000	-681.000	-681.000	

Verzameltabel structurele gehonoreerde wensen

Pr.	I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
1	U	Ontwikkelbudget voor de ontwikkellijnen	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	S
2	U	Subsidieregeling evenementen	-55.000	-55.000	-55.000	-55.000	S
3	U	Haven Ried: vervanging damwand en hekkelen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	S
4	U	Budget voor binnenstadsmanager	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	S
6	U	Waadhoeke fietstocht	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	S
6	U	Taalbeleid	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	S
6	U	Speeltuinbeleid (vervanging)	-87.500	-87.500	-87.500	-87.500	S
6	U	Quickscans beheer en onderhoud bomen	-275.000	-275.000	-275.000	-275.000	S
6	U	Quickscans beheer en onderhoud dorpsbosjes	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000	S
7	U	Ontwikkelen inloopvoorzieningen	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000	S
7	U	Werkstimulerende maatregelen	-87.500	-87.500	-87.500	-87.500	S
7	U	Uitbreiding Beleidsteam Sociaal Domein	-240.000	-240.000	-240.000	-240.000	S
AD	U	Moderniseren secundaire arbeidsvoorwaarden	-601.000	-601.000	-601.000	-601.000	S
AD	U	Uitbreiding lidmaatschap bij Data Fryslan	-26.000	-26.000	-26.000	-26.000	S
AD	U	Doorontwikkeling Vereniging van Waddenzee gemeenten	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	S
AD	U	Verzilverlening	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	S
AD	U	Flexibele schil telefonie	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S
		Totaal	-1.736.000	-1.736.000	-1.736.000	-1.736.000	

Verzameltabel incidentele gehonoreerde wensen

Pr.	I/U	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	I/S
3	U	Baggeren Haven Ried	-69.000	-	-	-	I
3	U	Omvorming schelpenpaden naar duurzame/ onderhoudsarme paden	-1.000.000	-	-	-	I
3	U	Baggeren tracé Oude Bildtzijl - St.Annaparochie	-1.575.000	-	-	-	I
3	U	Baggeren tracé Franeker-Lollum-Tzum-Franeker	-203.000	-	-	-	I
4	U	Dijkstraat Oost	-438.000	-	-	-	I
4	U	Onderzoek invoeren toeristenbelasting	-40.000	-	-	-	I
4	U	Vitaal Sint Annaparochie	-36.000	-	-	-	I
6	U	Onderzoek en uitvoeringskosten pilot drempelloos sporten	-500.000	-	-	-	I
6	U	Formatie-uitbreiding sport en bewegen	-136.000	-	-	-	I
7	U	Ontwikkelen dorps huizenbeleid	-50.000	-	-	-	I
7	U	Onderzoek uitbreiding toegankelijkheid voorzieningen	-80.000	-	-	-	I
7	U	Regisseur regietafel jeugd	-102.000	-	-	-	I
8	U	Omvorming grindpaden naar duurzame/ onderhoudsarme paden begraafplaatsen	-280.000	-	-	-	I
8	U	Sels Oars: plan voor interne verduurzaming	-40.000	-	-	-	I
8	U	Inventarisatie monumentale grafstenen	-35.000	-	-	-	I
AD	U	Verduurzamen gemeentegebouwen	-2.500.000	-	-	-	I
AD	U	Uitbreiding 2 nieuwe bedrijfsauto's	-60.000	-	-	-	I
		Totaal	-7.144.000	0	0	0	